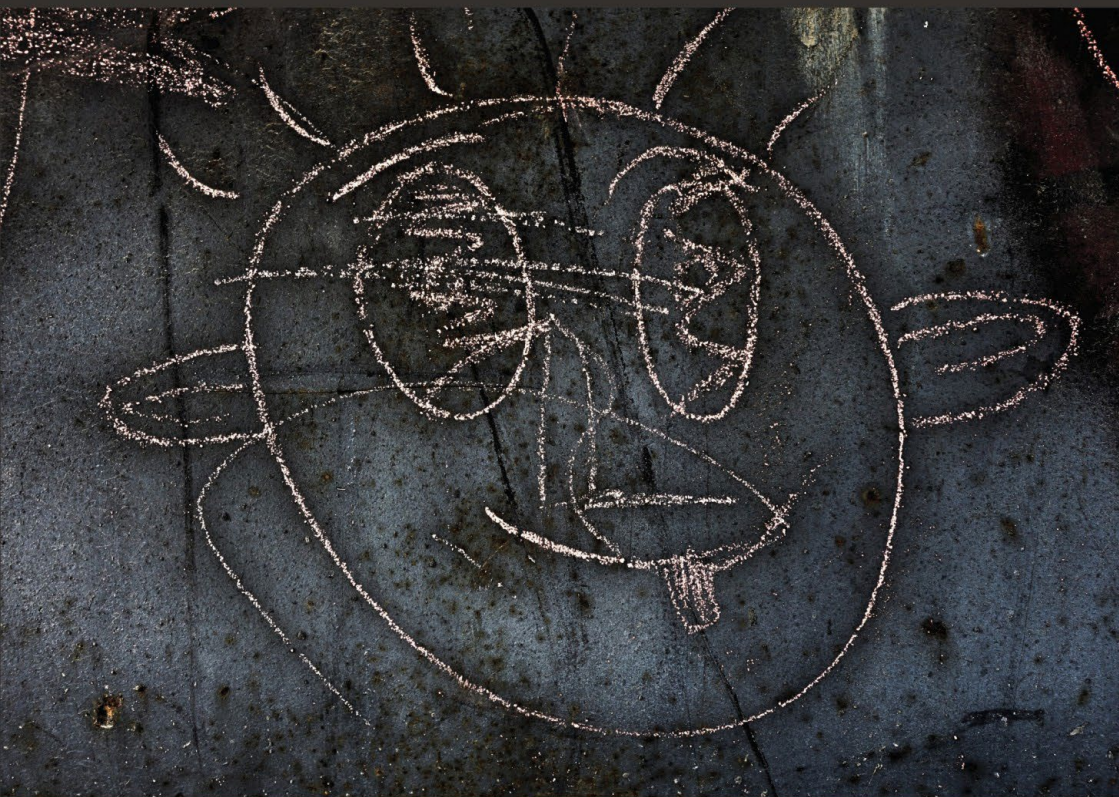

A JÁ POŘÁD KDO TO TLUČE

Radka Denemarková

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

A já pořád
kdo to tluče
(temná komedie)

Radka Denemarková

Znění tohoto textu vychází z díla [A já pořád kdo to tluče](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Petrov v Brně v roce 2005. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Radka Denemarková: A já pořád kdo to tluče), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 25. 10. 2019.

OBSAH

Prolog.....	8
Leden	13
Únor	31
Březen	63
Duben.....	114
Květen.....	119
Epilog.....	126

Tuto knihu věnuji třem výjimečným ženám:

ESTER DENEMARKOVÉ

*Existenci draků neřeší. Kráčí statečně a radostně svou cestou
a drakům se odhodlaně vysmívá. A oni pukají jako mýdlové bubliny.*

MILENĚ HONZÍKOVÉ

*Klamala tělem celý život. Existenci draků, ani těch očividných,
si umanutě nepřipustila nikdy a jen mlčky a slepě tasila meč.*

LENCE MICHLOVÉ

*Když jsem stála nad propastí a zírala do rozevřených dračích,
páchnoucích tlam, chytila mne pevně za ruku a řekla,
že žádní draci nejsou. Měla pravdu. Alespoň prozatím.*

Celý život jsem pátral, abych vám mohl říci, že lidský život objektivně žádný smysl nemá. Má ho jedině v relaci k něčemu, ve vztahu.

K druhým, k sobě samým.

— MILAN MACHOVEC

Ty, jenž kráčíš vedle mne, jak tajemná je krajina tvého srdce!

— GÜNTHER EICH

To nejtěžší je osamělost. Je totiž zřejmé, že osamělost trvá, kdežto všechno ostatní je provizorní. Ale osamělost je den ode dne těžší a těžší.

— JOHANNES URZIDIL

Neklid člověka vzrůstá s mírou informací, které si osvojuje.

— JAN PROCHÁZKA

Prolog

*Bylo jedno dítě,
co se smálo skrytě.
Byla jedna panna,
co se smála sama.
A byl jeden pán,
co se smál sám.*

Divadelní inscenace hostujícího legendárního režiséra Petra Bucha se stala událostí roku. Rafinovaně poskládané situace s negativním emočním nábojem se v závěru zbortily vlastní vahou a překvapivě překulily do úsměvné grotesky. Řetězce dábelských jevištních obrazů povolily, rozpadly se a opět zformovaly. Na závěr sklenuly pocit očistné naděje. Jásot nebral konce. Nikdo z divadelních kritiků a teatrologů by si ani nedovolil nezajásat. „Ten Buch je skutečně génius,“ špitali si, „taková promyšlenost do nejmenších detailů, takové obrazové obžerství, co probouzí celou paletu emocí, to tady umí málokdo.“

Šepot nabýval na intenzitě, jak se had diváků nenasytně sunul k slavnostnímu bufetu. Namačkání tělo na tělo se předháněli v akademických frázích a duchaplných rozborech plastických operací jednotlivých hereček. Obrovské brýle roztěkané teatroložky Knutové chladně odrážely myšlenkové konstrukce její kolegyně Pranýřové, která chystala článek *Celebrita Petr Buch* pro společenský týdeník, což ji v jejích představách pasovalo na všemocnou znalkyni. Rychlivě se překřikovaly, která z nich jméno Buch před desetiletími zaslechla a zaznamenala poprvé, popadla ho dvěma prsty za límec, chtivě pootáčela a vítězně protrhla cílovou pásku s cukajícím se Buchem nad hlavou a špinavým psacím strojem v podpaží. Nosní

chřípí se jim zachvěla, jak do diskuse přikulhal a sírou zasmrděl vousatý recenzent; ze své trpasličí výšky hovořil do pomyslných pupíků obou žen, přepásaných širokými, černě gumovými pásky s obřími sponami hadích propletenců. Jediný, kdo mohl spolehlivě dokázat, že nad oběma povadlymi bříšký žádná srdce rozhodně netlučou. Připomenul, že on už dávno rozpoznal nejsilnější složky Buchovy práce. Intenzivní spoluúčast scénografa. Promyšlenou pohybovou složku. Groteskní cukavost rukou a nohou. Prostor pro maximální improvizaci a volnost hereckého projevu. A celkový důraz na jemnou úsměvnost lidského života.

„Ano, ano,“ připojila se Knutová a na kohosi prudce zamávala, „pokorná úsměvnost, že. Tady například je evidentní, že klíčovou scénu celé inscenace představuje naprostá a osudová láska oněch dvou žen, které se chtějí setkat s andělem.“

„Mezi námi,“ rozkřičela se ještě více Pranyřová, aby mohl být její názor co nejšířejí zaznamenán, „nechápu, proč si Buch vybral zrovna text takové autorky. Nechápu, co na ní v zahraničí vidí. Podle mého je naprosto průměrná, text slabý. Když jsem s ní měla dělat rozhovor, tak odmítla, že prý o divadle nic nevím. To řekla mně, která se divadlem zabývá dvacet let, mně, která Buchovo jméno zaregistrovala v dobách, kdy o něm nějaká česká pisatelka neměla ani ponětí!“

Docentka Knutová horlivě přitakala: „Mně dokonce jednou řekla, ať se zklidním, že tu prý nejsem za diváky, ale sama za sebe!“ Pak ztišila hlas a naklonila se k dřevěným korálkům na krku rozcuchané Pranyřové: „Budeme ji muset usadit do patřičných mezí. Tady už si neškrtne.“

„Pozdě, drahá kolegyně, pozdě! Už je zavedená i za hranicemi, do klece zapomnění ji těžko zavřeš. Svou chvíli jsme už propásly. Sakra.“

Tři hlavy se shlukly poté, co dvě z nich byly nuceny se hluboko sklonit a potřísnily si padajícími vajíčky, majonézou i okurkami

plandavé sukně a dohodly definitivní podobu vět, které se budou oficiálně psát o nové inscenaci a jejích tvůrcích. Pak se tři hlavy od sebe prudce odtrhly, s námahou odlepily i svá těla, jedno s gustem napadající na čertovo kopyto, a vmísily se mezi dav. Po chvíli se opět, magneticky přitahovány, navrátily k sobě a číhaly na Bucha.

Za zády se jim rychlým krokem mihla Klamová. Ostražitý trojlístek však měl políčeno na jiný úlovek. Samozřejmě, pomyslela si Klamová při pohledu na těkající trojici, je největším štěstím, když amúzický divadelní teoretik alespoň jednou za život potká svého Režiséra. Může z letmého setkání těžít do konce svých dnů, zahalit skutečného člověka do mlžného oparu konstrukcí a vlastní duchaplnosti. Přísát se na téma, rozparcelovat je, usadit se na něm a v poklidu strávit zbytek života s dýmkou v koutku úst, u kávy a planých rozkladů. Vně tlusté skořápky vajíčka, za níž se odehrává přímá osobní zkušenost a bublají skutečné, slovy nepostižitelné umělecké procesy. Hlavně se vecpat do imaginární podoby života lapané osobnosti a uvelebit se v ní. Jen mizivá část na skořápku položí ucho a alespoň zaťuká, aby zvýšila svou naději nakouknout průsvitnou blankou. Drtivá většina prochází dunivě divadly jako slepí koně. A zadupává. Bez schopnosti vnímat. Natož cokoliv znamenat. Ale tak je to v životě se vším, lhostejně si uvědomila a zmizela v hlubinách země. Aby stihla poslední metro.

Čekali marně. Nad prázdnými tácy a plnými skleničkami. S rostoucí rozhořčeností, že jim kdokoliv z tvůrců není okamžitě k dispozici, že nepřiběhne ze svých šaten. Nakonec se dočkali alespoň herečky Krásové, která se afektovaně objala s Knutovou a letmo políbila Pranýřovou. „Byla jsi úžasná, Miriam,“ zavrtěla se Knutová, „úžasná a skvostná jako vždycky. Výkon roku!“

„Buch byl se mnou od počátku spokojený,“ tetelivě se rozjížděla Krásová, „jedině se mnou, protože jsem přinesla svou vlastní vizi. A umíš si představit, že takový člověk je zvyklý na náročný styl

práce, maximálně profesionální. Vyžadoval, aby mu herec roli obohacoval a přinášel vlastní pojetí, návrhy, a to já jsem mu tedy naprosto spolehlivě naplnila. Nebylo to vůbec snadné, ale nakonec změny, které jsem do postavy vnesla, posunuly celkové vyznění inscenace, protože já...“

Petr Buch se premiéry nezúčastnil.

A i kdyby, před jeho očima by se jistě proplétaly značně odlišné obrazy. Všechno zásadní zůstalo paradoxně skryté za pomyslnou průsvitnou oponou, oddělující během představení herce a diváky. Blánou, za níž loutky odříkávaly naučené věty a odehrávaly zaranžované situace. Kostra této inscenace však bude pevná a nerozbitná i po letech, i když se několikrát změní herecké obsazení. Jako by Buch měl neustále, na jakoukoliv dálku i hloubku, ruce omotané desítkami provázků, jimiž vládl veškerým děním na jevišti. Jimiž poškuoval, povoloval, svazoval, udával rytmus. A před nimiž nebylo úniku. Výčitky vůči Bohu tak na sklonku života umrtvil promyšlenou a výsměšnou pomstou.

Na Boha se pasoval sám.

Když si diváci rvali do úst první chlebičková sousta a nenápadně do koberce zašlapávali odpad z koutků svých úst, v té chvíli si v pohraničním domku s blikajícím rudým srdcem, které tepalo nepravdělně a dýchavičně, otíral Petr Buch modrošedým kapesníkem zpocenou, brunátnou tvář a za sebou nechával ležící ženu s vyděšeným pohledem a rozteklou rtěnkou na upatlané dlani.

Buch jednoduše nevydržel a s geografickým přechodem překročil znovu a nenávratně i svou hranici vnitřní. Přestože si nedávno rázně předsevzal, že svou pijavici ovládne. Neovládl. A už se jí neděsil. Už si ji hýčkal.

Pak nasedl do svého tmavomodrého BMW a pokračoval směrem k Mnichovu, kde ho očekávala pečlivá, čerstvě naondulovaná,

a jak byl přesvědčen, i nekonečně tupá manželka se záznamy blahopřejných telefonátů a prvních bezprostředních ohlasů z Prahy. Birgitin mezi nimi nebyl.

I Birgit Stadtherrová, autorka hry, totiž na premiéře chyběla. Ale její nepřítomnost nikoho nepřekvapovala, na její podivínství si už dávno zvykli. Nikdy se neúčastnila premiér svých her. Ani v Čechách, ani v zahraničí. Jako se neúčastnila většiny lidských rituálů.

Jaké šťastné, ba přímo kongeniální spojení, psali recenzenti, už s umytými ústy a vyčištěnými zuby od zbytků premiérové hostiny. Legendární režisér, spěchající ve zběsilém pracovním tempu za dalšími tvůrčími povinnostmi, a nesmírně talentovaná autorka, lidsky poněkud výstřední a nečitelná.

Jediný, kdo dokázal sloupávat skořápky laciných, kamenějících, zmrtvělých uniforem mýtů a legend, kdo se pokoušel obnažit choulící se, zmatená a špínou zanesená lidská jádra obou nepřítomných umělců, byla drobná, energická dramaturgyně Klamová. Jedině Klamová si dělala starosti. Ale ne natolik, aby dohlédla až k hlubokým, podélným puklinám. K nakřáplým jádrům.

Jedině Klamová dokázala opustit žranici vyvolených premiérových hostí, vzdát se šunky a neslyšně zmizet. Vyždímaná. Vycucaná jako bonbón. S lepkavou pachutí na patře.

Leden

*Za oponou, před oponou
nikdo nesmí lhát —
nebo nebudu hrát.*

Ztěžklost a únava. Seděla v tramvaji. Hlavu v přiléhavé, háčkované čepici opřenou o špinavé sklo. Zatažený, těžký, umorovaný den. Lednové bezčasí. Jako by toho dne slunce ani nevyšlo. Ospalý svět, permanentní zívání. Naproti seděl mohutný mladý muž. Spal. Obr měl pootevřená ústa s křivými zuby, znetvořenou tvarohovitou tvář. Hlava mu padala k pravému rameni. Příliš těsné a krátké kalhoty se vysunuly a jejich lem odkrojil bílé, leskle nabobtnalé kotníky s fialovorudými skvrnami, roztodivné mapy ledabyly ovázané bílým, špinavým obvazem. Kotníky tak oteklé, že stačilo málo, aby se napjatá, vyhlazená kůže roztrhla. A maso vyhřezlo ven.

Rychle stočila oči do zataženého dne, vyhýbala se pohledu na to odpudivé maso. Hnusil se jí a zároveň ji fascinoval. Neodhodlala se vstát. Přesednout si jinam. Dívala se ven na zamyšlené, mlčící postavy. Zachumlané do kabátů. Dívala se na domy, šedivé a zapomenuté. Ty, které byly nedávno opraveny, spěchaly do podoby těch okolních. Šed' je rozleptávala a napadala jako nebezpečná infekce. Neměly šanci být nápadné. Jako většina z těch lidí. Projížděli parčíkem, kde sedávala a četla si, když jí zbývalo několik minut, než jí po obědě vydali děti z jeslí. Sedávala tam, na té oprýskané lavičce a tramvaje rachotily kolem. Včera.

Ne, ne! Je to už skoro šestnáct let. Šestnáct let! Závan studeného prázdná. Může si tam sednout i dnes. Ale proč by to dělala? Vzpomněla si na jakýsi francouzský film, jehož úryvky vyslídila jako školáčka v televizi, když nakukovala tajně z chodby škvírou ve dveřích,

fascinovaná zářivým blikotáním, novodobým plápoláním nočního ohně, k němuž se večer všichni sesedali. Bez ní. Už tehdy bez ní.

Kamera kroužila jako sup kolem ústřední milenecké dvojice na letní louce, jediné obkroužení a totéž objetí, jen ti dva už byli starci. Mžik, v němž se utopí celý život. Mžik. Když to tehdy viděla, rozplakala se. Bylo jí úzko, že všichni máme tak málo času, že *ona* má tak málo času. Propadla panice. A to stála na začátku.

Na začátku všeho byl strach.

Plesk. A znovu. Plesk. Plesk. A divné skřehotání. Muž naproti se probudil a plácal dlaněmi, neohrabaně jako obrovité dítě, něco nesrozumitelného vykřikoval. Mumlal. Vystrkoval jazyk. Mohutný, odpudivý, infantilní obr. Nevyzpytatelný. Lidé se ošívali, odtahovali. I ona se snažila dívat jinam. Její oči se střetly s jeho lhostejnými, nepřítomnými body. Lekla se. Všichni se báli. Všichni se pořád jen bojí.

Rychle vystoupila. O dvě zastávky dřív. Utekla před tím cizím mužem a styděla se za sebe. Čepici si narazila do očí. A zkřehlé ruce hluboko do kapes dlouhého hnědého kabátu, pěstmi prudkou silou stahovala látku od pasu ke kolenům, hrozilo, že omšelou tkaninu protrhne. Kráčela rychle. Shrbená. Rázně dupala do sněhové břčky. Zrychlovala. Chtěla utéct, zmizet, někde se schovat. Dýchala krátce. Nedostávalo se jí kyslíku. Přitom měla čas, nikdo ji nehonil. Zaryla si nehty do dlaní. Měla je zarýt do těch odporných nateklých kotníků, do těch nafialovělých soudků, co se draly z kalhot, do toho hnusu, který se valí z těch nejméně očekávatelných míst. Dnes a denně. Pořád. Nakonec se obrátila, doběhla na zastávku. V tramvaji už si nesedla, ovinula se kolem tyče jako liána, pevně ji svírala. Omámená otupěle doškobrtala domů. Zabouchla za sebou dveře, sesula se na zem.

A rozplakala se.

Seděl v miniaturní kanceláři ředitelky divadla, utopený v malém, rudě sametovém, prošoupaném křesílku, na vytrčených kolenou

šálek s horkým čajem těsně u obličeje, pára mu orosovala bradu. Čas od času se musel vysoukat nahoru, šálek odložit na stůl nebo na polici a potřást si rukou s některým ze zaměstnanců. Většina tváří mu splývala. Pod nohama se mu pletla doga, kterou každý z příchozích obřadně podrbal, jako by to byl smluvený znak výrazu loajálnosti k šéfové. Měl pocit, že ředitelka každou chvíli na oplátku podrbe pod bradou jeho. Oblékl si bílé kalhoty a to zvíře mu na nich zanechalo otisky. Když panička odběhla, němě to obrovské, rozmazené psisko vši silou nakopl. Ne protestovalo. S vyčítavým kňučením se schovalo, nasoukalo pod stůl. A už nevylezlo.

„Pojďte, jen pojd'te, než přijdou ostatní, představím vás všechny, postupně.“

Ředitelka Volfová před sebou tlačila vysoké obrýlené stvoření zabalené do záhadného fialovočerného hábitu a za ní vykukoval vousatý muž.

„Tak to je naše kostýmní výtvarnice Mona a tohle je šéf umělecké výroby pan Příhrazský.“ Trapné vyčkávání.

„A tohle je Petr Buch, režisér. Začne u nás zkoušet tu novou hru Birgit Stadtherrové. A my jsme opravdu, ale opravdu moc rádi, že se nám ho podařilo nakonec získat, snadné to rozhodně nebylo,“ zavrtěla se koketně a ještě víc roztáhla pŕlměsíc úsměvu.

Permanentní úsměv jako permanentní makeup, prolétlo Buchovi hlavou. Namáhavě vstal, uklonil se, zatímco ředitelka lálala psího miláčka zpod stolu, „co tam proboha děláš, on se vás snad stydí, no není to roztomilé?“, přiblíble se usmíval, natahoval ruku přes rameno té vyčouhlé bytosti, promnul rybí leklost a zapumpoval drsnou rázností, koktal něco o tom, že se těší na spolupráci a že na Prahu má ty nejkrásnější vzpomínky, protože tu vlastně vyrůstal, je rád, že česky nezapomněl, moc rád. A kde je vůbec autorka Birgit?

„Tak to je náš jediný problém,“ namáhavě se narovnala ředitelka se schouleným, obrovitým a vrčícím psím tělem v náručí. Ztěžka

udržovala rovnováhu. „Birgit tu není. Volala, že jí není dobře... Cože?“ Její výrazně zvýšený hlas se ztrácel ve šťastném poštekávání a pomlaskávání. „Vy mě neslyšíte? Že jí není dobře, volala. Dobře jí není. Asi nějaká viróza. To víte, Praha je toho plná. Zvláště teď, v lednu. Au.“

*Zima, zima už je tady,
chcíplosti je plno všady.*

Sněžilo. Chuchvalce sněhu narážely do oken.

„Spojily se. Vločky se spojily. Tak vydrží déle. Roztát stejně jednou musí. Každý to oddaluje. Oddaluje, co je nevyhnutelné,“ mumlala si Birgit. Vymotala se ze zmačkaných, ušmudlaných peřin. Odkopla tu nahrnutou bouli pravou nohou v tlusté, bílé ponožce. Z levé jí ponožka sklouzla, bude určitě ukrytá v té zmotané pokrývkové vyboulenině. Bosou nohou si poškrábala pravý nárt. Včera se ani neumyla, ani nesvlékla, hodiny jen tak proležela a nechtělo se jí nic. Nemohla nic, protože ji zase atakovala ta únava, kterou vůlí nepřemůže. A pak té únavě podlehla.

Sněžilo a bílé domy v šedivém dni působily útěšlivě. Pán Bůh šetřil, rozsvítil jenom slabou lampičku, aby se děti ve tmě nebály. Je devět hodin, i protějščí okna svítila, bělost prorážela rozsvícená auta. Je devět hodin. S námahou vstala a odešla do koupelny. Je devět hodin, opakovala si. Za hodinu se s nimi setkám. Za hodinu to budu zase já, po desetiletí neměnná. Vtipná, sebevědomá Birgit, jejíž hru si vybral proslulý německý režisér, kvůli ní přijel do Prahy. Zapnula rádio.

„...v rámci kulturní spolupráce českých a německých divadel. Světoznámý režisér Petr Buch, který do povědomí široké veřejnosti vstoupil především svými netradičními jevištními interpretacemi her Williama Shakespeara, si tentokrát překvapivě vybral hru současné české autorky Birgit Stadtherrové, kterou nastuduje v praž-

ském Divadle Pod lupou. Režisérův medailon, doplněný krátkým rozhovorem, uvedeme ve večerních Rozmanitostech. Petr Buch se v něm bude zamýšlet nejen nad současnou uměleckou tvorbou, ale i nad otázkami nesnadného vyrovnávání s minulostí, kterou i naše země za sebou vláčí jako vězeňskou kouli a jejíž...”

Cvak. Tebe je snadné umlčet.

Birgit stála v jedné ponožce a pískavě dýchala, soustředila se na výdech a táhlý ječivý pískot, hudbu, kterou vyluzovala její levá nosní dírka. Takže zase mluvili o ní. Cizinci. Autorka. Co to je, autorka? Autorka čeho? Žádná autorka. Zapisovatelka toho, co bylo a jest. Autor, tvůrce je přece někdo jiný, ona jen vyrábí popisky k jeho výtvorům v té ohromné galerii pod širým nebem. Proč by právě ona měla světu něco říkat, má vůbec co říct? První romány, ty zbytečně popsané stránky, byly přijaty poměrně slušně, vyrovnávala se s vykořeněností, jakou pociťovala, když se natrvalo přestěhovala do té pekelné pouště, do Prahy. Další dvě knihy nadchly jen estétskou, povrchní kritiku, příliš si pohrávala s formou a obsah, má-li být upřímná, jí byl lhostejný. A pak se vrhla na divadelní hry, odsekávala je jakoby z jednoho kusu odvíjejícího se kotouče papíru, odsekávala do podoby divadelních her jednotlivé děje jednolitého, dlouhého příběhu, příběhu o sobě samé. Pro ni to už dávno nebyla literatura, byl to záchranný pás, provaz, kterého se držela a který si sama navíjela, nastavovala, aby nedohlédla konce, poslední pevné spojení s realitou a s existencí mezi ostatními, bod, který ji držel nad vodou, bod, který rozčlenil jinak nerozeznatelné dny v pevné úseky psaní a polehávání.

Procházela z pokoje do pokoje, lhostejná k odpadkům. Poházené kusy obnošeného oblečení, zmuchlané papíry, kuchyňský dřez plný odmáčejícího se nádobí, pánev, ze které se odlupovala jakási mazlavá zelenožlutá hmota, nedopité hrnky s plísní, nakouslá jablka, černé banánové slupky pokryté hejny drobných mušek. A plná vana špinavého oblečení. Sedla si na její okraj a čekala. Pískání v nose

záhadně odeznělo. Stiskla obě nosní dírky, zůstaly pak na několik sekund spleené, tolik tělesných, nechutných otvorů.

Devět hodin. Do desíti se musí dát dohromady.

„Ano, jistě, tomu všemu já dobře rozumím, to chápu. Ale kde je Birgit, Birgit Stadtherrová? Potřeboval jsem nejprve mluvit s ní.“

Dramaturgyně Klamová se odevzdaně dívala na starého muže, aby odhadla, proč ze všech nabídek, kterými je zasypán, si vybral zrovna tohle zapadlé, miniaturní divadlo a proč se tak úporně dožaduje právě Birgit.

„Pane Buchu, já nevím. Opravdu dělám, co je v mých silách. Slíbila, že v deset hodin určitě přijede, ještě není deset, ještě má pět minut. Mohli bychom se zatím domluvit, jak to provedeme technicky. U nás není obvyklé, aby se s herci zkoušelo takhle odděleně, musím je na to předem připravit. Kdy budete zkoušet? Normálně od desíti do dvou, jak bývá u nás zvykem?“

Pozorovala jeho umolousané, zašedle bílé nohavice a roztřepený límeček, křivě se deroucí zpod huňatého modrého svetru. Občas si projel prsty prořídlými vlasy, pomalu, pomaloučku, snad aby tomu zbytku neublížil, nebo aby se sám té potupné ztráty nevylekal. Vyčkávala.

Byla trochu zklamaná, pověst překypovala obrazy drsného, neúprosného génia. Zapáleného člověka, který vkročil, a hlavy padaly, zkušebny se trásly, herci se vyděšeně krčili a plazili podél zdí. Těšila se na ten třesk, kdy se pročistí provinční ubohost, sebezahledění a žabomyší intriky, kdy se rozpustí nesoustředěnost primadon souboru, kdy se rozvíří stojaté vody přívalem světa té nejvyšší profesionální úrovně, výkopem mezinárodní ligy mistrů. A zatím tu sedí pomačkaný, špinavý stařec, co ztěžka mrká opuchlými víčky. A upíjí svůj šálek čaje.

Ovšem ji neklamal. Ji nikdo neklame. Z jeho kožené, odřené aktovky vyčuhoval kornout novinových stránek, kolem něhož se kůže tašky podivně vyboulila. Jako by se písmenka sesouvala.

Sklouzávala po hladkém povrchu přitahována zemskou tíží, sesypávala na hromadu, až zaplnila vnitřní prostor. Když včera u ředitelky absolvoval nekonečný uvítací ceremoniál, byla nucena nahnout se přes onu aktovku, majitelem pečlivě usazenou na otáčecí židli. Naklonila se pro telefon. A uprostřed novinového zámotku zahlédla nezaměnitelný tvar kulatého, lesklého uzávěru. Velikosti mince. Lahvinka. Tak proto si s jedním šálkem vystačí dvě hodiny, aniž by musel dolít, přestože nepřetržitě usrkává. Výborně, bravo, tak to nám tu ještě scházelo, germánskej ožrala a tuzemský rum.

Usmála se na Bucha.

„Zkusím Birgit zavolat ještě jednou. Třeba jí zase není dobře.“

*Vařila náhoda kašičku
na zeleném rendlíčku.
Tomu dala, tomu víc,
tomu málo, tomu nic.*

Birgit sebou trhla. Polekaná vstala, opřela se o umyvadlo zdrsnělé hrudkami špíny.

Telefon.

Přešla do předsíně a stála nad drncícím předmětem. Připomínal bolest v hlavě. Ve chvíli, kdy se zdá už naprosto nesnesitelná, náhle a nečekaně odezní. Na krátký čas. A udeří znovu. S novou, radostně zajímavou krutostí. Začala počítat vyzvánění. Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm. Ticho. Konečně, konečně. Ne, osm. A devět. Panebože, ať ji nechají na pokoji. Panebože, ať jí dají pokoj. „Dejte mi pokoj!“ zakřičela. „Dejte mi pokoj, nechte mě na pokoji!“

Když dvouhlavá naducaná housenka utichla, štítivě ji vzala do dvou prstů a vyvěsila. Ubránila se jim, zase se jim ubránila. Spěchala do koupelny. Chtělo se jí zvracet. Myslela na bílé sněhové chuchvalce, které někdo pohazoval z nebes.

Ty její se zbarvily do červena.

V Klamové to vřelo.

Nesnášela Birgitinu rozbujelou nespolehlivost, která se v posledním roce proměnila, přetavila ve spolehlivou jistotu svou pravidelností. Od naprostého průšvihů ji nakonec zachraňovaly technické vymoženosti a sestra Johana; to ona přepisovala slíbené konečné verze textů a posílala je emailem. Birgit už dokonce ani nevolala. Dřív, ještě před dvěma lety, když se uváděl její triptych, alespoň pravidelně vyťukávala textové zprávy. Vtipné, úsečné. Od té doby, co mobil vyhodila, se vynořuje jako přízrak. Zpočátku mívali strach, teď už navykli, otupěli. Podivínka. Kupodivu divadelní hry psala výtečné. Na rozdíl od neslaných nemastných pseudorománů zachycovala v banálních dialogích cosi, co viselo ve vzduchu, příběhy, které s tajemnou jasnozřivostí mířily k divákům; každou replikou jim vrážela delší sirku mezi víčka a zadky potírala neúprosným lepidlem. Žádné Komu se smějete? Sami sobě se smějete, hlupáci!, ale Nad čím se vám chce zvracet? Nad sebou samými zvracejte. Proto Klamová u každého z režisérů Birgitiných her prosadila inscenovaný tvar bez pauzy. Bez výdechu. Jakmile publikum jednou z omámení procitlo, už se nedalo zmást a tahat za nos, zatraceně křečovitě se hlídalo, rozhlíželo, odmršťovalo věty a scénické obrazy, nás se to netýká, zvracet nad sebou máte vy, vy ostatní. Vy, vy a vy.

Za vysokým oknem sněžilo a z protější střechy slétlo několik holubů. Střemhlav. Chuchvalce dopadaly a okamžitě tály. Zase břečka. Jako celá tahle rozbředlá, roztékající se situace s unaveným Buchem. Její vzdálená naděje. Osobnost mohutná a neposkrvněná, pevná a celistvá lidsky i umělecky. Ale už po přejezdu hranic se objevovala první nenápadná, snadno přehlédnutelná varovná znamení („...v hotelu, kde budu bydlet, je nezbytné, opravdu nezbytné, paní Klamová, abych měl okna na východ a aby mi denně měnili modré povlečení, modré a denně čisté, paní Klamová...“). Do Prahy, jak se jí v prvním úleku zazdalo, dorazila už jen dohasínající bída.

„Birgit nebere telefon. Možná už je na cestě. Zkusím to tak za hodinu.“

„Zavolejte jí na mobil, je to opravdu nutné, paní Klamová, nezbytně nutné!“

„Nemá mobil. Nechce mobil. Už včera volala, že má asi chřipku. Je vyčerpaná, za poslední rok dokončila tři texty, pracuje nepřetržitě, to se někde musí odrazit. A jakou jste měl vůbec cestu? A co ubytování? Povlečení modré z nebe?“

Buch dlouze vzdychl, povzdech vyšuměl nosem. Zhluboka se nadechl, jako by se chtěl zásobit dechem, než se potopí, a hltavě dopíjel čaj. Klamové neušlo, jak se mu téměř neznatelně třese ruka. Neznatelně, ale třese. Její otázky ignoroval. Onou chvějící se rukou se stařeckými skvrnami pak máchal vzduchem, odháněl a lovil imaginární mouchu. Nebo postupně polapal moje otázky, utopil je v tom svém koktejlovém čaji, i náš dialog režíruje, ironicky si v duchu ulevovala Klamová.

„Potřeboval jsem nejdřív mluvit s Birgit. Psal jsem jí poslední dobou několikrát, ale nikdy mi neodpověděla. Potřebuju mluvit s Birgit, potřebuju s ní mluvit. Vrátím se do hotelu. Nebo se projdu. Co já vím.“

Už stěží skrýval svou netrpělivou nelibost.

„Jste rádi, že jste se rozhodl pro nás i pro naše herce. Co se týče obsazení, tak samozřejmě...“

„Já jsem unavený, paní Klamová. Jsem už hodně unavený. Stárnu čím dál rychleji, paní Klamová. Každým rokem se můj čas zhušťuje. Je myslím ta pravá doba odejít. Z divadla. Završit něčím zásadním svoje dílo. Něčím pravdivým. A tím i svůj život.“

Mluvil spíš pro sebe, ruka s větší intenzitou a úderností pronásledovala okolní bzučivé nic, hlas zakopával a padal do hloubek.

„Ještě jsem chtěl udělat zásadní, poslední věc, něco dopovědět, než se úplně stáhnou do ústraní, něco si objasnit. A právě Birgitin text mi cosi připomněl, rozezvučil skrytá sklepení, proto jsem se

pro něj rozhodl. To ona trvala na tom, že světová premiéra musí být v Praze, jiná evropská divadla odmítla. *Nikam z Prahy nechci a tenhle text musí být poprvé uveden v Praze*, psala mému mnichovskému asistentovi. Já s ní mluvil jedinkrát. Před půldruhým rokem. Trvala dokonce na tom, že postavy psala místním hercům přímo na tělo. Byla tak úporná, že jsem na to přistoupil. Tak je to, paní Klamová, nenechte se mýlit. Ale ještě než začneme, chtěl jsem mluvit s ní. O samotě. Než to vypukne.“

Klamová pozorovala jeho chvějící se ruku zmrazenou v útočném gestu, téměř k němu pocítila lítost. Než si rychle připomněla, že poslední měsíce značnou část energie a času věnovali shánění sponzorů, aby Mistra vůbec zaplatili. I on měl svou vlastní podobu úpornosti. A věděla, že se nesmí nechat omotat pavučinami pocitů, osobních výlevů, pomluv a emocí. Zůstat nad věcí, třídit. A pak jednat.

„Myslím, že to zbytečně dramatizujete, to přece nebude žádná tragédie. Praha není zase tak velká, v nejhorším za ní domů sami zajedeme. Ale zkoušet musíme začít přesně. Poslední lednový týden.“

Buch se postavil. Beze slova se štrachal do objemného, tmavohnědého kabátu s kožešinovým límcem. Spěchal, chtěl rychle pryč. A nevšiml si, že knoflíky zapíná šejdrem, pravá přední klopa se sunula níž, vypadal jako invalida, vrávorající hrbáč. Klamová mlčela, nechtěla ho uvádět do rozpaků, tušila, že taková drobnost by v té chvíli nebezpečně prohloubila jeho evidentní rozladění a gejzír nenávisti by vytryskl naplno. Pak se přece jen ustrnula, ale tváří v tvář jeho zdviženému obočí včas vybrala zatačku jiným směrem.

„Špatně jste si... ten kabát je... ten kabát je moc zajímavě ušitý, je škoda ho ušpinit, v té břečce. Zavolám vám taxíka.“

Nepodíval se jí do očí, fascinován velkým římsovým oknem a sněžením. Chuchvalce si pobyly na parapetu, vyvalovaly se, odpočívaly a neregistrovaly, že je to jejich poslední odpočinek. Jeho tón byl mrazivý.

„Nechci, paní Klamová. Nechci.“

Ve dveřích se otočil, nachmelený hrbáč.

„Ve čtyři se vrátím na tu úvodní tiskovou konferenci. To už tu bude ten můj asistent, no, jak se jmenuje. Ale vždyť je to jedno.“

Klamová přesto vztekle zvedla sluchátko, ale místo taxislužby se rozhodla znovu vytukat Birgitino číslo. Musela začít znovu, opakovat, měkké břicho dlouhého prostředníku dvakrát sklouzlo a oživilo nesprávnou číslici.

„Bezva,“ řekla si. „Tak to bychom měli. Jeden větší pacient než druhý.“

*Ať je to ten nebo ten —
všichni mě praští koštětem.*

Birgit si otírala ušmudlaným ručníkem zpocené obličej, oběma rukama si masírovala spánky, kde jí froté látka rozedřela červené skvrny jako otačeniny po záhadných sluchátkách. V kuchyni vyštrachala z dřezu tmavě zelený hrnek s bíle naštíplým okrajem, vyplachovala soustředěně starou kávovou usedlinu. Vyplavila zrnkový proud, černou, vystouple zatuhlou rysku od staré tekutiny ignorovala. Nekonečně dlouho nechala téct vodu, pomalu, neuvěřitelně pomalu, únavným pohybem, posledním pohybem kohoutek zavřela a nalila si třesoucí rukou mléko z krabice. Začala pít. Jazykem slastně brouzdala v bílém koupališti. Telefon.

Lekla se a pobryndala si bradu, bílá slza v koutku úst. Měla ho nechat vyvěšený.

Zase.

Znovu a znovu.

Zapřela se o kuchyňskou linku. Vydržela. Než ztichl. Uvolnila prsty. Dneska s nikým mluvit nemůže. Až zítra. Odkrokovala známou trasu, sedla si k hromadě papírů v dávném dětském pokoji přebudovaném na pracovnu. V rozšklebeném šuplíku odsunula val pro-

pisek, vyhrabala ostře ořezanou tužku a napsala tři slova: *Ztěžklost a únava*. Pak si hlavu pomalu pokládala na nataženou pravou ruku, v níž svírala miniaturní ořezané kopí, a dívala se z okna.

Přestávalo sněžit.

Začínal tát poslední zbytek statečných, pospojované chuchvalce se navzájem rozpojovaly, před tušeným násilím roztávaly, ztrácely sebe sama, opouštěly se, mizely. A mstily se proměnou v tekutou špínu.

Plakala a slzy se přelily přes kořen nosu, stékaly do pravého ucha a šimraly. Ležela dlouho.

Když se konečně zvedla, nezbylo už po bílém sněhu ani památky.

Buch se vyprostil z osidel divadla, odmítal se nechat vcucnout a omotat předivem vztahů. Dal se nést uličkami Starého Města. Šel a neviděl. Když viděl, tak očima mladíka, který se v něm zbaběle krčil a neměl šanci se prosadit, podklesával pod tíhou prožitého, chvílemi se ztrácel úplně. Proto Buch nepoznával. Slepě rázoval, udivovaly ho výkladní skříně s levnými cetkami, vsunuté jako spodní šuplík do starobylých budov. Jako harampádí vyhřezlé z tmavých sklepů. „Nemůžeš dát sakra pozor, dědku jeden plesnivej!“

Buch si nevšiml, že pocákal spěchajícího muže, že potřísnil jeho světle hnědý, elegantní, dvouřadý kabát z velbloudí kůže a koženou diplomatickou aktovku značky Armani. Nevšiml si, že kráčí bez ohledu na rodící se špinavá oka kaluží a břeckovitou směs, v níž se pomalu utápělo dláždění. Buch si nevšiml, že je zamračený, těžký den. Za pomoci uvnitř zazdřeného, stínového mladíka v duchu odhrnul oponu.

A viděl den mrazivý, jasný, den přívětivě houpající zasněženou Prahu. A viděl stoupat páru od úst, která byla něžná, vytvarovaná vánočním vykrajovátkem, lehce přetřená růžovou rtěnkou, bez znatelných vrásek. Ústa svěží, voňavá a bez poskvrny. Ústa, ke kterým se tak dlouho snažil přiblížit, dotknout se jich a jemně pohladit

bříškem palce, políbit na srdcovitý výstupek. A pak se zjevilo totéž srdcovité vykrojení s táhle rozmazanou červenou nitkou v levém koutku, kde se natrhla jemná kůžička.

Kde jeho pěst natrhla tu jemnou kůžičku.

*Bez domku, když přijdou mrazy,
zima leze do kostí.
Kdo by koukal, kam co hází,
když má tolik starostí!*

Birgit neusíná, Birgit padá do snů jako do hluboké studny a cestou jí rozdírají tělo pařáty minulých stínů, obličej, které se zachytily drápkem v paměti a po letech se domáhají práva vedrat se do vědomí, bojují nelítostně mezi sebou, jen jeden z nich tu bitvu vyhraje.

Mrtví.

Vracejí se, když je nikdo nevolá. Vracejí se, když už je chtěl člověk definitivně pohřbít. Jedna tvář vítězí. Bobtná a nadouvá se, krabatí a přelévá, jako by ji někdo nafukoval, už Birgit zachytává, Birgit nepocítí dno studny, ale nebude to úlevná záchrana. Obeplovává ji rozteklý, nafukující se obličej, koupe se v něm a rozvaluje, pak se ústa náhle prudce rozevřou a pozřou Birgit, která hranatými štíty marně kryje své tělo před sprškou kamení. Není to kámen, jsou to slova, tvrdá a nekonečně padající ve sprškách, Birgit se musí otáčet, kamenní hadi se vrhají ze všech stran, atakují ji. Kde jsou ústa a rty, původci těch písmenkových plivanců? Slova řezavá jako oboustranně nabroušený nůž. Nůž a kámen. Slova páchnoucí, jako musí páchnout ústa, která ta slova vystřelují, nikdy nemytá ústa, celá staletí nemytá ústa s pahorky černých ruin a smrtelně jedovatým, převalujícím se růžovým masem.

„Kraksna stará s kraksnou, furt bude študýrovat a zase bude u prdele s dechem, ani to nemůže dodělat. Dokud ji nevyhoděj, tu prázdnou, tupou palici, tak tam bude sedět. Stejně je to na hovno,

celý to její zasraný študýrování. Si může dadynkat u popsanýho saj-rajtu. Aby si přeprala, to nic. Bolej ručičky. Vona ti to teda maminka vypere, když holčička je na hovno. Ale tomu je konec, děvče! Vyližte si prdel všichni. Todle se spálí a tydle čmáraniny taky! Hajzle jeden bordelářskej, pusť to, nebo ti jednu fláknu, že vysereš zelenou vodu. Vona jen čte a rajzá, jinej má práci, něco pořádnýho dělá, vona těma svejma šilhavějma vočima jen čumí do lejster. Jako kráva nedojená. Vona na to má, tak čumí. Vona se ani nehne, a když se hne, tak je to celý na hovno. Kup si, až si vyděláš. Kup, hajzle jeden, budeš akorát čundrat, přijít a hačat, to je nejlepší. Ani jeden rok si nedá boty do pořádku, ani snad neví, že se takový věci dělaj, střevo vobecný se střevem. A člověk jí eště předloni koupil boty, že sem jí do tý držky nekopla, pro lejdy Briketu, starou pannu, sou sprostý. Až si vyděláš, kup si, vode mě ne, nic, nic neuvidíš, ty šilhavá zrůdo, už tě mám plný zuby! Celý roky tě mít před vočima a nezbavím se tě ani teď, ty zduřelý klíště. Sedět ve škole, tak si na to vydělej, na takový lauskance já teda peníze nemám. Bojí se práce, furt jen čte, brzo se budeš muset starat vo kejhák. Žrát a chrápat tady to nebudeš, to umí každej bulík. Vyliž si prdel. Nic, tak já taky nic. To sem měla udělat dávno. Co, no co mám ze života? Hovno. Že se vo ni starám. Vo toho pancharta. Máš utrum. Nic, nic, hovno. Táhni už konečně do hajzlu! Už se sebou něco udělej, ať mi tu nevysáváš mozek z hlavy, ty zrůdo. A jak na něco chmátneš, tak máš pracku useknutou, to ti říkam. Vo chleba poprosíš na kolenou. A vo boty taky. Dyť měla kloudný kluky, už mohla dávno táhnout do hajzlu a spláchnout za sebou, ale všechno se na ni vysralo! Dyť sem jim to hned říkala, jak překročili práh, vona je líná a tupá, prázdněj pytel sraček, vařit nic, uklízet nic, tak co vlastně. Čumět do blba, sráč jeden. Hačinky, papinky, to by se líbilo každý svini. Nic, nic, nic. Tak já taky nic.“

Birgit prudce rozevře oči. Nechá je doširoka rozevřené. Ani se nehne. Ví, že utéct nemá kam. Po tolika letech.

A přece ji dostihla.

Buch se zastavil u výkladu s nábytkem. Značkovým italským nábytkem. Hladké, neposkvrněné, protažené linie komod, tonetových židlí a jídelních stolů. Dlouhých stolů. U podobného kdysi sedával.

Ten hrubý, podomácku vyrobený stůl, kolik vsáknul infantilní naivity. Dlouhý, pro třináct strážníků dožvýkajících svá poslední sousta. Zmizeli, zůstala jediná postava a mandlové, okousané dívčí nehty na vrchní nerovné desce. Báł se jich dotknout. Nebál se mluvit.

Brzy to bude naopak.

Nedělo se nic. A dělo se všechno. Jakmile nakročili na tenký led dobové reality, kterou do té chvíle ignorovali, začaly jim podklouzávat nohy. V nezvyklé a nejisté situaci se vylupovali dva noví lidé. Tenký led se přitom bezprostředně netýkal jenom jich dvou, tuhnul zvenčí. A oni netušili, že tloušťka ledu je natolik rozdílná. Drali se ven, jako skřeti z hlubin země opouštěli mazlavé blány. Tentokrát nesmiřitelní. A nedočkaví. Udivení naivitou toho druhého, nechápavostí i bezohlednou lhostejností.

Buch měl dlouho pocit, že jsou si blízko, tak blízko, že blíž už to ani nejde. A protrhával poslední mázdru své samoty, val vnitřního světa, vyvrhl vnitřek, který před ní rozlil bez ochrany a bez možnosti couvnout. Pro něj to nebyl banální rozhovor o rodičích, o podobě uniforem a masek, jaké si dospělí nasazovali a nosili ve všední dny. Pro něj to byla zkouška.

„Otec je členem vyšetřovačky StB.“

„To já přece vím.“

„Víš... víš... Nevíš. To není obyčejný policista. Nebo detektiv. To je... to je to nejhorší.“

Do té chvíle byla klidná, seděli naproti sobě u táhlého kuchyňského stolu, pili čaj, on poprvé svou dlaň chvějivě překlopil přes její drobné prsty s okousanými nehty.

Vytrhla se, nejistě vyklouzla.

„Chceš říct nejlepší, u Státní bezpečnosti musejí být dneska jenom ti nejlepší.“

Polekaně svá slova vyhrkla, jako by chtěla jeho poslední větu přetrumfnout a vytěsnit. Vymazat včas. Ignoroval varovné signály, ignoroval její údiv i změněný tón hlasu.

„Jenže já nechápu otce. Pořád na to musím myslet. Kdo taky může takovou práci dělat. Otec někdy vypráví sám od sebe, prostě někdy matce něco jen tak naznačí, moc mu nerozumím. Ale pořád na to musím myslet.“

Odmlčel se, žádná reakce, žádná otázka, to vypadá nadějně.

„Třeba tohle. Při vyšetřování používají elektrický proud. Špendlíky. Proto se jich vězňové panicky bojí. A svazují je pak kovovým lanem. Nebo do svěracích kazajek, i když to nejsou blázni.“

„A co by měli s těmi bestiiemi asi tak jiného dělat?“

Reagoval zbrkle, umanutě nepouštěl nit načatého rozhovoru.

„Jak bestiiemi? Když už někoho zavřeš, musíš ho ještě mučit a týrat? Ponižovat? Nedávat mu najíst? Nechat ho stát dny a noci v mrazivé díře a polívat ho ledovou vodou? Nenechat ho vyspat? To je normální? Copak tobě to nepřipadá zvláštní?“

„Můj otec zase říká, že se musíme ubránit. Nepřítel číhá na každém kroku. A někdy ho těžko rozeznáš. Tak dovedně se dokážou maskovat!“

Poslední věta už patřila jemu, o tom nepochyboval. To vycítil zřetelně, padala do hluboké jámy a strhávala jeho naději s sebou. Přitom doufal, že Marie bude člověkem, se kterým společně napnou svaly, zabouchnou za sebou těžké dveře a budou mluvit volně, necenzurovat svoje city ani myšlenky, pochybnosti. Úzkost ze sebe samých.

„Copak ty vážně, ty vážně věříš, že všichni ti obvinění a zatýkaní jsou zločinci? A co teda udělali? Vidí svět jinak? Něco jiného si myslí? Ty do nich vidíš? Táta se dívá, když kriminálníci vytvoří komando a přepadají nebo mlátí politický vězně. Jenom se dívá a má z toho

radost. Že má míň práce. I tohle ti připadá normální? Ani tohle tě nešokuje? Je to normální?“

Pokoušel se zachytit poslední roztřepené nitky záchranného lana.

„Sama jsi říkala, že v životě je přece všechno složitější. Než jak píšou v novinách, než jak se o tom mluví v rozhlase, než...“

„Myslela jsem tím, že nepřítel se snadno popíše, ale těžko rozezná v davu. Že musíme být pozorní a bdělí. Ale není to jako za války, kdy proti sobě stáli s puškou a jasně čitelnou uniformou. Myslela jsem si, že my dva jsme spolu na jedné straně barikády, a zatím se mě snažíš podle rozklížit.“

„Proboha, jaké barikády?“

„Není na místě žádná sentimentalita, teď, když jsou ve vězení největší gauneři!“

„Gauneři? Co se to s tebou děje? Dobrá, beru to zpátky, stop, nic jsem neřekl, všechno beru zpátky, zapomeň na to. Otec je teda hrdina, člen výlučné skupiny vyšetřovatelů, jak chceš.“

„Hrdina je ten, kdo dokáže jít tváří v tvář proti reakci. Kdo jednou zapochyboval, bude pochybovat vždycky. Kdo jednou zradil, bude zrádcem vždycky. Nikoho přece nezavírají pro nic za nic.“

„Zrádcem? Zrádcem čeho?“

Jejich myšlenky se napájely z cizích světů stejně důkladně, jako byly jejich dosavadní city totožné. Vyměnili si role, vyslýchala ona. Voněla tak blízko, odsekávala zákeřně vypočtené, podpásové slabiky. A v podtextu oné konečné věty, té pomstychtivé otázky, vyřkla nevědomky ortel smrti. Věta se odpoutala a začala žít svým životem, provívala prostorem a časem, nezachytitelná.

„A vůbec. Už jsem se tě dávno chtěla zeptat na jednu věc. Chci vědět, co dělal tvůj otec, muž jménem Ralf Buch, za války?“ Ve zlomku vteřiny se kůžička levého koutku jejích jemných úst natrhla a zkrvavěla.

Nebránil otce, kterého stejně nenáviděl, bránil sebe. Strašlivě si celou dobu přál, aby řekla, že otec je zrůda, přál si, aby ho osvobodila, postavila hráz, ale místo toho pomáhala hráz protrhnout. A tím, co se vyřinulo, byl smeten.

Odcházel roztřesený v lednové noci roku 1950. Roztřesený, zhnusený. Sám sebou. Zmrtvěla mu poslední naděje. Té noci se přestal bránit sám sobě. Od té chvíle věděl, že nemá zákeřnějšího protivníka, úpornějšího a rafinovanějšího. Že se ho nezbaví. Kdyby šlo vydávat sám sebe, tu přísátou pijavici uvnitř, která tloustla každým pokleskem, každým náznakem zla. Pijavici, která se uhnízdila v lidském těle. Buch většinu každodenní energie vymrhal na přisouzenou lidskou roli, roli muže, neupozorňovat na svou pijavici, ani ji nedráždit. Přízpůsobovat se. Proto si zvolil povolání těkavé a neurčité. Povolání, které pomáhalo trýznivým otázkám umazávat hádka na konci. Celou jeho tvorbou se kroutil jeden obrovský, protáhlý otazník. Od první inscenace, až po tu Birgitinu. Skrývají v sobě i ti druzí nějakou pijavici? Nakolik je vysává? Převaluje se v nich jako tlustý červ a žádá svou pravidelnou porci krve? Chlemtá s rozkoší každý náznak zla? Nebo je osamoceným vyvrhelem? Stadtherrová se jako jedna z mála takovým otázkám nebránila. A proto se mohl skrze ni přiblížit pravdě. Nakouknout do druhých, rozhrnout kůži na hrudi.

Sám do sebe už se neodvážil.

Únor

*A já pořád kdo to je,
kdo mi nedá pokoje,
a já pořád kdo to tluče —
a on ďábel na obruče...*

„Chci vědět, co dělal tvůj otec, muž jménem Ralf, za války.“

Miriam Krásová, jediná hostující a nepochybně talentovaná herečka, vědomá si svých kvalit a nikdy nepochybující, odříkávala svou repliku. Odsekala ta slova a Buch mlčel. Těžce dýchal. Trapné ticho rozřezával jen jeho chrčivý dech. Krásová se neovládla.

„Já teda nevím, ale neměla bych ho provokovat trochu víc? Stoupnout si třeba sem a blížít se z druhé strany? A takhle jednoduše, lhostejně vyslovený. Ten otazník bych do textu rozhodně vrátila. Můžu to přece zkusit i jinak, dát důraz na tvůj a...“

„Vyslovujte to tak, jak jsme se domluvili! A nehybejte se tam, kde jsme se domluvili!“

Krásová zvedla obočí a s gestem uražené bohyně rozkolébala boky směrem k inspicientce. Buch se nepohnul. Od začátku zkoušek se prostorem rozléhal jenom jeho hlas, proplétal se do provaziště, přeskakoval k inspicientce, nesmlouvavě vnikal do hereckých mozků. Klidný, varovný tón. S hrozivým podtextem. Tělo se nepohnulo, hlas vířil prostorem. Už tři týdny. Seskládal si herce do mozaiky. Klamová z rozhovorů pochopila, že herce nevnímá jako živé bytosti. Jsou mu lhostejní, jejich názory ho zdržují, jejich nápady unavují. Bylo to poprvé, kdy viděla, že herecká tlupa nedonutila režiséra hrát ani na okamžik jejich hru. Potřeboval je. A byl rozmrzelý, že je na jejich mase a hlasech tak závislý. Byl rozmrzelý a neoblomný. Uhlídal si je, aby mu nerozbíjeli celek, aby

mu šmouhami neumolousali zářivé plátno. Možná si nedovolili tolik co jindy, protože byl skutečně proslulý. Možná potřebovali ten mrazivý strach, který jim zjitřoval smysly, strach, se kterým mistrně manipuloval, možná se právě tím strachem ukájeli. Zalovil podběrákem a herec či herečka z pasti neunikli, museli udělat přesně, co chtěl, zbavit se nánosů, zátěží, obnažit se. Jinak by je do domovských, zkalených vod nevrátil.

Na jevišti se dnes odehrávalo cosi nervně poklidného, žena odříkávala provokativní otázku jako nějakou frázi. Se svým hereckým protějškem tváří v tvář stojí Krásová na jevišti poprvé. Buch dosud zkoušel celou scénu na zkušebně s každým zvlášť. S Krásovou. S Oujezdským. S Oujezdským. S Krásovou. Vychutnával si repliky odděleně. A podložil je nezvykle drastickou situací. Považovali to za vrtoch starce, ale tím, jak roztávala a probouzela se jeho vnitřní síla, maskovaná stařeckou pošetilostí, jak se klubala ven a přetavovala se do přesvědčivé naléhavosti úderného hlasu, začínali tušit, že nejde o rozmar, ale o dlouhodobý, nutkavý a promyšlený záměr. Že toto je klíč k celé inscenaci.

Bylo nezvyklé, aby jedinou, kratičkou scénu aranžovali poprvé spolu. Po tolika dnech. A rovnou s hudbou i světly.

„Ať se Oujezdský připraví. Kde vůbec je? Ano, ano. Pauza, přesná dikce, důraz jen na domluvená slova, v absolutní koncentraci. Rozhovor obou v klidu, s podzvukem jemné hudby. Ta jediná se snaží zabránit katastrofě. Můžeme.“

„Ráda bych věděla, co dělal tvůj otec, který se jmenoval Ralf, během války.“

Bylo to poprvé, kdy se hlas vřítel bez varování na jeviště a zuřivě, se stoupající intenzitou pohlcovал každý čtvereční metr budovy.

„Dostala jste do ruky text.“

„Jen se mi to zdálo takhle lepší, protože já teda nevím, kdo takhle mluví, když...“

„Dostala jste do ruky text. Vynikající text. Nebudete ho prznit jenom proto, že se vám špatně říká. Že se vám špatně vyslovuje. Nebudete ho prznit, protože uvolněním jediného kamínku moje stavba spadne a mozaika se rozloží.“

„Já teda vůbec nevím, o čem to mluvíte. Omlouvám se, i když prostě jsem jen chtěla promýšlela jsem z hlediska...“

„Dostala jste do ruky text a nebudete do něho klovat svým slepičím zobákem a strkat si ho do hrdla po drobkách. Zlaté vejce tím stejně nesnesete. Přestaňte se plést do věcí, kterým nerozumíte. Vypněte ten svůj mozeček, který vám v hlavě klokotá, a kurva hrajte, co máte!!!“

Johanka vytírá podlahu. Rozčileně se rozmachuje hadrem. Z koutů se na roztřepený, mokrý cár nalepují ostré drobký, chuchvalce prachu, útržky papírků, mazlavá šed', zpod stolu vyhrábne dvě zmuchlané složenky. A hrsti vlasů, pohyblivé obrazce ostře ryté tenkou černou tužkou.

„Nemůžeš se tady takhle zahrabávat zaživa. Nebo můžeš, ale aspoň uklízej. Podívej se na ten hnůj, Birgit.“

„Potřebuju nejdřív dopsat jeden text.“

„Nehraj to na mě, Beritko. Tak si udělej přestávku a vytři.“

„Na mě se prostě špína lepí. Číhá na mě. Rozpíná se. Je jí tu třikrát víc než kdekoliv jinde.“

„Můžeš si na úklid někoho najmout, peněz máš dost.“

„Nikoho cizího tady nechci. Aby mi tu štrachal a slídlil.“

„Někoho ti seženu, já opravdu nemám čas sem denně jezdit. Kristepane! Kristepane!“

Johanka nevěřícně zírá na použitou vložku, bílý smotek vklíněný pod ledničkou. Štítivě ho zvedá dvěma prsty a odhodí do jednoho ze tří pytlů, které se v předsíni plní a nadouvají.

„Tak dost. Buď se pokusíš žít jako normální člověk, nebo se nastěhuješ k nám.“

„Potřebuju samotu.“

„Já ti ji přece neberu.“

„Na určité věci, na ty podstatné, člověk může přijít jen o samotě. Když je jenom sám se sebou.“

„Matku tím nepřivoláš, co se stalo, prostě nezměníš. Nebylo by v tvém věku rozumnější žít už v poklidu sama se sebou?“

„Psaním si ji můžu přivolat, kdy chci. Přijdu na to. Já na to přijdu.“

„Matku nepřivoláš a otce nenajdeš. V tvém věku, Beritko, je to už směšné, být takhle posedlá rodiči. Vždyť už bys mohla být ba-bičkou.“

Bytem přelétne temný stín, obě se zaleknou. Johanka začne horečně lovit drobky, pokouší se je soustředěně vyproštovat zpod ledničky a Birgit mlčí, mlčí a v hrdle cítí ostrý drát, který jí tam kdosi strčil a nečekaně s ním lomcoval, aby nezapomínala. Johanka zmrtní pohyby a s očima na šmouhaté podlaze šeptá: „Beritko, promiň, omlouvám se, promiň.“

„Nejsem přece posedlá rodiči, ale sama sebou. Promyslím to, ještě stihnu všechno promyslet, někde bude schované snadné vodítko, určitě. Něco, co jsem přehlédla. Ralf bude klíčem k celé záhadě.“

„Beritko, proboha, už zase. Mohla si tenkrát vymýšlet, jen tak plácla, ta věta mohla znamenat cokoliv. Třeba zrovna něco četla, nebo viděla v kině, co to je vůbec za jméno, Ralf. A příjmení už nevypátráš. Myslím, že tě matka měla ráda. Svým způsobem. A nevěděla o tom.“

„Matka? Naše matka? Ta osoba, co mě zadupávala od počátku s takovou vervou. Udělala mi značku uprostřed čela, napíchla do ní ostrý, dlouhý podpatek a dupala a dupala. Občas polevila. Aby tím podpatkem mohla pomalu otáčet.“

Johanka si unaveně sedne. Pak to nevydrží, vezme žlutý hadr z druhého, napěněného kbelíku, vyždíme ho, znovu setře stůl v hale a omyje houpací křeslo. Dlaně má obalené chvějivou bílou pěnou.

„Chceme jet s dětmi na hory. Pojed' s námi, odpočineš si.“

„Musím to dopsat.“

Birgit pomalu a zamyšleně přejeđe bříšky prstů pravé ruky středem čela.

„Někdy ten podpatek ještě cítím.“

„Psát můžeš i tam.“

„Soustředím se jenom tady. A mám tu svoje věci. Nechci.“

„Samotnou tě tady nenechám, v takovém stavu“

„Jsem v pořádku. Všechno je v pořádku. Jen jsem se zabrala trochu víc do práce. Jsem v pořádku. Nedívej se na mě takhle. Jsem v pořádku. Leze na mě chřipka.“

Birgit dobře ví, že teď už ji sestra přemlouvát nebude. Ví, že jí nikdy nic neodepře. Ví, že si dobrovolně nakládá na hřbet viny ostatních, viny celého světa, a trestá se i za to, že na sebe kdysi bezděky soustřeďovala veškerý zbylý matčin cit, každý náznak lidskosti. Zatímco Birgit nenápadným, vytrvalým týráním lokty odstrkovali na kraj propasti. Johanka si to se zoufalou, čerstvou ostrostí uvědomila znovu v době, kdy vychovávala vlastní děti.

„Jsem v pořádku. Jsem v pořádku. Potřebuju jen, abys zašla za Klamovou. Že jsem nemocná. Buch už dávno zkouší. Že se dám do pořádku. Tak do týdne. Že se s nimi sejdu pak a...“

„Proč tam nezavoláš sama a hned? Nebo tam zavolám já.“ Johanka zvedne sluchátko, které Birgit s úlekem nespouští z očí, tu hadovitou změť s hrbolky.

„Ne, ne, ne, počkej, žádný telefon, nic takového, musíš tam dojít osobně. Aby tě viděli. Že jsi skutečná. Živá.“

Birgit telefon upřeně pozoruje i poté, co Johanka trhavě sestupuje po schodišti, ověšená třemi bledě modrými pytli, které zadržávají o hrany kovového, oprýskaného zábradlí a ucpávají cestu. Sedí v omytém houpacím křesle, hlavu složenou na skrčených, hrubých kolenou, koncentruje se na číselný ciferník, nemrká. Kobra hypnotizuje svého nepřítel.

Johanka dovleče zátěž ke kontejneru za domem, převalí pytle a zatáhne s úlevou poklop.

„Chci vědět, co dělal tvůj otec, muž jménem Ralf, za války.“

Petr Buch udeřil. A znovu. Nemilosrdně. Ještě si v pudu sebezáchovy kryla obličej, drobné lokty sešpičatělé do jeho hrudi. To už s ní ale mrštil o stůl. Jeden šálek se rozbil a čaj se roztékal, lhostejně překapával přes dřevěnou hranu. Pociťl moc. Sílu. Bylo to omamující. Strhl ji na stůl, vyhrnul plisovanou sukni, bílou tahací harmoniku přehodil přes její hrud', sahala k bradě. Ležela jako pod gilotinou, hlavu oddělenou od spodní části těla, která jí nepatřila. Co se dělo mezi jejíma nohama, se jí netýkalo, ta bolest byla cizí. Chtěla křičet, úlekem nemohla, společné měsíce se dosud podobaly letmé něze. Teď ji Buch pevně přitlačil k surovému dřevu. Třísky se jí zadíraly do stehen, hýždí a zad, jak ji postupně podsekával a hlavu násilím vsunul do lýtkových kleští. Vnikal do ní, hnětl jí pusou a tváře ze strany na stranu, kochal se znetvořenými grimasami toho roztomilého obličejíčku a podobami té rozmazané šmouhy, natržená kůžička se trhala dál jako rozepínaná neviditelným zipem, symetricky vykrojená líbeznost se měnila v krvavý škleb, v hlubokou, mazlavou ránu.

„Chceš vědět, co dělal můj otec za války? Chceš vědět, co dělal můj otec za války? Třeba tohle, třeba zrovna tohle.“

Prudké, až oslepující světlo zákeřně přepadlo tmou. Štěkavý výkřik závěrečné části hudební pasáže. Krásová kterou Klamová usmiřovala a zklidňovala příslibem další role i tím, jak spolupráci mimořádných osobností vždy doprovázejí konflikty a pracovní nedorozumění i Oujezdský s napětím čekali, uspokojeni, jak aranžmá vyšlo. Aranžmá, které měl Buch do detailů promyšlené. Aranžmá, které Buch neviděl.

Buch těžce dýchal a křečovitě se držel improvizovaného stolku uprostřed hlediště, lampu se zeleným stínítkem vypnul dávno.

„Má to velkou působivost. Ty reakce si zapamatujte,“ protrhla mlčenlivé napětí Klamová. „Jen, Jiří, prosím žádné fórky, všechno zůstane v tanečním náznaku. Ať si zbytečně neublížíte.“

„No a já bych možná měla dát ruku takhle, víš co, abych tě, Jirko, nebouchla, protože...“

Buch se nečekaně pohnul, pomalu se vztyčoval, rozpohybovaný Kraken.

„Musím na vzduch.“

Překvapená Klamová mu uvolňovala průchod v řadě sedadel. Couvala před ním, zastavila ji až studená zeď. A Buchova neomalená nevšímavost. Nevzdávala se, s poslední snahou vypáčit příčinu nevole. Už kvůli udiveným hercům, kteří tentokrát pracovali soustředěně, i kvůli sobě. Diplomatické rozhovory s Krásovou by nerada absolvovala znovu.

„Ale takhle jste to přece chtěl?!“

„Ano, takhle jsem to chtěl.“

*Jeden krůček, druhý krok,
už budu mít první rok.
Až bude těch roků pět,
zasviní mě celý svět.*

Birgit dlouho nechápala, proč se od ní matka tak urputně odtahuje, proč propadá panice, kdykoliv na ni promluví, kdykoliv se s ní jako dítě chtěla mazlit. Netušila, že pro matku je zadřenou třískou, které už se nikdy nezbaví. Třískou, která se zadírala mozkiem, očním důlkem až k srdci. Třískou znemožňující svobodně dýchat, nabrat dech pro normální život. Třískou studu a pohany. Pak se matka vdala a pookřála, život okroužkované ženy jí pomáhal částečně pozapomenout na ponížení. Nemohla zapomenout úplně, protože se jí před očima míhala tehdy desetiletá Birgit.

Otčím byl stavební inženýr, seznámili se na jednáních, kde matka tlumočila zahraničním tudíž ruským dodavatelům, technikům, architektům, parazitujícím na chystané výstavbě a vybavení megalomanského plánu pražského metra. Vídával tichou, téměř plachou ženu, která odvedla profesionální výkon a po skončení oficiální části mizela. Pára nad hrcem.

Sám byl nesmělý, takže se domníval, že odchází z týchž důvodů, jako mizíval on. Zpětně si uvědomoval, jak ho fascinoval její úsměv a nezvykle vykrojené rty, které se něžně rozvlnily, kdykoliv promluvila. Netušil, že doma pak jednoho dne najde někoho jiného. Cizího. Že vlnkovité rty budou propouštět, vyvrhovat splašky, promění se v záchodové prkénko. Nejde spláchnout, ulpí všechno, vlnkovité rty vyvržené splašky zformulují do slov, která neposlouží komunikaci, ale potřísní, zmažou. Jednou se jim postavila a ječením je odháněla sedmnáctiletá Birgit, bezmocná Birgit. Pamatuje si to dobře, muselo jí být sedmnáct. Projektovou kanceláří a ulicemi Prahy a každým novinovým titulkem tehdy proudilo energické, událostmi nabitě jaro. Radostně vzrušený pocit z něho postupně vyprchával, jakmile se ulicí blížil k bytu. Stoupal schod za schodem, každý krok těžší a těžší, nohy omotané tíživým závažím. Sem nedoléhalo nic. Tady probíhala permanentní vysilující válka.

„Ty nemluvíš, nemluvíš, lezou ti z pusy hovna. Chceš, abych smrděla. Naházíš na mě tu špínu, sama zapomeneš, ale já se v ní topím a už se jí nezbavím.“

„A co si myslíš, že seš jinýho? Kam by ses sakra chtěla furt hrabat? Ty krávo nedojená, zasraná.“

Birgit se tehdy odmlčela a pak nepřírozeně klidným hlasem, vyrovnaně hlubokým tónem řekla: „Máš pravdu, nechám toho, půjdu mejt hajzly, to je práce pro mě. Smíchat hovna s hovnama.“

Ovšem matka k rozhovoru nepotřebovala partnera, potřebovala deptaného posluchače. Pro své nekonečné, hodinové monology, vlající za její postavou, které ustávaly tak náhle, jako zákeřně začí-

naly. Rozhovory, o jejichž obsahu druhý den nevěděla. A načínala je nanovo. S čerstvou vervou.

Otčím se oženil se dvěma ženami, které spolu neměly příliš společného. Kolik toho mohla vědět jedna o druhé? S jednou se setkával na denním, venkovním světle, na veřejnosti se hřál v paprscích předstíraného, vyrovnaného spoluzití. Druhá procítala a přebírala vládu, jakmile zabouchli dveře bytu. Zpočátku ho fascinoval pozoruhodný kontrast ve vyjadřování. Ta oficiální mluvívala důsledně spisovně, kultivovaně. S rozhledem a jemnou ironií. Ta druhá žila buransky v kanálech, bez náznaku sebereflexe. Ale tušil, namlouval si, obelhával se, že i pro ni je chování, jímž týrá ostatní, sebezničující a sebepoškozující. Uhýbal a kličkoval, přesvědčil sám sebe, že je moudrým smírčím soudcem, který zabraňuje nejhoršímu, a odvolával se na řídké chvíle matčiny dobré nálady. „Vidíte, Marie není tak špatná, má vás ráda, je jen přetažená, hodně pracuje, zažili jsme spolu přece i hezké chvílky.“

Do přímého střetu nešel a asi by se podivil, co si o něm myslela dospívající Birgit. Že je ustrašený zbabělec. Ale možná by se podivil mnohem víc, co si myslela stárnoucí Birgit. Že byl skutečně moudrým a svým způsobem statečným člověkem, který loďku jejího života vyvážil. Jinak by se už tehdy překotila a potopila.

Aniž by si toho byl kdokoli všiml.

Dva roky po svatbě se narodila Johanka a pro otčíma už nebylo úniku.

Tak vedle sebe vyrůstaly dvě sestry. Nervózní, vytáhlá a nečitelná minulost, které by se matka ráda zbavila, jejíž cizorodost ještě záměrně podtrhla jménem, zlým a tvrdým. A vyrovnaná, přítulná, drobná a přívětivá budoucnost, ke které se přimkla. Přes veškerou čitelnou i rafinovanou snahu však matka nedokázala zabránit, aby se dcery kolem sebe omotaly jako liány, aby se k sobě přitulily, zaklesnuty a už navždy propojeny.

*Vyletěly holubičky ze skály, ze skály,
probudily dravé běsy ze spaní,
probudily štvavé běsy ze spaní.*

Klamová se s Johankou zná dlouho. S klidem přijala její zprávu o Birgitině nemoci, údajné chřipce, nepřekvapilo ji ani, že kvůli tomu cestuje přes celou Prahu. Johanka se o Birgit starala často. Vlastně neustále. Dodnes. Klamová ji proto svým způsobem obdivovala. Vytušila i její talent, ne menší než sestřin, jen nebyl živený ctižádostí, sebeláskou, chorobnou fantazií a rozjitřenou přecitlivělostí, nehnal ji dopředu ten patologicky drásající neklid. Johanka učila na jazykové škole, divadlu vypomáhala s texty, často vyhmátla překvapivé jevištní interpretace. Na půl úvazku se nakonec k divadlu připoutala, ale po dvou sezónách přišla za Klamovou.

„Já tu práci dělat nemůžu. Chci odejít. Říkám to v předstihu, abyste si včas mohla najít náhradu.“

„Proč?“

„Vycítím, když mnou pohrdají. A bojím se, aby se jejich pohrdání ve mně samé nepospojovalo a neproměnilo v sebestřednost.“

Klamová porozuměla jen natolik, že je tu Johanka nešťastná, což dosud nedala náznakem najevo. A že její neštěstí je skrytý, soukromý mrak.

„Patříš sem. Vrostla jsi mezi ty lidi.“

„Nevrostla. Jako by vycítili moji pochybnost a nedůvěru vůči prostředí. Vůči divadelnímu konání. Vůči té dětinské snaze porozumět něčemu, co má být zahaleno tajemstvím. A tolik obnažování, tolik bezohledné sebestřednosti!“

„Kazí je doba, Johanko.“

„Doba?“

„Narůstající hora bulvárních plátků. A televize. Na všechno se ptají hlavně hereckých hvězd, mediálních hvězd. Přijede dalajláma, na situaci v Tibetu se zeptají hereček, vědci naklonují první

ovci, k plusům a minusům klonování se vyjadřují herci. Mediálně známá tvář má právo vyslovovat soudy o všem, to je jediná a všeobecně uznávaná odbornost. A kdyby to byli jen herci, ale kdokoliv známý z ulice, moderátorská individua, která nemusejí umět číst ani psát. Natož přemýšlet. Pochopitelně, když jim neustále někdo podsouvá, že jsou odborníci na cokoli a všemu rozumí. Řada z nich tomu podlehne. A ráda. Znalci všeho. A lidi si představu o svých idolech vzít nedají. Oblbování národa pokračuje. Kdo by si taky četl a porovnával, promýšlel a poslouchal něco složitého, třebaže pravdivého a zásadního. Pšoukat stereotypy a brouzdat křížem krážem po povrchu v bublině nezasvěcených názorů oblíbenců lidu je pohodlnější.“

„Já nevím, paní Klamová, to se mi zdá až moc zjednodušené. Opírám se jen o svou zkušenost tady a teď. I mimo herecký soubor. Tady a teď. Třeba Josef. Přišel hned po škole, vycítila jsem jeho strach a obavy. Kterým jsem rozuměla. Dodávala mu odvahy a ukázala přesně, co má dělat, krok za krokem. Jakmile se všechno naučil, začal mnou pohrdat. Moji laskavost si vyložil jako poklesek, jako nemoc. Ještě tomu nedorostl, nedozrál, aby pokoru chápal jako přednost, podle něj se takhle přece šéfová nechová.“

„Johanko, to je přechodná krize, znám to z vlastní zkušenosti, přepadne občas každého. Před desítkami let přepadla i mě.“

„Ne, myslím, že není. A souhlasím tentokrát s Birgit. Prostě se do světa lidí nehodím, jsem na ten barvitý život příliš vážná, příliš odkrytá, bez ochranného obalu. Strefují se neomylně a přesně. Ti citlivější luk a šípy odkládají, ti se svědomím jen napnou tětivu, ale nevystřelí, protože pak by je to trýznilo, ale ostatní, kteří se rozhlížejí a stále vyhledávají slabá místa, díky nimž by si zacelili vlastní malost a nízkost, ti vystřelí a cítí se pak silní.“

„Nebud' na sebe tak přísná, problém je jinde, věř mi, to je letitá zkušenost.“

„Ne, problém je ve mně. Jsem si sama sobě překážkou.“

„Ale práci přece odvádíš perfektní, potřebuju tě tady a na celý úvazek, musíš umět rozlišovat mezi...“

„Já sama dobře vím, vím, že je toho ve mně tolik, dokázala bych pracovat bez přestávky, nápady se ve mně hromadí a pak hrnou, aby udělaly místo dalším. Ale jakmile se sejde smečka, znejistím a sama ty nápady zmrazím, zůstanou ve mně ukryty jako ztuhlá kuřata v chladicím boxu a trvá dlouho, než je rozmrazím, trvá dlouho, než najdu slova, jimiž je mohu popsat, trvá dlouho, než najdu kód, kterým se druzí dorozumívají.“

„Proto tak často mlčíš?“

„Proto tak často mlčím.“

Klamová ji už víckrát nepřemlouvala, přestože bylo nepřehlédnutelné, že se mnozí k Johance přimykali, tmelem plnila rány, aby se nezvětšovaly, aby nehnisaly. Schraňovala si blízké lidi, zasazovala do své zahrádky, chránila je a opečovávala. Čertova zahrádka, posmívala se Birgit. Johanka pro divadlo sice pracovala dál, ale neviděla ve svém konání smysl. Až pro ni divadlo se svým oslňujícím a zároveň zaslepeným světem odumřelo úplně. A začala se naplňovat konkrétním životem, drobnostmi, kterým věnovala intenzivní péči a pozornost. Umělecké dílo tvořila ze svého života. Ze svých nenápadných, dennodenních činů. Z rodiny.

Do níž s mlčenlivou samozřejmostí přijala i obě Birgity děti.

Hoř, ohníčku, hoř!

Nebudeš-li hořeti,

povíme to kuřeti.

Kuře ti dá kamenem,

budeš hořet plamenem.

Petr Buch pravidelně čekával v práci na otce. Zvykali si na mlčenlivého, tmavovlasého mladíka, takže mohl bez problémů pronikat hloub, až na věžeňskou chodbu. Jednou vynášeli z místnosti nahého

muže na nosítkách, tělo hrálo všemi barvami, od hlavy až k patě pokryté ranami. A nad zraněným se skláněli dva spokojení muži. Jedním z nich byl Ralf.

Ralf Buch na kolovrátkovitě, dotěrně přímé útoky svého syna odpovídal vyhýbavě, vyklouznul z nich jako úhoř a pak kličkoval jako zajíc. Až později, v Mnichově, se rozpovídal. Nesnášel, když na něho syn dotíral tak přímočaře. S neskrývanou chutí přistihnout ho při činu, načapat při výroku, po němž by vztyčil ukazovák a pak ho otci namířil přímo mezi oči. Viník usvědčen. Jenže viník čeho? Kdyby syn vedle sebe vnímal člověka, ne zjednodušený, ideologicky černobíle podbarvený typ, kdyby vlastně nemyslel sám na sebe a svou vinu, viděl by, jak je snadné pouze nahodit udičku a vylovit tučné úlovky, jak snadné je zdvihnout stavidla ke zpovědi. Jenomže syn toliko posedle číhal.

Až v Mnichově, kam odjížděli na podzim 1968, se to povedlo.

Protože Ralf Buch měl pocit, že ucelený úsek, ten hlavní úsek vlastního života nechává za hranicemi a načíná úsek nový, kratší a nezvratně konečný. A může se rozpovídat volně, bez zábran, bez oponujících svědků. Z onoho prvního úseku zformoval příběh, fabuloval a postupně události přeskupoval tak, až se vyloupl obraz otce hrdiny. Elektrický proud i podzemní samotky, v nichž se nedalo umýt ani sedět, jen stát v blátě a zimě, byly prý výmyslem sovětského poradce a využívat je při „převýchově politických vězňů“ prostě musel. Tímto způsobem se pokoušel výčitky svědomí pokud nějaké vůbec měl, ale pravděpodobně ho netrýznily žádné umlčet a svůj podíl zodpovědnosti snížit. Umazával a umazával, až vinu vymazal úplně. Nejvyšší představitelé země o těchto metodách přece věděli. A k systematickému vyvražďování nedocházelo. Petr se ale toužil dozvědět víc, chtěl vědět, co dělal jeho otec, český muž s provokujícím jménem Ralf, za války.

Otázkami se namáhavě prodíral proti proudu času dál a dál, doufal, že tam otce přistihne snáz, že je oba strhne proud. Ralf

Buch, Birgiting dědeček, vykonával jako dozorce službu ve vězeňství už za první republiky a následně v průběhu okupace. Nutně se tedy musel seznámit i s nacistickými praktikami. Petr se pídil po podrobnostech o vězňených, chtěl poukázat na špínu, nízkost, ponížení, zvrácenost, chtěl ukázat, že existují situace, ve kterých neobstojí nikdo, ve kterých žádný člověk už svou slušnost neudrží, ve kterých se člověk rozpadne a lidskost se nenapravitelně zhortí. Ale dočkal se jen zklamání, otec takto vůbec nepřemýšlel. Byl poslušným vykonavatelem rozkazů, těšilo ho odvádět dobrou práci bachaře a později vyšetřovatele. Proto si ho po válce nechali, stal se věrným komunistou, dokonce se v padesátých letech účastnil budovatelské soutěže vyšetřovatelských skupin o nejdelší výslech. A do své smrti těžce nesl, že skončili na druhém místě. Vítězná parta vyslychala vězně nepřetržitě čtyřicet hodin, ty prostě překonat nemohli.

Otec jako omezený vykonavatel rozkazů. Bez mozku. Bez vnímání souvislostí. Tady Petr polehčující okolnost nenašel a najít nemohl. Jeho otec byl jako úředník, který svědomitě sčítá dětské kočárky v Osvětimi, aniž přemýšlí nad tím, co se stalo s jejich obsahem a v jaké obludnosti se ocitl, jaké obludnosti napomáhá, jakou příšeru živí.

Petr Buch byl zrůda. Na otce to svést nemohl. Proto potřeboval Birgit Stadtherrovou, Češku poznamenanou stejně provokujícím jménem, rudým hadrem, jakým teď oba mávají zapouzdrěným Pražanům před očima. Potřeboval vědět, odkud tu větu zná. Větu, kterou se datuje, jak byl nezvratně přesvědčen, jeho lidský pád. Obludné zmrzačení. Které kdysi, vlastně donedávna, pokládal za příznak umělecké výjimečnosti. „Chci vědět, co dělal tvůj otec, muž jménem Ralf Buch, za války.“

*Zima je, zima je,
kdo nezmrzne, prohraje.*

Zase čeká na tramvaj.

Tentokrát na refýži přímo před domem. Překvapí Klamovou. Promluví s ní o své příští hře. Té poslední. Minulé už ji nezajímají. Vítr rozfoukával opuštěné zbytky ufnukaného sněhu, nadýchal se jejich mrazivostí a dlouze ji vydechuje do tváří, za límce, pod čepice, ofoukává promodralé prsty neklidných rukou. Všichni kolem pevní jako skály, vřazení, nerozkolísaní, každým krokem kamsi smysluplně směřují. Za zády Birgit uslyšela chrčivý zvuk, šplouchavé odplivnutí. Kolem procházel vysoký muž se zkřivenou tváří, ruce mu trčely z těsné, sražené bundy jako lopaty s dlouhou násadou, lodě na nohou se kolébaly, byly dlouhé a sesouvaly se k jedné straně, uondané dlouhodobým nošením. Kotníky obepnuté hnědými, sepranými manšestráky. Toho muže přece zná. Nedávno, snad před měsícem, seděl naproti ní v tramvaji a nebezpečně plácal rukama do vzduchu, vzpomněla si na skrytou krvavou kotníkovou vyboulinu.

Tramvaj se sunula, vskočila do ní a zdřevěněla. Zírala ven, hlavně nemyslet, hlavně nic neposlouchat, hlavně se zachránit. Před lidmi. Odsunout se od lidí. Jsou všude. Nastavení ke zlu. Nic neposlouchat, neposlouchat, neslyšet. Nic neposlouchej, neposlouchej.

„Chtěla bych ještě ty bonbóny.“

„Už jsi měla dneska jeden, tím se nemůžeš cpát pořád. A jak ses to dneska tvářila? Jako dementi z ústavů.“

To Birgit nevydržela, propíchla očima skulinu mezi lidskými těly. Matka s kočárkem, ve kterém dumlal prst naducaný chlapeček v pleteném modrém kulichu. A asi pětiletá, zakřiknutá holčička, úpěnlivě sledující matku.

„Ale paní učitelka říkala, že jsem hodná.“

„Hodná jsi možná byla, ale jestli budeš čumět jako ty dementi z ústavů, jestli se ještě jednou budeš šklebit, tak zavolám čertovi s Mikulášem, aby si tě vodnesli do pekla.“

Holčičí tvář zkřivená děsem přerůstajícím v pláč.

„Já už budu hodná.“

„Neřvi! Ještě jsem ani nezavolala a už řveš jak pavián.“

Stála, neudělala nic, zeslábly jí nohy, zhadrovatěly. Nechte ji, nechte ji, nechte ji. Řekni matce, že do pekla si čert odnese ji. Birgit se rozhodla, opatrně se pustila tyče, prodírala se k přednímu výstupu. Žena s kočárkem a děvčátkem byla rychlejší, vystoupila vzadu také. Birgit je doprovázela pohledem, dokud špendlíkové hlavičky nezmizely. Dívala se za tou pohyblivou, rudě zmalovanou pusou. Ty jsi dement a tebe si vezmou do pekla. Peklo je totiž jen pro dospělé. V pekle je i moje matka. A v předpeklí já.

Domů došla pěšky.

Johanka systematicky balila. Dva kufrovité chřtány polykaly oteplovacíky a dětské svetry, kombinézy a pyžamka, bačkůrky a rukavice, knížky a hračky. Nejstarší synové byli ve škole, studovali gymnázium a důsledně ignorovali existenci své biologické matky. Mladší chlapec na koberci s indiánským vzorem skládal hrad z lega a nejmladší dcerka s urputnou pravidelností bořila hradby.

Kufry. *Od narození sedíme všichni na kufrech*, tvrdila Birgit. *Sedíme na kufrech a čekáme na transport. Konečné řešení se týká všech.* Vezmou-li Birgit na hory s sebou, stráví sedm dní v nesnesitelně houstnoucím a těžko pojmenovatelném napětí. Nejstarší synové pochopitelně věděli, kdo je porodil. Zmatek v jejich hlavách Johanka zažehnala dávno. Hned v zárodku, s citem a jemností vyrývala logické a stravitelné drážky pro vysvětlení. Přesto se bála. Bála se Birgit. Zároveň možná víc se však bála o Birgit, o Birgit, která přežívala v záměrně udržované špíně, ve stavu permanentní odporne lepkavosti, jak říkávala matka. Ten matčin svérázný jazyk. Vystihující povrch a míjející podstatu.

Johanku na Birgit nikdy nepřestala děsit samozřejmost, dokonce úleva, s jakou se zbavila svých dětí. O dětech ji vlastně slyšela mluvit se zanícením jen jednou.

Zašla tehdy do redakce nakladatelství, kde Birgit pracovala jako lektorka. Postupovala chodbou udivených a úšklebných pohledů, zasekla se ve dveřích. Birgitina místnost byla prázdná, stůl i podlaha podestlané stohy vějířovitých papírů. Pokračovala ve směru povědomého, hrubě ječivého křiku a uprostřed dlouhé chodby uviděla Birgit s lejstry v ruce.

Birgit stála ve dveřích trpasličí kanceláře, kde po dechu vyděšeně lapala půvabná dívka s culíkem, sedící u počítače jako přimrazená, s nehybnými prsty na klávesnici. Birgit nemluvila, Birgit štěkala.

„Ty mi nemáš co zasahovat do mého textu! Moje děti mi kurvit nebudeš, rozumíš! Na moje děti mi sahat nebudeš, ty pitomá krávo! Můžeš cokoliv a já to snesu, pak budu vždycky ta hodná a miloučká, ale moji práci rozvrátat nebudeš! Nebudeš mi kurvit moje děti!“

Birgit pohodila rozezlenou hlavou, zachytila Johančin obličej, zamávala jakoby nic, dokonce se plynule prolнула v usměvavou vstřícnost. Až o čtvrt hodiny později, když roztržitě zamykala svou minikancelář, už v oblýskaném semišovém saku, jednu kapsu vyboulenu vyčuhujícími rukavicemi a druhou periskopujícím zápisníkem, nenávislně zasyčela: „Nejhorší jsou tyhle zamindrákovaný nýmandi. Hovada.“

Johanka pečlivě složila a do igelitové tašky zabalila velké žluté froté osušky a plavky. V hotelu nad horskou chalupou je i krytý bazén s dětským brouzdalištěm. Zaháněla pocity viny, že Birgit v takovém rozpoložení na týden pustí z očí. Zavolá Adamovi. Nebo Klamové. Ne, Adamovi, ten se tak podezíravě nevyptává a překotně neangažuje. Aby na Birgit dohlédl, stačí, když bude připraven, kdyby došlo k nejhoršímu. Uklidnila se. Vzala dcerku do náruče a zazpívala:

*„Padá snížek padá
na luka i lada,
na rybníčku za vsí
bruslí ježibaba.“*

„Šibaba,“ žvatlalo radostně dítě, „šibaba, šibaba.“ Plavovlasá holčička se čtyřmi zrnky rýže vsazenými do růžově lesklých dásní, které byly obkrouženy jemnými, nezvykle vykrojenými rty. Jako vánočním vykrajovátkem.

*A kde jsou ti fešní páni?
Na hřbitově zakopáni!*

Adam Stadtherr se vlastním rozhodnutím ocitl ve zvláštní, rozkolísané mezipozici, zasekl se na půli cesty. Takový stav Johanka v hloubi duše považovala za projev jakési skryté citové deviace. Nebezpečné. Ale to by Adamovi těžko, přetěžko vysvětlovala.

Prožil si své malé, intimní peklo s Birgit. Během manželství. Pak se rozvedl a elegantně zaopatřil děti, na které stejně nikdy neměl čas a k nimž ho poutala jen tenounká, nebezpečně napjatá nit otcovské vazby. Birgit oba chlapce od narození využívala k citovému vydírání a rafinovanému ponižování, až začal skutečně pochybovat, zda jsou jeho. Adam žádné události okolního světa příliš neprožíval. Všechno systematicky vřazoval do svého života podle důležitosti a poměřoval rastrem možného praktického využití či blízkého prospěchu. Překvapivě však zůstával s Birgit v kontaktu, dokonce se mu v prvních letech bezprostředně po rozvodu proměnila v jakousi neutrální, slavnou kamarádku. Tehdy je spojoval i stud, který nebyl živený zvnitřku, ale zvnějšku. Reakcemi příbuzných, kolegů, cizích lidí i tisku. Skandál.

Jednou utrousil, že asi udělali pořádnou botu, i zvířata se dokážou postarat o svá mláďata. Byla to od něho z poloviny póza. Už když to vyřkl, tušil, jak Birgit odpoví. Nezklamala. Slova poskládala do tečky toho svého chraplavého chechtotu, který se měnil v škleb.

„Říkám to pořád, že člověk se jako biologický druh zrovna nepovedl. Zvířata se dokážou postarat o svoje mláďata, člověk ne, člověk teda určitě ne.“

A tak jejich dnes už pomalu dospělí potomci náleželi světu Johanky. Šílené, ale nejlepší, ba dokonce jediné možné řešení. V dané chvíli. Johanka s manželem byli lidé nenápadní, spolehliví a smířliví, s tichou vážností procházeli životem, „milost Boží“, říkávala Birgit, „zhmotněná milost Boží“. A kupodivu to nemyslela ironicky. Zrovna ona, která řvala „hajzle pitomej, spi už“, vykřikovala „spi už, chrápej“, když mimino znovu a znovu kopalo nožičkama, převracelo se, pokoušelo vstát. Bylo půl dvanácté v noci, od osmi nemohlo usnout, „hajzle pitomej“, řvala tehdy. A pak se šla vyzvracet. Ze sebe. Snad chtěla vyvrhnout někoho, kdo se jí drápy přichytil zevnitř hrudi, kdo jí ujídal srdce, kdo z ní před chvílí promluvil.

Nálepku nespolehlivého a podezřelého individua, které opustilo vlastní děti, ovšem přisoudili Adamovi. Nešla odtrhnout, odervat. V prvních porozvodových letech občas teoreticky zauvažoval, zda existovalo jiné, méně křiklavé řešení. Někdy se mu zdálo, že ho užuž má na dosah, namáhavě se k němu dotahoval, dvakrát dokonce v návalu energie zavolal Birgit. Pak uslyšel tón její odpovědi, hlas posazený o oktávu výš, a okamžitě mu vyplouvaly ze dna paměti vzpomínky jako nesnesitelná seknutí, jako řezy žiletkou.

S úlevou se okamžitě vracel ke svému staromládeneckému životu jako k bezpečnému útočišti, v němž neměla šanci se zahnízdit žádná z krátkodobých, dokonale vytvarovaných milenek, ke svému špičkovému finančnímu poradenství, k přátelům, kteří nic nezpochybňovali a dokázali užívat života jako Adam. Odstříhl se od těžkého snu, který mu kazil zažívání, s požitkem vykuřoval doutníky Churchill, rozkošnický nasoukaný do obleku Hugo Boss, konečně žil život pohodlný, barevný, skutečný. Život, jaký si po tom všem rozhodně zasloužil.

O tom byl skálopevně přesvědčen.

Klid rušivala jen Johanka. Občas zavolala, zda by v její nepřítomnosti dohlédl na Birgit. Věděl, proč volá zrovna jemu. Byl jeden z mála, kdo Birgit pronikl částečně pod kůži, kdo byl připraven na

všechno, kdo přinejmenším tužil, co se může rozpoutat. Bylo mu to nepříjemné, ale Johance odmítnout nedokázal. Tomu andělu, co „plaše vcházival do dveří“, jak říkávala Birgit. Oddechl si, že i tentokrát má Birgit zkontrolovat jenom telefonicky. Nenápadně. Birgit je prý přetažená, před zhroucením, příliš pracuje, inscenace její další hry se připravuje, režisér ji neúprosně atakuje, Birgit je vyčerpaná, bla bla bla.

„Předpokládám, že na premiéru ani tentokrát nepůjde!“

„Ne, na premiéru ani tentokrát nepůjde.“

Přitom věděl velice dobře, že Birgit na premiéry nechodí. Odmítala dokonce po jakémsi konfliktu do divadla chodit vůbec.

„Na derniéry budu chodit,“ říkávala. „Na derniéry ano, na premiéry ne!“

Během těch nekonečných společných pěti let byli na jediné premiéře. Přemlouval ji dlouho. Jeho tehdejší zaměstnavatel byl generálním sponzorem divadla a on, pitomec, se chtěl pyšnit a představit svou intelektuální hvězdu. Hořce, jak hořce toho litoval.

Na rautu se Birgit opila, což byla otázka mžiku. Nejdřív vchrstla sklenici červeného vína do obličeje vedoucímu firemního PR oddělení, který se s ní a s herci toužil vyfotografovat. Zrovna tomu kolegovi, od jehož přímluv si před nakročením na jednotlivé šprycle firemního postupového žebříku Adam tolik sliboval. Potom na sebe rafali s režisérem představení, vyštěkávala jednu urážku za druhou, jak jí zprznili její dítě. Mladý režisér se dlouho ovládal. Nevydržel. Vyčetl jí, že ani jednou nepřišla na zkoušku, přestože ji průběžně mnohokrát zvali, takže s urážkami a nesmyslnými inovacemi celé inscenace přichází s křížkem po funuse.

„To je pěkně řečeno, moc pěkně. A výstižně.“

Odmíčila se. A pak se namol opilá Birgit, oslnivě temná v třpytivých černých večerních šatech s hlubokým výstřihem, nenávistně rozhlédla a vyzývavým pohledem si napíchla režisérovu brunátnější tvář. Hlas jí zhrubl tak, že okolí nápadně ztichlo. Skřet se probudil.

„Vždycky když s vámi mluvím otevřeně, vždycky když se vám chci přiblížit a stvrdit svůj respekt k vám, když k vám natáhnou ruku nebo nastavím obličej, tak mi na tu ruku plivnete, anebo flusnete rovnou do ksichtu. Ale ne obyčejnou slinu, ale chrchel. Takže já končím. Končím s vámi.“

Hosteska v bílém a dva okolostojící muži ve smokingu jako první přiskočili, aby režisérovi vytřeli zrak. Oslepil ho přesně cílený proud Birgitiných slin.

Cestou domů se dlouho smála. Hurónsky chtěla. Jedna z mnoha chvil, kdy ji k smrti nenáviděl. Zuřivě mlčel, s pevně stisknutými čelistmi. Vyděšeně a s vytřeštěnými očima zmlkla, až když jim na křižovatce cestu zatarasila odbočující tramvaj.

Buch stál tiše u okna a hypnotizoval středověkou kašnu uprostřed náměstí. Uprostřed otevřené pevnosti, kterou s reálným velkoměstem spojovaly jen paprskovité průchody uzounkých uliček. Jak snadné by bylo je zahradit a nechat pevnost vyhladovět. Nechat vyschnout žízní. Nedaleko tupě líného veletoku. Věděl, co uslyší. Výsledek byl čitelný, ještě než Klamová domluvila a položila sluchátko.

„Takže nepřijede.“

„Byla prý už na cestě, ale něco jí do toho přišlo, něco vážného, mluvila hrozně zmateně, o čertech, o pekle, takže těžko říct, co se zase...“

„Vyhýbá se mi!“

„Ale nevyhýbá, proč by to taky proboha dělala?“

„Třeba na mě něco ví.“

Klamová se s chutí perlivě zasmála.

„Samozřejmě. Birgit ví přece všechno o všech. Ale buďte klidný. S nikým se o to nechce dělit.“

Netrpělivě odhrnula levý rukáv, záblesk kovového ciferníku.

„Pojďte se vrátit k těm škrťům, ať to třetí dějství dokončíme.“

„Rozmyslel jsem si to. Nic škrtat nebudeme. Zůstane tam všechno. Beze změn.“

„Ale to bude únavně dlouhé, některá místa bychom pročistit měli.“

Klamovou štvála ta jeho nevycválanost, samozřejmost, s jakou předpokládal, že ostatní se přizpůsobí jeho náladám. Alespoň se na mě podívej, když se mnou mluvíš.

„Podložíme je situacemi, které text pročistí jinak, v drsném kontrastu.“

„Dobře, ale týdny jsme mluvili o tom, jak je nutné odlehčit.“

Buch s námahou odtrhl pohled od rozpadající se kašny, od té zastřešené hladomorny, v níž tlely kosti staletých kostlivců. Neusmál se, ale hlas radostný měl.

„Nebojte se, paní Klamová. Bude to komedie. Veselá Osvětim. Jako ze života.“

Birgit postupně opouštěli všichni. Všichni, kdo ji poznali osobně. Když překročili určitou hranici intimní blízkosti, byli neznámou, odstředivou silou odmrštěni, odpuzeni. A zbožňovali ji ti, s nimiž se nikdy nesetkala, kteří četli její knihy, viděli její hry, vzývali její mediální podobu, číhali na autogram. Jediná Johanka se ji snažila neustále omlouvat, opečovávat s nebeskou trpělivostí. I po rozvodu. Pozdní matka Birgit se prý vdala a rodila, protože si myslela, že se tak snáz vřadí do světa lidí. Ale nepatřila tam. Napodobovala ostatní, ale nechápala je. Další možnost byla, že je chápe až moc. Birgitina stínová hra bez vnitřní spoluúčasti. Proto v sobě násilně rozdmýchávala, živila i žárlivost. Birgit prostě vnímá nebezpečí jasnoživě dřív. A její schopnost pojmenovávat skutečný stav věcí ostatní výsměšně zaměňují za bláznovství, přesvědčovala Johanka znechucené čitele znovu a znovu.

Adam tomu nerozuměl vůbec. Nedávalo to smysl. Bláznivá ženská, proč mě nikdo včas nevaroval. Proč zrovna já to musel

odskákat. Už jen ty pomatené básničky a písničky, co dětem rytmicky odříkávala a zpívala, co si posedle upravovala. Teprve pak prý budou pravdivé a připraví děti na život, obsáhnou celý život. Dívala se chlapcům do důvěřivých očí a s úsměvem donekonečna mlela... *a já pořád kdo to tluče, a on ďábel na obruče... a já pořád kdo to tluče, a on...*

Adam se otrásl a začal se oblékat. Krucifix, zapomněl si dát velbloudí kabát do čistírny. Nějaký ožralý dědek káchnul přímo doprostřed rozmrzající břechy a nahodil mu na kabát mazlavý ohňostroj.

Opatrně a precizně kabát složil, vsunul do igelitové tašky s logem Calvin Klein a oblékl si černou sportovní bundu značky Sergio Taccini. Zajde do čistírny sám a hned. Zároveň se rozhodl, že Birgit nezavolá, ať se děje co se děje. Není malé dítě tahle podivínská žena, téměř stařena, motá se kolem ní snad dost jiných lidí, se kterými se pravidelně stýká. Jediné, co může nabídnout, jsou peníze. Ale ty Johanka s manželem neustále razantně odmítají.

„Mě už se to netýká,“ pomyslel si úlevně Adam. Co na něm Birgit přitahovalo nejvíc, po čem nepokrytě prahla a bažila, co volila jako módní doplněk, to jí dal hned na začátku. Jméno.

„Chci podtrhnout svou cizorodost a tvoje příjmení je jako krutá skála, tvoje příjmení se hodí k tomuto městu, tvoje příjmení se hodí ke mně,“ vyla na svůj úplněk.

Adam ještě jednou, zálibně zkontroloval vlastní obraz v zrcadle s broušeným rámem. „Už je to pryč. Mě už se to vážně netýká.“

Johanka opatrně vymanila z dětské dlaně telefon. „Míno, míno,“ žvatlala dcerka, „táta, míno.“ Ano, to je mobil a zavoláme tátovi, pojď. Držela v ruce blýskavou, kovově oblou krabičku. Míno. Už zase myslí na Birgit, poslední dobou se jí dere do vědomí nepřetržitě. Nutkavě a opakovaně. Neměnná, časem nepoznamenaná Birgit, prorostlá velkou porcí dětinskosti. V mlhovitě chmurných předtuchách.

Míno. Převratné míno stálo na začátku nezvratně konečné fáze Birgitina manželství. Johanka pochopila, že sestřiny žárlivé scény jsou umělé. Umně sehané. Snad po tolikerých hereckých etudách začala pociťovat cosi jako žárlivost. Zpočátku podvědomá, nakonec vědomá a promyšlená cesta ke svobodě. Cesta, jak se zbavit manžela. Jak se zbavit tíže rodiny. Dennodenní odpovědnosti. Kterou neunesla. Odvrhovala ho od sebe, ale potřebovala stvořit alibi pro svůj smrtící řez.

Přijela v noci za Johankou do pronajaté vršovické garsonky. Johanka uvelebená uprostřed skript intenzivně šprtala na zkoušku. Birgit se vrátila jako velká povodeň, začala zlostně pochodovat. Poslední šplouch, Johančina soustředěnost uplavala.

„Má ženskou! Zase má nějakou ženskou.“

Johanka seděla na pohovce v tureckém sedu, na kolena si v obranném gestu položila nejtlustší knihu.

„A co jsi čekala? Tou svou nesnesitelnou žárlivostí ho k tomu provokuješ a ponoukáš od začátku manželství. Tak ses dočkala. Dočkala ses?!“

Johančina klidná nedůvěra Birgit rozběsnila.

„A co jsi čekala? Co jsem asi tak mohla čekat? Očekávala jsem, že se pokusí překročit hranici a přiblíží se mému vnímání světa. Zatím se pachtím jen já, abych porozuměla jeho světu, abych rozluštila řeči všech těch, co se pohybují v jeho terénu. Co se tam potulují jako nemastné neslané mátohy. Narážím. A zakopávám tam o ignorantství a prázdnotu. Co jsem čekala? Dneska odjel do práce, že mi vytiskne i druhou verzi mého nového románu. Ono nestačí, že zápasím s lemplovským přístupem omezené redaktorky Rzounkové, která...“

Johanka netrpělivě přehrábala plůtek různobarevných tužek na stole. Mimoděk obrátila několik stránek v různých skriptech kolem sebe. Jako kdyby hrála na podivný, orientální hudební nástroj, kterým lze vypudit zlé duchy.

„Dobře, Beritko, dobře, bud' prosím stručná. Adam odjel. Co bylo dál?“

„Večerní rituál. Vykoupat oba syny. Večerníček. Večeře. Uspat. Odříkat básničku, ty skutečné verše, nezamaskované infantilním blábolením, skutečné, *až bude těch roků pět, zasviní tě celý svět.* Mladší syn se probouzí. Takže ploužení se řvoucím hádkem v náručí. Kolem jedné chodím spát, uklidit, umýt nádobí. Soustředění pro svůj svět, pro psaní nemám. Nemám. Únava. Kolem druhé hodiny v noci bzukot v hlavě. Telefon. Vhozená z útěšlivého snu do mrazivé reality. Zvedám se z postele, utíkám do haly, to bude Adam, určitě zase zapomněl klíče. Hodím mu je z okna, schované do vypolstrované, žlutě žíhané taštičky se zipem. Třepotá se ve vzduchu jako zpomalená obrovská vos, rycne na chodník...

Jenže. Johano, dávej pozor! Zvedám telefon. Chaos. Změť. Propletenec hlasů, kakofonie zvuků. Adame, haló, no tak Adame. Sleduješ mě, Johano? Telefon nás kontaktoval. Ale nespojil. Adamův mobilní telefon, ta jeho opečovávaná novinka, jako můj zvěď, špión, donašeč. ON o ničem neví. Jeho smích. Kopírka, kopírka narážela a vyplivovala papír za papírem. Byla to kopírka? A pak to přišlo. Dívčí smích. Polilo mě horko. A uzemnil chlad. Třes. Žaludek se scvrknul do velikosti borůvky. Zkameněla jsem, čas jako by poskočil nazpátek, o čtyři roky zpátky, to první podezření. Lapám jednotlivá slova, vtlačuju sluchátko do mozku, bolí mě spánek a hicuje ušní boltec. Jeho hlas. Šťastný, rozesmátý. Rozčtvrcený jejím hlasem. ‚Má smrtící forhand... v podniku... no jo, to je vopruz... kdy odejdeš... až za sedm minut... autobusem.‘ Tajemné zvuky, ťukání, šum... ,to je ten hydrant.“

Johanka se ošívá, už to nevydrží, nesnáší urputné sobecké sebe-prožívání, je ospalá a má ještě spoustu práce.

„Jednak mají tvoji synové jména, tak je laskavě používej, jednak jsi snad Adamovi mohla hned zavolat sama. Proč jsi mu vlastně nezavolala?“

„Nemohla jsem. Fantazie mi pracovala naplno. Drtí mě to, skopává. Jsou spolu. Určitě. Někde v postranní noční pražské ulici, v průjezdu. Nejsou to vzdechy?! Panebože. Chce se mi na záchod, nejsem schopna se pohnout, brní mě celé tělo. Nové hlasy, přepadávám, skláním se až k parketám, opírám o ně čelo, jako bych tím mohla lépe slyšet, osamělá kajícnice. Spojení přerušeno, ob-sazovací tón. Rychle pokládám sluchátko jako přistižená při činu. Za vteřinku se přístroj rozdrnčí znovu. Zvedám to chapadlo, bílé chapadlo, škrtidlo, nasazuju přívětivý tón. Adam.“

„Ahoj, nezvonilo to doma? Omylem se mi spustil mobil.“

„Ne. Tak jak to šlo? Vytisknul jsi mi všechno?“

„Ne. Nestihnul jsem to, udělám to ráno.“

„Aha.“

„Za deset minut jsem doma.“

Johance se klíží víčka. Nervózně rovná rozložené poznámky do úhledné hromádky, přeskupuje tužky podle velikosti, pokolikáté už musí trpělivě vyslechnout další pokračování ze seriálu domnělých nevěr. Ještě že nemusí vyběhat do mrazivé noci a obcházet Adamovo auto.

Ale Birgit vnímá jen samu sebe, vžívá se do obou rolí, do ukončené Birgit minulé i do neukotvené Birgit přítomné, přehrává, komentuje. Úsečně a důrazně, s vysvětlivkami pod čarou. Intenzivně popisuje a opájí se zvukem a rytmem řazených slov. Všechno si dramaticky zopakuje, všechno se smíchá, děje se teď. Ted' a tady. Přechází jako předrážděný, hysterický býk. Utrhne se na Johanku:

„Lhal. Lhal. Lhal. Předstírat, že nic nevím? Udeřit? Strach. Mnutí dlaní. Přecházím po bytě. Sucho v ústech. Za záclonou přijíždí červený taxík. Rozvaluje se na zadním sedadle i ona? Adam v pouličním osvětlení, pomalu vchází do domu, jeho hlava mizí. Zbývá několik málo minut, než vyšlape všechna patra. Klesám pod kuchyňské okno, dlaždice chladí bosá chodidla, palce naproti sobě, pozoruju palce u nohou. Jak je to dlouho, když jsem je ve stejné poloze poz-

rovala v osmnácti letech na červeném kovralu v matčině obývacím pokoji, jak je to dlouho? Palce u nohou. Jsou tu se mnou, opora, projev věrnosti. Kdokoliv je může zašlápnout a rozmačkat. Ted'. Ted' odemknul. Vešel. Proplížil se chodbou do dětského pokoje, vešel do kuchyně, rozsvítil. Lekl se. Můj hluboký, tvrdý hlas. Kdo to je a jak dlouho to trvá?"

„O čem to mluvíš, proboha?!“

„Zapíral. Lhal. Nakonec přiznal, že byl na tenise. A v hospodě. Vedle něj seděla přítelkyně jeho kolegy, z druhé strany onen kolega. Nikoho prý nevyprovázal, nikam a nikdy. On ale lže. Lže, Johanko, lže. Prý kdybych se dozvěděla, že jde na tenis, dělala bych nesnesitelné scény. Jistěže, ano, dělala bych scény. On se přece nevzdal ničeho, ani tenisu, žije si dál neomezený a nespoutaný. Všechno se hroutí, kašlal na syna, kašle na mimino, žije si svůj život, kam my se nevměstnáme, kam já se ani vměstnat nechci.“

Johanka začíná být nevrlá. Stěží se ovládá. Nesmyslně vyrve několik listů z knihy. Birgit vyřobává z každého dne sebemenší záminku pro rozžehnutí hádky. Podezírání, číhá jako sup, ale svou kořist rdousí a rve po kousíčkách, denně milimetr masa a centimetr trpělivosti.

„Vždyť to není pravda. Přeháníš, Birgit, jako vždycky přeháníš.“

„A jak mu mám věřit? Je on snad nějaká opora? Bylo by úlevné žít bez těch vyčerpávajících stresů, svazujících tlaků. Předejít jim můžu jedině tím, že jako první vkročím do osamělosti. Vlastně už nikdy osamělá nebudu. Synové. Řekla jsem mu: Tentokrát vypadneš, ale děti nedostaneš. Narvala jsem ho do dveří. Řval: Hysterko nestoudná, přijdu, až tě to přejde, až ten tvůj amok odezní. Ale já nechci, aby se vracel, už nechci. Tak vypadnul.“

Johanka vytřeštila oči a zuřivě vyskočila.

„Počkej, Birgit, počkej, chceš říct, že odešel?“

„Proboha a kdo je teď u dětí!?!“

„Nikdo. Ale vyhrála jsem já.“

*En ten tyky
dva špalíky
anděl vypad
z elektriky
bez klobouku bos
urvali mu nos.*

Klamová a Buch seděli u bílých porcelánových šálků s čajem. Buch občas překotil svou koženou tašku a z její vybouleniny doléval už zcela nepokrytě a mohutně, držel aktovku v podpaží jako dudácký hráč, co nárazově vzpomíná na zapomenutý tón a urychleně si ho snaží připomenout.

Klamovou rozčilovalo to množství vyluzovaných tónů, už vzhledem k problému, který se snažili rozšmodrchat. Oujezdský přišel ráno do divadla přiopilý a podrážděný, urážel kolegy, vklíněný do sametové pohovky ve foyer pokřikoval na procházející, každého přece dobře a dlouho znal, cíleně rozdával slovní políčky, vystihoval a bezohledně diagnostikoval bolavá místa a do ran nemilosrdně házel hrsti soli.

Klamová zkoušku rovnou zrušila a rozhodla se Oujezského přeobsadit.

„Ne,“ ohradil se Buch, a než tašku postavil na zem, rázně s ní zatřepal, až zažbluňkala. „Oujezdský zůstane.“

„Rozesírá soubor.“

„Já vím. A to právě potřebuju.“

„Je to destruktivní typ!“

„Hlavně sebepoškozující, paní Klamová, sebepoškozující. Provojuje, aby ho druzí bili. Ponižovali. To je koneckonců jeho věc. Poštve proti sobě všechny. A zůstane nakonec sám. Jako v mojí inscenaci.“

„Zneužíváte ho. To já zásadně odmítám.“

„Zneužívám? Prosim vás! Pro tu roli jste ho přece doporučila vy. A byl to od vás výborný, přímo mistrovský tah.“

„Slíbil, že už pít nebude, když dostane šanci u vás.“

„Paní Klamová, nemějte strach. Jenom trošku přitáhneme uzdu. Jenom trošku ho zkrotíme, ne úplně. Trošku. Průhledná metoda cukru a biče. Bude ubližovat, ale největší bolest nakonec pocítí on sám. Tedy... jeho postava.“

„To přece není řešení. Pokud vím, tak jediný, kdo ho skutečně dokázal postavit do latě, byla Johanka. Birgitina sestra.“

„No tak se u ní poučíme.“

„To půjde dost těžko. Johanka tajemství o druhých zásadně neprozrazuje.“

Klamová důkladně olízla skořápkou lžičky a znovu ji vnořila do voňavé tekutiny.

„Jako by ani nebyla z tohoto světa.“

„I vy koketujete s duchařinou? To je teď všude veliká móda.“

„Vůbec ne. Jen Johanku porovnávám s ostatními. Ale když už nemáte s kým srovnávat.“

Buch se zarazil a aktovku bezděčným, soustředěným pohybem pečlivě zasunul pod stůl. Konec seance.

„Neprozrazuje. Ani o Birgit?“

„Ani o Birgit, to už vůbec ne,“ rázně přitakala Klamová a okamžitě toho zalitovala. Viděla vystupovat kontury jeho obličeje a vlnit se brázdy na jeho čele. Zklamáním zvráskovatěl, stahoval se do sebe, scvrkával a couval jako džin do láhve, zase o něco víc zestárnul. Přímo před očima. Klamová se prudce odvrátila. Teď zase přestaneš komunikovat úplně, budu muset čekat, až se probereš a vrátíš. Proboha nejsem věštec, pořád jen odezírat, empaticky spoluprožívat, dohadovat se, brát ohledy, copak vím, kam se propadáš. Vytrhnout tě tak z toho bloudění, hrana ti ještě nezvoní. Hlasitě zacinkala lžičkou o podšálek.

„Pane Buchu, dáte si ještě čaj? Haló, pane Buchu!? Pane Buchu!“

Co kdyby ses jednou pro změnu zaměřil na mě? S intenzitou, jakou přemýšlím já o tobě, s intenzitou, s jakou tě stopuju ve tvém labyrintu. Možná by ses, hochu, divil, moc divil.

Birgit se po rozvodu zhroutila, ale zasvěceným neuniklo, že všechno probíhá podle *jejího* detailního scénáře a precizní režie. Něžná manipulátorka. Soud podle očekávání přidělil oba chlapce Birgit. A starala se o ně Johanka, která se vdávala s vědomím, že je s manželem ihned adoptují. Po úlevné dohodě s Birgit, pochopitelně. Pochopitelně.

Johanka se celé historii už jenom trpce usmívala. Celý život odpouštěla Birgit. Birgit, která rafinovaně týrala děti a myslela si, že je miluje, Birgit, která si myslela, že všichni jsou tu kvůli ní, té Birgit, která v jednom ze svých románů napsala, že *láska mezi mužem a ženou (mužem a mužem, ženou a ženou) jenom člověka oslabuje a odtahuje od podstatností. Jediná láska, která posiluje, dodá sílu a přetrvá, je láska k dětem.*

Jediná láska, kterou Birgit ve skutečném životě prožívala, byla láska k sobě samé. Byla to láska vášnivá. Kvůli ní byla schopná všeho.

Když se s konečnou platností vzdala lidských bytostí, které vzešly z jejího těla, které si urvaly svůj podíl genů, masa a krve, začalo se dít cosi zvláštního. Takové pocity, trvající několik týdnů, na ní ulpívaly i po každé smrti, oblepovaly ji zvnějšku i zevnitř tunami lepivého, mazlavého těsta. Pocity nezdravé. I zrudně očištné. Hladina oceánu v mozku, jindy klidná, se rozbouří, rozkomíhá, rozvlní tam a zpátky, výš a výš, opíše okruh a pak se zvolna navrácí do původní polohy.

Vždycky trpělivě čekala, až těsto zaschne a odpadne.

Až vlnobití v hlavě samo odezní.

Klamová se dlouho rozmýšlela, nakolik má Bucha zasvěcovat do tajemství, která by každá rodina měla udržet pod pokličkou. Herci žijí pod lupou a každé jejich škobrtnutí se zveličí do olbřímích rozměrů, není to snadný život. Téma Oujezdský načala znovu, pak váhala, nakolik je rozvádět do šířky, do jakých hloubek. Koneckon-

ců Buch je nad životními peripetemi těch prázdných nádob, které naplňuje, jak o nich s despektem mluvil povznesený. S informacemi naloží decentně. Buď je okamžitě zapomene, nebo přetaví pro své tvůrčí záměry.

Nemýlila se.

Ostatně jako vždy.

Johanka v oné krátké době, kdy prostorem budovy provívala, napravovala nedorozumění, dorovnávala a ladila, svou přítomností nenápadně přeskupovala životní žebříčky hodnot. Po jednom představení, v němž opět exceloval a svým talentem všechny omámil, vyřvával Oujezdský na odcházející, usměvavé diváky: „Ty budeš stoprocentně židák, poznám to podle frňáku. Pověsit by tě měli, pěkně zhoupnout, když tu nemáme plynovou komoru. A co ty, koule tlustá, vešla ses vůbec do sedadla? Jak jsi tam nacpala ty svoje šunky.“

Klamová přiběhla, rozkřikla se na něj, ať okamžitě přestane, nebo už vážně zavolá policii, případně ho něčím sama bříkne mezi oči.

„Zavolej si koho chceš, ty stvůro nadutá!“

Chystal se na další plivanec, když se u kulatého stolu obaleného hroznem hlav nečekaně zastavila podmračená Johanka. Opouštěla znaveně budovu, pak zaslechla Oujezdského zabijácký hlas. Lekla se, nechtěla, aby pokračoval, zastaví ho, dneska už ho zastaví. Naklonila se k němu, blízko, ještě blíž, rty se dotýkala chmýří na jeho boltci a zkoumala dvě pihy na spánku a vypouštěla téměř neslyšný, naléhavý šepot: „Nechte už toho, pane Oujezdský, prosím nechte už toho, já o těch vašich udavačských dopisech vím. A odpustila jsem vám.“

Oujezdský se otočil, převrhl sklenici, zaostřil zaslzené tůně a zkameněl.

„Vy, vy, vy... co vy o tom víte?“

Johanka ví všechno, bohužel, proti své vůli toho ví hodně, nosí v sobě ten hnůj, zahlcená až po okraj.

„Ale odpustila jsem vám, pane Oujezdský, dalo to velikou práci, ale odpustila jsem vám.“

Horce jí šeptal do ucha: „Já nevěděl, že to někdo vezme vážně, že to bude vůbec někdo číst. A že dokonce...“ Oujezdskému, mimořádnému talentu s mimořádně hroší kůží, se bolestínsky třásl hlas. Hrozen zkoprněl.

„Zapomeňte na to, pane Oujezdský. Už prosím mlčte. Odpuštěno! Na to myslíte. Odpuštěno, zapomenuto.“

Oujezdský se vymanil z úzké, svěřací židle, vrávorál za loučící se Johankou.

„Už za mnou nechoďte. Odpustila jsem vám, odpustila, odpustila.“

Zrychlovala krok. Dostihl ji u pootevřených kovaných vrat podobných bráně do pekel či nebes, nestihla utonout v nedomrlé noci. Neunikla jeho zarudlým očím, opuchlým víčkům a opileckému dechu, do něhož balil sebelítostivý hlas. Zachytil se kliky, kterou už držela její ruka, bezděčně jí drtil prsty, propasíroval jí maso až ke kůstkám.

„Teď už nemáte důvod pít, pane Oujezdský. Odpustila jsem vám, to si denně opakujte. A teď už mě pusťte.“

„Vy víte i to, že... vy víte, že on...“

„Ano, já vím, koho to stálo život. A odpustila jsem vám.“

„Vy, Johanko, vy,“ škytal, „vy nejste člověk, vy jste anděl.“

„Jo,“ zasmála se a vyprostila tepající, otlačenou, modrající ruku.

„Pak vám musím prozradit tajemství. Žít mezi lidmi, to je pro anděla to pravé peklo.“

Březen

*Típ, típ, típ,
vrabec vrabce štíp.
Potkali se na keříčku,
vyrváli si po srdíčku.
Típ, típ, típ,
vrabec vrabce štíp.*

Zjistit tak, kolik jich skutečně bylo.

Od mrazivého ledna roku 1950, kdy se přestal chránit sám před sebou. Desítky mladičkových prostitutek, neodbytných adeptek herectví i naivních holčičích obdivovatelek. Kolik jich vlastně bylo?

Zborcený Buch seděl v kanceláři u Klamové. Shrbený tu těžce seděl už dlouho. Mlčel. Týden po týdnu pomalu ztrácel energii, odlupoval ji a nechával na jevišti, transformoval do jiné formy. Dobrovolně si pouštěl žilou.

Z živých bral jedině Klamovou pomalu na vědomí, vtírala se do jeho uzavřené bubliny. Nebránil se. Stará se o něho s intenzivním zájmem a nic za to nechce. Zatím. Stará se tu o všechny, věcně a energicky, automatický bezplatný servis. A oni ji vnímají jako samozřejmý inventář, jen jí přidělit katalogizační číslo. Doprostřed čela.

Pomáhala snaživému asistentovi režie, který se co chvíli střídavě urážel a hroutil z Buchovy preciznosti i naprostého nezájmu o cizí názor. Sisyfovská práce pro Klamovou. Herci se postupně jeden za druhým mezi čtyřma očima dozvídali, jak jsou nepostradatelní. Na jejich postavě je Buchova inscenační koncepce postavena, rozsah textu ani doba přítomnosti na jevišti nerozhodují. Když sotva uhašený popel opět začínal rudnout a jiskřit zapomenutou

horkostí, urychleně zabrnkala na sebestřednou snobskou strunu a lichotila, lísala se: Buch si talentované spolupracovníky dlouho, dlouho, předlouho vybírá, a pokud už si někoho vybere, ví velice dobře proč.

Diplomaticky urovnávala i doutnající konflikt s Oujezdským. Tady kupodivu stačilo, že se před ním zmínila o Johance, a začal se uraženě mírnit. Příliš nepomáhal, alespoň neškodil. I permanentní napětí s Krásovou opadalo, samo se rozložením v čase požíralo a vyhnilo. Krásovou stále iritovala a rozběšňovala Buchova lhostejnost vůči její osobě. A k jeho výtkám se pichlavě ohrazovala: „Ale to přece vzniká postupně, všechno vzniká postupně.“

Jednoho dne se Buch vztyčil a rozpažil. Ukřižovaný se předklonil přes pracovní stolec, až se zdálo, že se překloupí do přední řady sedadel: „Nevzniká. Je to hotové. Tady!“ A poklepal si důrazně na čelo. „Jsem možná starý, unavený a zesláblý, ale ještě ne natolik vyřízený, abych se dohadoval, handrkoval jako na tom nejpodřadnějším, periferním, pokoutním tržišti a abych předstíral údiv nad prostoduchými nápady druhých. A zvláště hereček, ať už na jevišti, nebo v životě. Potřebuju zhmotnit svoje nápady. A možná paní Klamové. Čistý řez, přímý tah na bránu, času už není nazbyt. Času není nazbyt!“

„Ale proč si teda jako pořád myslíte, že zrovna vy to musíte vědět nejlíp, když já...“

Samotné vzezření Buchova podruhé prudce vztyčeného těla ji bezpečně zarazilo, zaseklo. A jeho dlouhé, vražedné mlčení. Od tohoto okamžiku Krásová divadlem provívala uražená, ale alibisticky připravená. Na roli „makala jako černá“ a dávala si zatraceně dobrý pozor, aby neprovokovala veřejně. Okupovala zákulisí a myslela si: Počkáme si pěkně na premiéru. Stejně, dědku, zmizíš a pak si to udělám po svém.

Šeredně se zmýlila.

Buch teď seděl zaklesnutý do vykrojeného stolu v kanceláři Klamové a bloudil vlastními světy. Intenzivní vnitřní vesmír, z něhož na povrch neprosákne nic. Nic osobního. Jen ta podivná a zvilá snaha: posedlost setkat se s Birgit Stadtherrovou. Klamová vždycky okamžik počkala, pak si ho jako na provázku přitahovala k sobě zpátky. Provázkem občas zacukala.

„Měl byste s ní alespoň jednou osobně promluvit. O samotě. Jen formálně. A trochu smířlivě. Pane Buchu, haló, urychlilo by to práci.“

„Vždyť já si nic jiného celou dobu ani nepřēju. Ale vy sama tvrdíte, že je pořád nemocná nebo zaneprázdněná.“

„Mám na mysli Krásovou.“

„Krásovou, Krásovou! Krásová mě nezajímá. Zajímá mě jen postava, které propůjčuje svoje tělo. Už dávno mě ženy, kterým minomozek kdesi v hlavě klokotá, nezajímají.“ Odmlčel se, těžce dýchal.

„Mě už, paní Klamová, ženy vůbec nezajímají! Vůbec!“

„Dobře, takže to s ní budu muset vyřídit zase sama. Jako vždycky.“ Znovu se propadal, mizel. Vrátil se upjatý a rozhodný.

„Potřebuju na zítra volno.“

Klamová se chtěla spontánně ohradit, ale zarazila ji náhlá úsečnost a bledý stařecký obličej, který na zkouškách tak často osaměle brunátněl. Trval na intenzivním zkoušení bez volných sobot, na prostém soustředění bez pauz, každá sebemenší změna měla být nahlášena nejméně týden předem. Musel mít tedy vážný, hodně vážný důvod. Klamová je přesvědčená, že ho odhalí později. Buch nebyl člověk, který by se na setkání svěřoval, ale zdálo se, že mezi nimi dvěma ledy tály.

Až nyní usrkl voňavého, dávno vychladlého čaje. Rozhodně třískl šálkem o stůl, až tekutina vyšpláchla na režijní knihu.

„Jeden den, paní Klamová.“

„Jistě. Vyřídím, zařídím, obvolám. A další dny pokračujeme, jak bylo naplánováno?“

„Jeden den.“

Tikot kuchyňských hodin ve světnici. Sluneční paprsky šmátrající v pruzích po podlaze a dřevěných policích se zavěšenými hrnkami.

Johanka seděla u otlučeného, máslovou žlutí přebarveného stolu s omyvatelným ubrusem, na jehož vzoru rozkvétaly rudé pivoňky a zlatavé petrklíče, vypnuté do nepřírozené hladkosti čtyřmi kovovými příchytkami. Dcerka usnula v postýlce odpoledním spánkem šťastlivců. Mužská část rodiny, čtyři kolébavé obří mužské postavy v přaskáčích, zmizela před polednem, po pozdní vydatné snídani, na sjezdovku doživovanou umělým sněhem. Pročítala si výpisky z knih o výchově, přežvýkaná pedagogická moudra, která přetavovala k obrazu svému.

Stále bychom měli mít na mysli zásadu, že chceme-li se vyznat v dětech, musíme se vyznat sami v sobě; chceme-li něco z dítěte udělat, musíme začít dělat něco se sebou a ze sebe; chceme-li změnit dítě, musíme změnit i sami sebe; chceme-li, aby se dítě rozvíjelo, musíme rozvíjet sami sebe.

Je dobrou matkou? Jak se pozná dobrý, kvalitní rodič? Že vytuší směr, nepřekáží, nebrzdí, umetá cestu? Jaká musí být úzkost takové nepřipravené bytosti, která od narození tuší, ale nemůže čelit náporu nečitelných a zákeřných sil, třeba i cizích, odtažitých a nebezpečných, které nabourávají osobnostní celistvost, zpochybňují smysl existence samé, nahlodávají sebevědomí a podetínají jednu jistotu za druhou? Vůbec není pravda, čím je zastráňovala matka, počkej, jednou ti život ukáže. Život ukazuje od prvních dní a týdnů, každý den s novou intenzitou jsou s ním děti konfrontovány. Každý den je my dospělí kurvíme, abychom si je otesali, zjednodušili a připodobnili nám samým, učíme je vidět svět našima slepýma očima a chápat ho, luštit naši tupostí. Svištivý úspěch je zaručen jen těm, kdo se každé stopy dětství co nejrychleji zbaví. V mládí není naděje, ani v dětech nemůže být naděje, přebírají naše vzorce, moje vzorce. Naděje by musela být v rodičích, ve mně, ve změněných dospělých. Kde je vzít? Všichni tešou do vzácných kamenů vlastních potomků.

Otesávají a zraňují, vyrábějí další mrzáky jako na běžícím pásu. Slepí, hlouší, tupí sochaři.

Johanka vstala, setřásla zneklidňující myšlenky. Raději vybrala úzkou černou lopatkou s útlou rukojetí šedočerný popel z kamínek a odnášela ho do popelnice u zadního vchodu horské chalupy. Sníh tál březnovým sluncem, unavený se ani nebránil doznívání vyměřeného času, obnažoval hnědé hroudy. Hlína Johance oblepovala holínky. Zanechávala za sebou hluboká jezírka. Zastavila se, zvrátila hlavu a omámeně pozorovala oslepující modré plachtoví, které vláčně odplouvalo.

Lidské životy jsou jako hluboké tápoty bosých Božích nohou v rozměklé hnědé hlíně, pomyslela si Johanka. Čím člověk naplní tento otisk. Nechá ho zarůst travou, rozkvést, nebo zaplevelit... Nejlepší by bylo poddat se nebeskému dešti a stopy vymazat úplně. Chránit jen otisky nepojmenovatelného všehomíra. Bůh se prochází, kráčí a už se neohlíží, ani nesklání hlavu. Co za ním vypukne, ho nezajímá. *Je to tak, jak to je*, řekla by její profesorka z vysoké školy. Mít radost z pouhého faktu, že jsem otiskem, a nepátrat. Že mi bylo dáno být jedním z otisků.

Vodu v Johančiných šlápotách vysušovalo slunce.

*Myšičko, myš,
pojď ke mně blíž!
Nepůjdu, kocourku,
nebo mě sníš!
V duši mám mezeru,
stejně tě sežeru!*

Slunce. A doznívající jitřní, plíživý přízemní mráz. Buch procházel postranními úzkými uličkami, oslněn březnovým jaselem. A nepřírodně mrzl. Zamrzala mu vnější skořápka, ojíněná, chladná. Nelišil se od jiných, zasmušile prořídých chodců.

Uvnitř se vařila krev. Byly to pekelné vroucí kotle, z nichž se vynořovaly vzpomínky. Hlavy a údy, po nichž stékala horká kluzká hmota, boschovsky zběsilý mejdan vzpomínek. Nadouvaly se a potápěly, vynořovaly a zase mizely.

Buch šel. Krácel. Rážoval. Nevydržel na místě. Vlastně prchal. Hnusil se sám sobě jako ještě nikdy. Doufal, že sám ze sebe vystoupí a zanechá se v jedné z těch středověkých, a přece kaširovaných kulis. Vánočně vykrojená jemná ústa. Mariina ústa. Už nikdy nebyl schopen takové něhy. Ale nějaký čas jí přece schopen byl! Už nikdy nebyl schopen normálního vztahu. Ale nějaký čas ho přece prožíval! Už nikdy nebyl schopen normálního sexu. Ten neprožil nikdy, a co je vlastně normálního na tak ubohém, upoceném a směšném aktu. Proto se oženil se ženou, která sex nesnášela, která sloužila jako ochranný val pro veřejnost, bezpečný důkaz jeho normality; vyrovnaný manželský, usedlý pár.

Znásilňoval je jednu po druhé, alespoň si myslel, že znásilňuje, protestovaly vždycky. Ale některé ho mátlý.

Odpíraly a pak se smály a rozkoší sténaly, tvrdily, jak je vášnivý a mužný. Čím víc jim ubližoval, tím hůře se jich zbavoval.

Nerozuměl tomu.

Nekonečné řady horkých kotlů. V každém jsou přítomna ta ústa. Tam je počátek všeho. Celý život hraje roli divadelního a televizního režiséra a bude ji hrát, až po nečekanou derniéru, jeho roli přepsat nelze. Slupku vyřešil, obratně zrežíroval. Bez obav tak mohl nakopnout vnitřní pekelný stroj, kterému se poddal, a od toho lednového dne posedle podléhal jeho zběsilému, stále temnějšímu tempu. Byl přesvědčen, že divoký stroj se už nikdy nezastaví, úchylka se stala dávno normou. Až do toho dne, kdy se ozvalo, zapívalo a tenounce zakvílelo cosi daleko hrůznějšího.

Něco, co se podobalo svědomí.

Birgit cítí, že její tělo opět vysílá signály pravidelné ženské výlučnosti. Tlak v podbřišku. Těkavá náladovost. Nesoustředěnost. Otrokyňe nenáviděného ženství. Jak je ponižující být takhle závislá na vlastním těle, na pochodech, které nemůže ovlivnit, na průvodních náladách. Jak dlouho to ještě bude muset snášet?

Odkrývají se všemi otvory, zapíše si s chechtotem, a tak málo mám krve.

Na víc už se pro tento den nezmůže.

Saarbrücken. Ano, i tam hostoval. A hned inscenace roku. Do titulních rolí provokativně obsadil jenom ženy. S představitelkou Macbetha se tělesně sblížili, bez zbytečných namlouvacích ceremonií. Byli si i jinak hodně podobní. Rafinovaně zlí, předstírající, že jsou lidmi. Přesto byla ona tou vyvolenější, protože postrádala schopnost jakékoliv sebereflexe a soucitu. Ze svého mikrosvěta, kde veškerá pravidla, i ta mravní, určovala sama, nevycházela, ani vyjít nebyla schopna. Jakou hranici si asi mimoděk stanovila? Zabít tři lidi je mravné, nad tento počet už nikoliv a následuje trest? Tolik námahy, předstírat lidské bytosti. Co když ale lžou a předstírají ostatní, co když podstata lidského druhu je nestoudnost, přízemnost a chamtivost. Lest a odplata.

To ona si ho přezkoušela.

Obstál a mohl vejít do jejího království. Vodila ho s sebou, zvala na divoké, konspirativně utajované večírky. Poznával slast masochismu, který nemusel skrývat. Partnerky už nikdy víc neviděl. Jen Macbeth dotírala: Jak se ti to všechno líbí, jak by to slavný muž popsal, ten nelítostný básník jeviště? Rozvaloval se vedle ní, na jazyku sladkost vydrcenou z hroznů a nechal plout myšlenky.

„Natáhneš paži, prodlužuje se, prostupuje bílou zdí, drolí se voňavá omítka, jen ji ochutnat a vyplivnout. A tam v dáli, v slastném neznámu, kam oči neproniknou, je ruka laskána a náhle vcucnuta masitým, lepkačným, horce necudným otvorem. Trvá to mžik. Stav blaženosti.“

Z útržků rozhovorů vyrozuměl, že Macbeth má syna. Před několika lety ho adoptovala, aby si vylepšila pošramocený mediální profil.

Var a hlasité bublání kotlů. Hrozí, že se roztrhnou, horkostí puknou, vybuchnou, obsah se vyřine hrudí ven, vyrve mu vnitřnosti a uvaří je přímo před jeho zakalujícíma se očima. Roztrhá ho to na kusy. Nezvratně.

Chodil k Macbeth častěji a častěji, téměř denně. Jako mnoho jiných mužů a žen. Opíjel se a bolela ho hlava. Jednou k ránu scházel dolů, zabloudil ve spleti chodeb, pokojů a schodišť, polil ho studený pot, slyšel úpěnlivý křik.

„Ne, maminko, ne, prosím tě, já už to neudělám. Ne, neber mi tu knížku, to je do školy, ne, netrhej, to je do školy, prosím. Oheň ne, nepal mě, ten oheň, to bolí, pálí, bolí to, bolí, bolí, nebi mě, nebi mě. Do tmy nechci, je tam zima, a myši, kousnou mě.“

„To víš, že se do masíčka zahryznou. Hejno tlustejch, šedejch myší, koukej.“

„Neházej je na mě, neházej. Já chci do školy, nezamykej, nezamykej.“

Krupobití. Buší do dveří, uvědomila si Buchova rozbolavělá hlava.

Vynořila se v županu podobném lesklému japonskému kimonu, prosvítaly jí bradavky i černý klín, vrávorala, sjetá a opuchlá. Oteklá víčka nemrkala. Mlčky prošla kolem Bucha. Přikráčel poslušně za ní. Beze slov. To už hlavní vchod odemykala hospodyně docházející každé ráno a užaslý šofér nakoukl dovnitř s ní.

„Dneska do školy nepojede, má chřipku.“

„Ano, paní.“

Pobavený šofér ještě vteřinu otálel, aby se nepokrytě pokochal pohledem, a zmizel.

„Až umyjete po snídani nádobí, můžete jít. Potřebovat vás budu až odpoledne.“

„Ano, paní,“ odpleskalo širokými chodidly do útrob domu.

Buch se zastavil. Dýchal přerývaně. Opřel se v průjezdu o zed' a vyřval obsah vyboulené kapsy. Sál a sál, ústy i nosem, i zkaženou vůni, mor, kterým chtěl rozpustit a spláchnout všechno, co v něm vřelo a pánilo. Tohle město mu neulehčí, vysmívá se mu už teď. Praha, zde se minulost drží zamčená v trezorech a zkamenělá ve lživých stereotypoch a běda, když se někdo třeba jen poohlédne po klíči. Tohle město, kde se lidé dusí pod poklopem a nikdo se jej neodvažuje nadzdvihnout. Co jsem si od toho vlastně sliboval, co já si od toho všeho vlastně sliboval? Host, který pod poklopem vyluzuje další falešný tón a smrdutý výpar.

Doufal, že Birgit Stadtherrová unikla, už se nadechuje vně, svobodně, volně. Že skrze ni se bude moci přisát ke kyslíkové bombě. Zatím Birgit jen zákeřně aktivuje jed vzpomínek a výčitek v jeho těle. To ona přikládá do kotlů, rozhicovaná námahou.

To ona, ona bude pykat za všechno.

Birgit se čelem opírá o špinavou okenní tabulku. Obrys čela a obou dlaní, roztažených pavoučích prstů, rentgenový snímek smrti. V poledne se zvedl vítr. Setmělo se. Lidé jako těkaví brouci zalézali do svých děr. Ulice se vylidnila. Vítr odfoukl naději předchozích teplých, slunečných dní, tu mámivou jarní naději. Drnčivý rachot roztřeseného skla. Birgit nedovřela v kuchyni okno, škvírou se prodral mrazivý dech zmaru. Birgit už u pevně zaklesnutého okna zůstane. Pokojná a klidná.

Vrátil se. Sníh. Vítr přivál drobný, moučkový poprašek, který ale neusedal. Vířil, opět se zvedal v kružích, znovu a znovu. A znovu. Vítr hnal ten proud jedním směrem, proud houstnul a houstnul, auta troubila, oslňující rachot v denní tmě. Sníh ztrácel energii, už pouze klesal, na intenzitě ale neubýval, vrstvil a vrstvil a vrstvil bělouňky koberec. Na parapetu se vzdouvala poduška, Birgit se usmívá. Hlavně vydrž, vydrž. Pak jí dlaně jako nesmyslné hrábě pomalu sjíždějí dolů a zanechávají za sebou šmouhaté pěšinky. Čelo ji bolestivě studí.

Clonu protrhalo slunce, bezohledně se dere k moci. Bělostná záclona se potrhala.

Až se rozpadla úplně.

*Utíkej, Káčo, utíkej,
honí tě smilník divokej.
Káča utíká, co může,
smilník ji brzy přemůže.*

Buch vešel vysokým vchodem rozlehlého Macbethina labyrintu ve vilové čtvrti ještě jednou. Ani tehdy nebyl střízlivý, konečně tak vydařená premiéra... Barevný a barvitý chumel zdrogovaných a opilých. Naléval si, dolíval, jako by se už nikdy víc neměl napít. Líbal tolik žen, pak už přece neví nic. Nebyl tam, přál by si, aby tam nebyl, panebože dej, nebyl jsem tam. Jenže to není pravda, viděl toho kluka, jak nakukoval, oči ani nebyly rozšířené údivem, musel být na ledacos zvyklý. Pak už si nepamatuje nic, jen táhle rozmazaná šmouha u přisprostlých úst, to nebyly dva tenké protilehlé proužky, ale rozhňahaná tuhá a drolivá červeň. Rozmatlával tu rtěnku a ona se smála, tou rtěnkou jí obkroužil i pohlaví, smála se ještě víc, jen zdálky, z jiných světů k němu zaznívalo, pojď sem, maličký, ať si taky něco užiješ, a pak ta rozmazaná rtěnka a pisklavý křik. Takhle přece křičely děvky, když se udělaly, když je přimáčknul ke zdi a pak si prohlížel ta jejich odřená záda, když je na osamělých lesních místech ukřižoval na stromech a dychtivě pak hledal třísky, zklamaný, když žádnou nenašel. Některé se bály a mlčely, jiné se opatrně usmívaly, ale nic už nenásledovalo, nic, nikdy žádná z nich neběžela na policii, umlčel je bakšiš. Překotně platil a mizel, ale tady přece nevěděl nic, neviděl nic, neudělal nic, nebyl tam. Pak jen strnule zíral na tělo, neskutečný obraz, zvrácený happening ujetého rádobyumělce. To není realita, to nemůže být realita, takový divný dospělý, tak krátký, s rudými vrypy na údech, krk visel jenom na

proužku kůže a kolem přes sebe přepadávaly podivné mátohy, kolébavě na sebe narážely, dospělí, ti už byli delší. Vzpamatovala se jen jedna, ta jeho, s rudě obkrouženým ohanbím. Vřískala a vyhrožovala „budete držet hubu, užili jste si a budete držet hubu“, zamotala to nahé, scvrklé tělo s krvavým zadkem do koberce. Zvracel, když hledal východ a přidržoval se stěn, dávivě zvracel, když se motal po ulici a sháněl taxíka. Nechtěl nic vědět, nebyl tam, i když to všechno, co se událo, už nenávratně prorazilo vědomím a uhnízdilo se tam.

Měli tehdy umřít všichni. Všichni měli chcípnout. Bylo by to nejlepší. Děsila ho i uklidňovala Macbethina netečnost, vzbuzovala naději, že všechno se mu pomotalo a přepadl ho zlý sen, noční můra jako trest za všechny zvrhlosti, které byly najednou ničím. Kdo se jednou umaže, zabředá hloub a hloub a chce stáhnout i ostatní. Aby v tom nezůstal sám.

Macbeth mimoděk před dalším představením mezi shlukem pracovních vět prohodila, že syn odjel k příbuzným, k moři. Věta mířila k němu, měla ho uklidnit, ale už nikdy se jí nepodíval do očí.

Nic jsem přece neudělal, nic jsem neudělal, a přece se poprvé v životě cítil vinen. Uložil si trest. Nedotkne se už žádné ženy, ovládne svou pijavici, ať se vzteky roztrhne. Bude se bránit té palčivé touze vražet jim nůž mezi nohy a přirazit je ke zdi s vyčuhujícími hřebíky.

Stadtherrová mu dá rozhřešení. Stadtherrová ví víc, Stadtherrová ví, že za nic nemůže, protože zná větu, která stála na počátku konce. Stadtherrová je jeho obrozující anděl.

Roztřesenými prsty hmatal v kapse, vytáhl kuklu mobilu, obnažil tmavomodrý lesk. Ještě předtím ale z náprsní kapsy vysunul drobný špalík svázaných listů v kožené vazbě. Knížku tiskl pevně, až ho bolely prsty. Zdvihal ji ke rtům, zdálo se, že ji políbí, ale těsně před splnutím vycenil zuby a s trhnutím cosi odtrhl. Zhluboka se napil.

„Paní Klamová, paní Klamová, potřebuju přesnou adresu Birgit Stadtherrové. Ne, jen mě napadlo, čistě pracovně. Paní Klamová, je

to nezbytně nutné. Nepotřebuju, abyste mluvila v hádankách, svoji bibli si nosím pořád s sebou. Potřebuju tu adresu. Ne, ne, zvládnou to sám. Do hajzlu, tu adresu!“

Birgit sedí soustředěně u otevřeného kuchyňského okna. Jen hlavou pomalu krouží. Nastavuje chladu a slunci postupně levou tvář, posečká, pak čelo a pravou tvář. Okružní cesta tam a zpět. Vidí dvůr s asfaltovým čtvercem, dávno nepoužívanou žlutou laminátovou klouzačku, utopenou v zasviněném pískovišti. A stromy. Jeden z nich má kmen upletený z tuhých zvrásněných provazců, které se uprostřed zauzlily do rysů přízračné tváře. Ta tvář s ní ve vzácných chvílích mluví, ševelí. Birgit vidí i rudé tašky protěšších střech, tak poslušně seřazené v souměrném šiku. A hejno holubů. Čekají na čísi povel a naráz přelétávají ze střechy na střechu. Birgit nikdy nečekala na povely, vždycky si velela sama. Sama vzlétala, sama i střemhlav padala.

Cítí se líp. Dokonce sešla na ulici. Koupit si noviny. Před vchodem se zarazila a obešla nezvyklý hlouček, kolem něhož hopsal malý chlapec a důležitě každému sděloval: „Já ho viděl první, to já jsem ho viděl první a zavolal mámu.“ Nějací lidé pomáhali starci v objemném tmavohnědém kabátě s kožešinovým límcem, vlekli ho do sanitky. Krátce zahlédla jeho bledou, úpěnlivou tvář. Zpoceně čelo. Kapky potu svou tíží natahovaly do černých proužků prořídle pramínky vlasů, tvarohovitý obličej jako běsná strašidla z dětských seriálů. Překotně zestárlý chlapecký obličej, zatuhlý ve své adolescenci. Vilný stařec, co nabízí holčičkám v parku bonbony. Pousmála se, neznatelně, aby nepohoršila patetickou dramatickostí chvíle, která zpestřila den místním důchodcům a unuděným prodavačkám v trafice i krámku s potravinami.

Koupila si rovnou několikery noviny, očima přelétla titulky. Po tolika dlouhých týdnech zase nic nového. Všichni pořád pátrají a hledají Vůdce. Lidstvo neustále hledá a touží mít Vůdce. Tvrdou

ruku, která střídavě nabízí cukr a ostře práská bičem. Ruku muže. Charismatického, silného. Tvrdého. Bez skrupulí. Přitažlivého. Bezohledného. A všichni se třesou rozkoší v jeho stínu a přeochoťně připínají pomyslné žluté hvězdy těm, na které On ukáže prstem. Vždycky se najdou nezařazení nebo jen obtížně zařaditelní. A tak hledači hledají. Když najdou, jsou jim vidět jenom podpatky. Jak mizí v Jeho řiti. Nic se po staletí nemění. Jak by na tom demokracie mohla něco změnit? Ano, chybí ještě den do stvoření člověka. Chybí podstatný den.

Zvedla víko popelnice, zarazila se. Pak zbytečnými slovy ušpiňené stránky přece jen přistály na šlupkách od brambor. Použitých dětských plenkách. Vyprázdněných psích konzervách. Držela poklop a prohlížela si nechutnou míchanici barev a materiálů, koláž a muchláž. Proč ti lidé pořád řeší něco tak pomíjivého, v tak malé zemi, kde je jenom jedna završující politická strana, ať už se její podskupinky nazývají a budou nazývat jakkoliv. Parta vzájemného porozumění. Bolševická parta. Nemůže tomu být jinak, sýry, které zrají pod poklopem tohoto města, přezrálé a plesnivé sýry, na jejichž pach jsme si zvykli tak, že ho ani nevnímáme, se už promíchaly a totožná plesnivina pozřela všechny se stejnou intenzitou.

Birgit je líp. Už je zase schopna kousavého nadhledu. Zvíře uvnitř si zdřímla. Blíží se chvilka, kdy znovu začne intenzivně psát.

Třeba zvíře uvnitř samo odumírá, samo sebe požívá. Než se do psaní pustí, než se vyladí, musí přezkoušet samu sebe. Jestli to není jen chvilkový, matoucí stav. Protože až skutečně začne psát, upadne do vysilujícího transu.

Přece jen pojede do divadla. Za Klamovou. Hned zítra ráno.

Pak vleze do útroh jednoho z těch masitých červů, provrtávajících prohnílý prostor pod poklopem.

*Toč se, má káčo, utíkej,
bič já mám na tě velikej.*

*Káča utíká, co může,
bič ji zasekne, přemůže.*

Birgit se rozepsala, ale nebylo to ono. Povrchní, mazlavé. Jen přejedená, malátná sladkost, ne ostré jídlo, po kterém by se čtenář zakuckal a lapal po dechu. Přece nebudu psát ukolébavky, konejšit a uspávat. Kolem půlnoci otevřela okno do dvora. Stíny pejskařů proplovávají mezi stromy a za nimi hopsají nešťastníci na vodítku. Vnímala pokoj i uvnitř, hladina se zklidnila, rozbouřené vlny se propojily v plovoucí nehybné, ukotvené zrcadlo. Kdyby to tak vydrželo co nejdéle.

V nočním tichu uslyšela dětský pláč. A ženský hlas.

„Chrápej už, hajzle jeden, víš, kolik je hodin?“

„Já se bojím.“

„Čeho se furt bojíš? Spi!“

A pláč. Je to chlapec.

„Něco jsem ti řekla, chrápej už!“

„Copak to, mami, nechápeš? Já se bojím.“

A nesnesitelný jekot. Rány. Bubnování. Doprovodné tamtamy a mezi nimi vykřičníky vět: „Řeklajsemžebudešchrápattakbudešchrápat.“

Birgit se třese. Vyklání se z okna, chce vidět, který obdélník propouští celý výjev: vlevo, čtvrté patro, vysunutá ruka práskla oknem, obdélníkový svědek oněměl. Nic se neděje, nic se přece neděje. Třeba je to vzteklý, zlý, nesnesitelný spratek. Je to spratek. Takové věci se stávají každý den.

Birgit zavře okno.

Jsem stará a unavená, je mi jedno, že sama sebe takhle zklamávám. Johanka by asi jednala, jenomže já nejsem Johanka, já nemůžu. S drtivou pevností otočila černou bakelitovou kličkou a chvíli ji křečovitě držela, počítala do sedmi, tenhle rituál ji ochrání, už nebude nikdy otevírat okna. Sedla si ke stolu. Nehýbala se. Zavřela oči.

„Chrápat bys chtěla? Žádný takový. Vstávej! Dej sem, kurva, tu peřinu. Poslouchat budeš! Na rajz, to seš kabrňák jedna dvě. Kde sou? Slyšíš, ty krávo, kde sou ty dvě stovky, cos dostala? A neječ! Ubulenče ubulenej. Tak vona neví, kde ty peníze má, blboun prolhanej, blboun s blbounem blbým. Kdo by s tím byl?! Takovej zmrď nepovedenej, ubohej. Dyť jenom do toho ručniku když se utírá, jí nic nevadí, hlavně když teď bude sedět v podnájmu, ale kde na to bude brát, to sem zvědavá, jak vona je sprostá. Vona by si chtěla peníze nechávat pro sebe. Nene, máš mi co splácet, všechny ty roky, cos mi užírala ze stolu, cos tady chcala a srala do plín, co já sem musela těmahle rukama prát. Já ji jednou tak sflákám a vyhodim, protože to je taková krysa, po svym fotrovi, s krysou. Zrádnou, vodpornou, slintající krysou. Dala sem jí dvě stovky, a vona najednou neví, kde je má. Neví nic, dement odpornej, šilhovej. To je nejlepší.“

Matka se zarazí a otočí k Johance.

„Ty mazej do sklepa pro to sádlo.“

„Kolik ho mám vzít?“

Ale matka už si vede dál svůj monolog, lebedí si v něm, slintá blahem, nikoho neslyší a slyšet nechce.

„Tadle čundra, rozčundrat všeko. Vona neví, kde ty peníze má. Já sem měla vzít tu špínu a švihat tě s tím tak dlouho, až bys srala zelený magi. Nic neušetří, nic. Budeš mi splácet všechny ty dluhy, až se z toho posereš. Vona ale žádnéj zájem vo to nemá, až je z toho člověku špatně.“

Matka se znovu odmlčí a zamyšleně se zadívá ke dveřím.

„Už zas tam zabloudila nebo co. Asi ve sklepě.“

Ale pak se opírá do Birgit s ještě větší vervou, vši silou. Birgit chce křičet, mlč, já jsem tady, stojím tady, celá, celistvá, už se nepropadám, ani nerozpadám.

Matka neslyší. Slyšet nechce.

„Já bych jí nakopala, až by se posrala, sráč. Vona ví, že když se vdá, že to je práce, proto vona nic neshání. Bude mi tu viset na krku do soudného dne. Než se vybarví jako její fotr. Sráč se sráčem.“

Birgit prudce rozevře oči, řasami nabírá tíhu svého nepojmenovaného zatížení. Stále sedí nehybně u stolu. Pokouší se zvednout. Ví, že už zase začíná těžknout. Tíže, které se jen tak nezbaví, přesto se pokusí. Vytáhne sešit s modrým obalem a pomalu, zlehounka začíná psát obyčejnou reklamní propiskou, jakých má plné šuplíky, kterých si nabírá plné hrsti, kamkoliv přijde. Píše krasopisně a soustředěně jako dítě, stárnoucí žena s vyplazeným jazykem.

Po letech jsi vyvěrala. Rozdrobila ses i zkameněla. Nejsi pro mne živá, jen inventář, povinný inventář soukromého života každého jedince. Moje intenzivní, ochromující láska a závislost se s lety proměnila v nenávisť a nakonec v lhostejnost. Ty tu zásadní proměnu nikdy nezaznamenáš, ani tady, ani v pekle. Protože ty jsi zaznamenávala jen samu sebe.

Na prahu noci, když ve vedlejším pokoji oddychovaly nezatíženým spánkem obě mladší děti, starší synové odjeli do blízkého městečka a muž opravoval na chodbě rozbitá vázání a rozklížené sáňky, si Johanka na roztřepené pivoňky a petrklíče rozložila noviny. Natáhla ztěžklé nohy na protější židli. Usrkávala horkou kávu s mlékem. Milovala to osamocené usebrání na konci dne. Kdysi se po večerech pokoušela psát, Birgit ji k tomu nutila, jí samotné to i nějaký čas přinášelo potěšení. Přestala, ale Birgit její důvody zlostně odmítala.

„Ježíšikriste, Birgit, bavilo mě psát pro sebe. Ale když si představím, že by to měl číst někdo jiný, je to, jako kdyby mi připravil o panictví dítě, jako by mi vlezl do hlavy a dupal, slon v porcelánu myšlenek. Ve kterých se nevyznám ani já sama.“

Srovnaná s životem, smrtí i sama se sebou tu seděla a listovala novinami. Zprávy z velké, zmatené dálky, nic se jí z toho těkavého povrchu netýkalo, jako by nemohla pojmout takové vnímání sku-

tečnosti, účastnit se takového znesvěčujícího přístupu k druhým, netýkal se jí ten zjednodušující vzorec. Pak narazila na zprávu v odstavci pod titulkem *Stručně*:

Skupina prznitelů zabila v Německu dítě. Otřesné přiznání získala policie v německém Saarbruckenu: nejméně dvanáctičlenná skupina prznitelů dětí a prostitutek tam před půldruhým rokem sexuálně zneužila a pak zabila sedmiletého chlapce, jehož tělo nebylo dosud nalezeno.

Johanka se roztrásla. Vstala a zkontrolovala obě děti. Uhladila náhle zledovatělými prsty roh polštáře a lem deky. Přecházela po kuchyni, odkrokovala ji, přeskupila do přihrádek stříbřité příbory. Precizně urovnala sušící se ručníky a kombinézy nad roztopenými kamínky. Přikládala do kamen, rvala do ohnivého chřtánu poleno za polenem, až nemohla dovřít dvířka. Tlačila vši silou, aby mohla zcvaknout kličku za vyčnávající skobu. Bylo jí horko, jen ruce mrazily. Tlačila vši silou, pak se jí to podařilo, cvak. Byla vyčerpaná, vrátila se k novinám, horečně je prolistovávala dopředu a zpátky, hledala podrobnosti, hledala odsouzení, úlek, reakci, detaily, demonstrace a paniku. Mrtvo a ticho. Jen prodejci aut stávkovali, kvůli čemu proboha?

Byla mezi prostitutkami jeho matka? Byl to chlapec, kterého unesli? Znal se s někým z těch, kdo mu ubližovali? Co s ním dělali? Jak ho zabili? Dvanáct, tolik vrahů, ani jeden z nich neprotestoval, všichni se toho účastnili. Možná třináctý, který nepřišel, by je zrazil. Kolik jich marně skučí v téhle chvíli, topí se v bezmoci a slzách, které solí cizí krutost. Musí něco udělat. Co má dělat, najít těch dvanáct, být jejich noční můrou, připomínat jim ten čin do konce jejich dnů? Co jste udělali jemu, udělám já vám, dopadnete stejně.

Dcerka se probudila. Chtěla napít. Johanka jí k ústům naklonila hrnek s čajem. „Mamí,“ zakňouralo dítě.

„Spi už, spi,“ odbyla je ostře Johanka se slzami v očích a zároveň se přitulila k rozpálené, usínající tvářičce. Třeba proto, třeba právě

pro tohle od sebe Birgit rázně odvrhla děti, pomyslela si Johanka. Aby nemusela prožívat ten bolavý strach a nekončící úzkost. Strach o každé dítě, co se stane jinému, může postihnout i moje. Birgit má možná pravdu. Dítě je na tomto světě utýráno v momentě, kdy je počato.

Jenže Birgit o děti strach neměla. Vždycky se bála jen o sebe. A na týrání se podílela. Lekala se svých možných činů, sama sebe. Svě zruďnosti se bojí, vyhýbá se situacím, v nichž by nemusela obstát, v nichž by samu sebe zradila.

Muž přinášel z kůlny vrchovatý koš s dřívím, které s žuchnutím přepadávalo. Narovnal se a luplo mu v zádech. „Zítra mě budeš muset vozit na saních,“ zasmál se.

Objala ho mlčky zezadu, rukama drtila jeho hrud', nad tlukoucím duněním pevně propletla promrzlé prsty.

Byla srovnaná sama se sebou. I se smrtí.

Ale se životem ne.

Klamová zarytě mlčela a systematicky jednala. Podařilo se jí už po dvou dnech převézt Bucha z nemocnice do hotelu, musela předem složitě celý převoz domlouvát s primářem a ošetřujícím lékařem. Opouštěli kachlíkovou budovu zadním vchodem za asistence dvou sester. Aby se vyhnuli větrící tlupě číhajících novinářů.

Nic vážného, skutečně nic vážného, žádný infarkt, jak se obával Buch, prostě fyzické a psychické vyčerpání, důsledek vnitřního pnutí, asi přepracovanosti. Struna je už dlouho napjatá, vibruje a dala vědět, že může kdykoliv prasknout, pokud napětí nepovolí. Musí se šetřit a dodržovat pravidelný režim, minimální pravidla duševní hygieny, žádný alkohol a spát, ještě domluvíme konzultaci s psychologem.

Buch vše zlehčoval, byl ve výborné náladě. Seděl na okraji obrovské postele, pevném voru, na nějž se později důvěrně rozloží, dlaní přejížděl po modrém, elegantním a voňavém povlečení.

„Premiéru odkládat nebudeme, paní Klamová, ne, ne, ne, to nepřichází v úvahu. Je to skutečně neuvěřitelné, paní Klamová,“ opakoval neustále dokola a smál se nahlas, smál se poprvé od svého příjezdu do Prahy, skutečně se smál, „ale skoro jsem už na Birgit Stadtherrovou zazvonil. Natahoval jsem ukazovák na vypuklý zvonek se jmenovkou její sestry, takhle. Skoro jsem ji už měl. A pak mi na záda skočil, přepadl mě a zahryzl se do mě prudce ze všech stran. Strašlivý, panický strach, co se stane, když se s ní setkám. Ten strach byl ve mně i mimo mě, dokonce vzal na sebe podobu ducha, zjevil se v tom malém krámku, za výlohou, za tím zaprášeným sklem, duch v podobě malého chlapce... Je to neuvěřitelné, paní Klamová. V Praze nás dostihují samé neuvěřitelné věci, kterým se už ani nepodivujeme.“

Teprve pak se rozplakal a ani paní Klamová netušila, co všechno vyplavuje a v solném toku rozpouští.

*Dělám, dělám píšťalenu:
malá svině, podař se mi,
jestli se mi nepodaříš,
dám ti ránu, až se svalíš!*

V tramvaji se vmáčkla do konečné oblíny zadního vagónu. Tramvaj si s ní pohrávala, pohazovala, klátila a natřásala jí. Birgit nadska-kovala, pevně se držela oběma rukama tyče a za ní ujížděl svět. „To mi ujíždí můj život, co za sebou zanechávám, pustinu, ale jedu, ještě jedu, ještě se nevzdávám, jedu za Klamovou a dojedu,“ opakovala si umanutě svoji mantru, aby nemusela pozornost zaměřovat mimo sebe. Jedu za Klamovou a dojedu. Klamová. Všichni z ní vysávají energii, já ne, já jí zbytek vlastní energie předám, to choulící se a cukající nic. Proto mě teď stařena Klamová chrání, kdesi v centru Prahy natahuje ruku, prodlužuje teplého, růžového hada s pařáty podél silnic a kolejí, chňapne a přitáhne si tramvaj, v níž vytřeštěně

zírá Birgit Stadtherrová za svým životem, bezpečně tramvaj omotá a dovede k cíli. „Dojedu,“ rytmicky a pečlivě opakuje Birgit, „dojedu, dojedu, dojedu.“

Tramvaj zastaví. Takový nicotný, svítící rudý kotouč má moc zastavit tramvaj. A Birgit na ulici vidí nepřírozně poskakovat útlého chlapce s modrou školní brašnou na zádech. Popostrkují ho dva starší habáni. Chvillemi se snaží uniknout, zabočit, ale podtrhli mu nohu, neurvale postavili za rukojeť tašky na nohy, zmítal se a oni drcali znovu. Lidé nevšimavě procházeli kolem.

„Neunikne,“ pomyslela si Birgit, „neunikne.“

Musí s tím okamžitě přestat, nebo zase nedojede.

Nevšimej si ničeho, nevšimej. Nevšímám si ničeho, nevšímám.

Okamžitě přestaň, nebo nedojedeš. Okamžitě přestanu, nebo nedojedu.

Jak dlouho ještě vydrží žít s takhle sestrogenou duší, s takhle poznamenaným tělem? Bože, kdybych věděla, že moje ponory jsou správné, nebo jestli naopak podoby ostatních jsou přesným obrazem Božího záměru, bylo by pak všechno jasnější, skepse nebo vnitřní klid, oba póly dosažitelnější. Ale takhle? Když žít znamená neustále se doprošovat, omlouvat se za svou existenci, být pro smích za svou jinakost, proto předstírat stádnost. A přitom čekat na dně jámy, hluboké, takže horního okraje člověk nedohlédne, naděje nedohlédne, protože i tahle jáma je součástí dna další, širší jámy. A na dně být nucena zapojit se do hry zvané lidský život, s hemžením bytostí zvaných lidé. A cítit tu jejich neustále přítomnou agresi, spící zlo, bát se, že stačí záminka, a ta se vždycky najde, nepatrný podnět a začne štvance, druhá, desátá, stá Osvětím. Touha obcházet jednoho po druhém, dotknout se vztyčeným ukazováčkem jejich čela, vnášet klid a empatii, měnit. I pomyslné slzy dobra, které s léty vysychají, dolévat a dolévat. Rozkročena s roztaženými pažemi mezi násilníky, aby se do sebe nepustili jako vzteklí psi. Dívají se na mě podezřívavě jako na rušivý, dotěrný hmyz. I vnitřní, nejen vnější jinakost rozčiluje.

Myšlenky v hlavě bzučí, narážejí na sebe, uvězněny a namačkány. Nemůže dodechnout. Cítí na zádech nesmírnou tíži, jak jí tam roste hrb obrovské, neviditelné modré školní brašny.

Silou rozšklebí dveře a vyskočí ven.

Na dlažbu.

Buch se už po týdnu do divadla vrátil. S novou silou rozrazil bránu. Divadlo se ocitlo pod celoevropskou lupou, užívalo bezplatné reklamy, všude se psalo o Buchově nesmírném pracovním vypětí, spekulovalo se o završení gigantického díla. Už teď se hromadily seznamy stovek zájemců o vstupenky, pokladní nastoupily dvanáctihodinové směny.

Jako by Bucha do divadla vyvrhla vlna mocné energie, tentokrát okořeněná zvláštní neústupností a cholericností, kterou dříve krotil a bezpečně ovládal. Dnes na zkoušce pobíhal, pěnil, hromadil vztek a promíchával, podusil ho pod pokličkou, jenže ta neudržela, ani nemohla zadržet explozi. Poslední pokus páry jen trochu upustit.

„Tolikrát jste si stěžovala, paní Krásová, že vás moje přesně vymezené pokyny svazují. Tak jsem vám vyšel vstříc. Vytvořil jsem vám pouze situaci, jak jste si přála. Abyste si ji akcí naplnila sama. Tak naplňujte, prosím, naplňujte. Znovu!“

Krásová odříkala závěr svého monologu jako monolit bez vnitřního zanícení i technické přesvědčivosti.

„Tak já vlastně všechny ty pády na držku, celý ten chumel nepřátel, ten směr jedovatých šípů na mé srdce, budu hrdinně snášet a snad i vyhledávat, protože to je celé moje bohatství, ta moje pornová řeka zoufalství se záchytnými ostrůvky harmoničtějších dní a záblesky štěstí. Propluju až ke konečnému světlu, tmě či propasti, kam doplují všichni.“

Buch se opřel, do ticha se několikrát chrčivě nadechl a pak hlubokým, cizím hlasem odsekal: „Paní Krásová, máte text, skvostný

text, kterým sdělujete nějaký obsah. Nemůžete dávat důraz, kam se vám zamane.“

„Já teda nevím, co s takovým dle patosem, takhle snad nikdo nemluví. Dyť vona to píše každou chvíli jinak. Já pořád nerozumím tomu, že se někam pluje, to se snad říká o lodích, ne.“

„Pauza! Pauza!! Pauza!!! A po pauze zkouška jenom s paní Krásovou. Která udělá přesně to, co jí řeknu. Odmítám o tom znovu diskutovat. Odmítám se opakovat. Paní Klamová si s vámi, když to vydrží, text projde znovu a přeloží vám ho. Můžete si pohovořit třeba o kánoích.“

*Zavírám, zavírám les,
aby do mě nikdo nevlez.
Ani zítra, natož dnes!*

Buch se nezměnil. Jen rafinovaněji mátl a klamal ostatní. Po skončení první hlavní zkoušky vešel ke Klamové. Mluvil o práci. Klidně a věcně. Ošívat se začal až později.

„Paní Klamová, přece jenom, člověk by se neměl vzdávat. Do posledních dní. Uděláme to jinak. Ozvala se?“

„Ne. A já už jsem jí ani nevolala. Mám spoustu jiných starostí, než se dennodenně starat o Birgit Stadtherrovou. A vy koneckonců také.“

„Ano, jistě, jistě.“

Sunul se k oblíbenému velkému oknu a pečlivě formuloval své věty, sám pro sebe si je odříkával, z tribuny je posílal vylidněnému náměstí.

„Takže ani moje nemoc ji neprobudila z letargie. Ani moje nemoc. Jak říkám, paní Klamová, uděláme to jinak. Banálně. Nebudeme čekat, až se mi ozve sama. Vy prostě zvednete sluchátko. Znovu vytočíte její číslo. Promluvíte s ní. Pak mi nenápadně sluchátko předáte. Já už se s ní domluvím sám.“

„Být vámi, tak už se tím vůbec nezatežuju.“

Otočil se, ale Klamovou neviděl.

„Takhle mě ignorovat! S tím jsem se ještě nesetkal! Za tím musí něco vězet, paní Klamová, a já bych tomu rád přišel na kloub.“

Klamová si o tom všem myslela své, ale poslušně si přitáhla kroužkovitého brouka a vytočila číslo. Buch jí netrpělivě horce dýchal za krkem, připravený vyrvat sluchátko včas, v pravou chvíli.

Jako by mu šlo o život.

„Birgit? Dobrý den, Klamová, no to mám neuvěřitelné štěstí, že jsem vás zastihla, jak se vede? Ne, to ne. Já vím, že máte hodně práce. Vážně? A kdy? Ráno? No, nevádí. Mám jen takovou malou, skutečně drobnou prosbu. Premiéra už se blíží, režisér Buch by s vámi rád mluvil, on...“

Rozechvělý a nabuzený Buch nevydržel, vyrval sluchátko, přirazil si ho drtivě k uchu a zakryl tak štětiny trsovitých chlupů, nadechl se, ale slovo na špici konvoje se zarazilo, zastavilo další, které se rozpadly a rozpustily ve vlhké růžovině jazyka. Divoce rozevřenýma očima hledal oporu u Klamové, která ovšem těžko mohla tušit, co se děje. Birgitin hlas ze sluchátka doléhal jako vzdálený, přerývaný šum. Zbledl a pomalu sluchátko pokládal.

„Ona... ona. nechce se mnou mluvit. Nedá se nic dělat.“

„Já myslím, že to celé nesmyslně přeháníte. Co vlastně říkáte? Proč jste to položil? Nesmíte si to tak brát, Birgit je zvláštní, je neomalená. Neomalená a neví o tom.“

Poslední slova vysílala do shrbených zad. Ve dveřích se Buch ještě otočil, překvapivě ostře vyrazil.

„Nechce se mnou mluvit, to nemá s neomaleností nic společného! Zkuste zjistit proč.“

Po několika šouravých krocích se znovu vrátil, aby smířlivě nakoukl ke Klamové.

„Budu vám vděčný.“

Zamkl se na záchodě, zpocenou kůži opřel o bílou zeď, bolestivě mu vtlačovala drolící se hrbolky do čela.

Všechno ví. Jak je možné, že Birgit Stadtherrová o něm všechno ví?!

Birgit je rozjitřená, ve vzrušivé náladě, v noci psala celé hodiny, bez přestávky, energií sršela, odlétávaly od ní zářící jiskry, prozářily každý papír, kterého se tu noc tužkou dotkla. Než dopadly, posvěcovala je svou neuhýbavou, mučivou krutostí, kterou si otevírala vrátka k podstatě dění. Neuhýbat před ničím. Hlavně si nic neulehčovat. Pak nemohla usnout, vrhnout se do studně spánku se jí nepodařilo. Přecházela neklidně bytem sem a tam, byt jako věžeňská cela, už ne záchranný bunkr před světem. V hlavě se jí rozbzučela další myšlenka, vrhala se zpátky k dopsanému, pokračovala, chytala ten přelétavý zlatý poklad. Neumytá. Rozcuchaná. V roztrhaném, vybledlém triku.

Telefon.

Telefon!

Proboha, pořád dokola. Copak nevědí, že přišla chvíle posvěcení, která zmizí tak nečekaně a zrádně, jako se objevila, že ji musím přiživovat, jak jen to půjde, a nepřerušovat, nevytrhovat se z toho krátkodobého transu? Přebíhala v úzkostné panice pokoji. Ale vždyť si může udělat přestávku, může vzít ulepené sluchátko, kterého se bojí dotknout i tehdy, když oněmí. Otírat ho vždycky musí až Johanka. Možná si dneska udělá přestávek víc, vynese odpadky a omeje talíře, namaže si chleba pomazánkovým máslem. Ta bílá povolnost, podléhající bez odporu její vůli, jak ráda se jí zmocňuje špičkou nože.

Sluchátko zvedne.

„Birgit? Dobrý den, Klamová, no to mám neuvěřitelné štěstí, že jsem vás zastihla, jak se vede?“

„Báječně, báječně, ale zrovna píšu, takže nemám moc času. Stalo se něco, změnil se termín odevzdání Iris a Peregrina?“

„Ne, to ne. Já vím, že máte hodně práce.“

„Mám, ale měla jsem dobrou vůli, už jsem byla na cestě za vámi, paní Klamová, opravdu jsem měla dobrou vůli.“

„Vážně? A kdy?“

„Včera ráno, hned časně ráno.“

„Ráno? No, nevádí...“

„Téměř jsem dojela k cíli, ale něco mi do toho přišlo. Zavolám, až budu mít volnější chvílku.“

„Mám jen takovou malou, skutečně drobnou prosbu. Premiéra už se blíží, režisér Buch by s vámi rád mluvil, on...“

Klamová. Starostlivý tmel divadla, které by se jinak rozpadlo na desítky neslučitelných atomů. Bezdětná Klamová tmelí divadlo a na oplátku divadlo drží pohromadě ji. Zase bude otravovat s tím Buchem. Ví sama velice dobře, že Birgit režiséři nezajímají, ví to, a přesto volá, musí ji nemilosrdně zastavit.

„Já s ním už nechci mluvit. Ani osobně ani po telefonu. Nijak. Vy to, paní Klamová, dobře víte a pořád mě pokoušíte. Já se nechci bavit už s žádným režisérem, ať je slavnější a nadanější sebevíc. S mým textem ať si dělá, co chce, je jeho. Dárek. Ať se v něm rejpe a doluje si v něm, co chce. Ta doba je dávno pryč, kdy jsem se o svoje haranty starala. Ať se starají sami o sebe, co se s nimi stane a kdo je zprzní, oživí nebo zardousí, mě už nezajímá!“

Práskla telefonem, hekticky začala rovnat zaprášené knížky na polici, pak se vrhla ke svým zápiskům, rychle je pročítala a pohazovala nelogicky kolem, běžela nějaký vnitřní závod, maraton, šlo o čas, do cílové pásky má daleko, musí šetřit síly.

Cokoliv člověk napíše, měl by spálit hned, okamžitě, ne hrát alibistickou loterii se závětí, v níž poručí, aby popsáné spálil někdo jiný, to je nechutný alibismus; každý jsme zasviněný ješitností, slavomamem, i když rafinovaně předstíráme že ne, i když tomu nakonec snad i věříme.

Když budeš pořád tolik pracovat, tak brzy umřeš.

Když budu pořád tolik pracovat, tak brzy umřu.

Vyčerpaně dosedla na flekatou pohovku a okusovala trhavě nehet na prsteníčku. Sesouvala se pomalu podél pohovky na parkety, na pichlavý koberec z drobků. Ztuhla. Zkroutila se a trhla sebou do strany.

Někdo s ní bolestivě smýkal.

*Paci, paci, pacičky,
táta koupil španělské botičky
a maminka metličku
na plačtivou holčičku.*

Birgit po svém otci, o němž od matky pochytila jenom to, že byl všestranně zrádná „krysa“, začala intenzivně pátrat, když jí bylo patnáct let. Dřív se neodvážila. Ještě ji plně neoslnilo poznání, že veškeré dění může mít různé podoby a výklady. Že stav věcí není pevně dán, ale proměňuje se v našem vědomí. Že mírou věcí nejsou lidé, kteří svévolně rozhodují a nálepkují. Nemají monopol na jediný správný výklad, na pravdu samu.

Matka ztrácela všemocnou tvář.

Dřív Birgit pod dusivým stiskem ani nedocházelo, že otec pravděpodobně ještě žije. Přemýšlela o něm jako o duchu z říše mrtvých. Bylo to téma, o kterém matka zarytě a nebezpečně mlčela. Spustila clonu varovného, výhrůžného mlčení. Nebo naopak tirádu pichlavých výčitek přesouvajících pozornost na Birgitin život. Proč Birgit vlastně ještě nikoho nemá? Tolik toužila, aby Birgit někdo sprostě zbouchl a odvedl, aby na ni mohla ukazovat prstem, chodit světem a říkat vidíte, já to tušila odjakživa, jaká je to kurevnice. Kdyby mohla, podplatila by prvního chlapa, aby Birgit drsně potupil. Jako byla potupena sama. Matka svou prvorozenou dceru vnímala se zvláštní směsicí chladné nezúčastněnosti a zbytku skryté, avšak zvrácené a sebedrásající příklonnosti. Birgit potupila život matčin,

určila mu směr. Co bylo ale daleko horší, nenechala si mluvit do života svého. Matka to považovala za největší zradu. Očekávala, že dospívající Birgit bude oplácet psí poslušností a povolností, bude tajícím, změkklým voskem, z něhož si vymodeluje bytost podle vlastních představ. Velice záhy si přestaly s Birgit rozumět úplně, jejich životy se odstředivě oddalovaly.

Birgit začala vysílat zdánlivě nevinné, průzkumné dotazy. Rozpohybovala tak dlouhé třísky uvízlé v nezhojených a nezhojitelných ranách. Chladně vypočítavý, odporný sadismus, byla přesvědčena matka. Potřebovala, aby se toho bujícího nádoru potupy a hanby zbavila s konečnou platností. Vyříznout ho nemohla, vyvdat ano. Největší potupa a hanba nebyla v samém aktu znásilnění, z něhož se Birgit zrodila, potupa a hanba spočívala v tom, že se nechala znásilnit zrádцем. Kterému naivně naletěla. A nebylo stranického školení, které by její vinu omluvilo, a nebylo vysoké politické školy, která by pro takový čin našla vědecky zdůvodněnou omluvu. Doba se měnila, neměnil se matčin způsob myšlení.

Birgit domů jezdila zřídkka. Čím dál méně. Pak už jen za Johanou. Když matka nebyla doma. Matka ovšem i na dálku čmuchala. Vyčmuchala každý milostný krach. Jako nenávistný ohař slídila a štvála postřelenou laň. Celá léta. Aby nepropásla poslední příležitost prokousnout ohryzek.

Birgit bylo šestadvacet, když s Johankou seděly v obývacím pokoji. Zlověstné rachocení klíčů v zámku. Predátor se blížil. S nákupní taškou a aktovkou lejster sociálního odboru krajského národního výboru, kde matka v té době pracovala. A bezchybně začala bez dlouhých úvodních formalit promazávat kolečka a rozjíždět mašinu, která se měnila v drtivý, smrtící stroj. Startoval z jejích úst a s přibývajícím rychlostí obkružoval celou místnost, bez oddechu. Zároveň nerušeně vytahovala rohlíky a kvádříček oroseného másla a chléb a svazek mrkve.

„Pořád seš svobodná? Pořád seš čundra rozčundraná? Nikdo vo tebe ani nezavadí, co? Každěj byl pro tebe vždycky blbej. Vždycky. Jezdil za tebou tři roky a nic, dyť sem mu to říkala vod začátku. A už si začala s dalším, kterej sem chodil jen tak. Vona co si posere, tak svádí na druhýho, čundra.“

Zarazila se při pohledu na Johančiny vlasy.

„Říkala jsem ti, ať si nedáváš mahagon, že budeš jak rezka.“

A hned si omočila v Birgitině studiu a práci.

„Myslíš, že každěj se vyvaluje jak to usmolený prase dopoledne? To se pleteš. To je celý to vono. Holka vodvedle skončila učňák a za tři dny se musela hlásit. A tadle! Vona se chce vzdělávat i v tom, co ji nezajímá. A furt sem leze jako nevodbytněj, ztučnělej šváb. Hnusnej, zlej. A nejmíc mě medí, když popotahuje, slečinka z blbákova, a řekne, tak mi někoho sežeň ať už mám vod tebe pokoj. Počkej si, eště chvilku vydržíš a už se dožiješ všeho. Pak ti kamarádi někoho seženou. Ty stvůro, třeba nějakou lesbu. Řekni si starý Mázlový, ta je na todle kanón, vona tě dá s někym dohromady.“ Chechtala se, až rozkomíhala celé tělo. „Třeba seš lesba, ty kunhúto vodporná. Normální nejsi určitě.“

„A kdo dal tebe dohromady s mým otcem?“

Matka upustila sáček s mlékem, bílá tekutina se rozstříkla, kapky opouštěly mateřskou kaluž a posledními silami se před dopadem zachytávaly dvířek hnědé kuchyňské linky, šedého linolea, bakelitových kliček, chemlonových deček v rozích stolu.

„Co si to, ty sráči zasranej, dovoluješ?“

„Chci vědět, kdo je můj otec! Nebo to vážně nevíš? Nepamatuješ se?“

„Ty couro!“

„Couro? Kdo z nás je tady coura, drahá Máří?“

Matka v pobryndané plisované sukni a s pokapanýma rukama popocházela středem bílé tekutiny. Nezvedala nohy, jenom se sunula v pantoflích, čvachtala a kolem ní se rozlévaly téměř neznatelné

bílé vlnky, které splachovaly jemný prach a drobky a vracely se do neviditelného koryta kolem dvou nateklých sloupů.

„Ty, ty tvůj otec byl zrádce. Přetvařoval se do poslední chvíle. Tvůj otec byl... byl... byl jako ty! Nesnesitelně hnusnej. Jako ty.“

Matce se třásl hlas. Šourala v bílé louži a Birgit zacukaly koutky. Klokotal v ní smích. Vítězství. Matka je v úzkých. Už bude vždycky.

A nikdy to Birgit neodpustí.

„Ten zvrhlej chlap zmizel po jedný jediný otázce. Než si dosyta užil. Jediný otázce. Chci vědět, co dělal tvůj otec, muž jménem Ralf, za války. To sem se ho zeptala. A on zmizel. Přeber si to, jak chceš. A vypadni. Vypadni, ty hnuse!“

*Chodí pešek okolo,
nedívej se na něho,
koho pešek bouchne,
toho osud sfoukne.*

Když si nakoupila noviny, zastavila se za otlučenými vchodovými dveřmi. Odemkla a rozevřela přeplněnou schránku. Nastává období, kdy se pokusí dostat nárokům lidského stáda.

Vyřídí korespondenci.

Odhodila pestrou papírovou hromadu v hale na zem a lhostejně míchala obdélníkové žrouty času bosou nohou. *Chodí pešek okolo*, říkala si, *nedívej se na něho, koho pešek bouchne, toho osud sfoukne...* Palec s ulomeným nehtem se zarazil u obálky s razítkem divadla. Pokoušela se obálku zdvihnout prsty u nohou, pak papír vtlačila do svěrací kazajky obou chodidel, sklonila se, předala rukám, zuby odtrhla poslední překážku.

To Klamová, naštvaná a neodbytná Klamová sedla a úderně natukala do počítače strohý dopis. V úterý je tisková konference. Je Birgitinou povinností, morální povinností ukázat se alespoň v zájmu divadla a inscenace samé, když už bude chybět Buch, kte-

rý se na radu lékařů vyhýbá veřejnosti a veškerým společenským akcím. Birgit by měla přijít a prohodit několik slov, rozhodit pár vět. Když už Klamovou staví celé dlouhé týdny do trapných situací, v nichž je nucena vyrábět omluvy pro Birgitinu nepřítomnost, v nichž musí čelit Buchovu roztrpčení a podráždění.

Morální povinnost? Ke komu už já mám morální povinnost. Jen k sobě samé, na nikoho jiného mi energie nezbývá, za nikoho jiného přece odpovědnost přebírat nemůžu. Nechci. Systematicky muchla-la papír. Zneklidňující rozkaz, jak se teď mám usebrat a psát? Co si to dovoluje? Co jsem říct chtěla, řekla jsem ve hře. Ať si pozve její postavy.

A novináři? Ne, ne, ne. Chrání se před nimi tady, na periferii prolhaného města. Pamatuje si moc dobře, co se semlelo, když byla nominovaná na tu evropskou cenu: musela přijít do divadla, všichni ji objímali, nevěděla proč, je to přece vždycky jen obraz subjektivního vkusu poroty. Proč by si měla považovat cen, když je udělují lidé, a jací lidé.

Johanka tehdy přijela a objímala ji. Jsem první, nebo to už víš? Pak se k ní draly úplně cizí tváře, dělaly si na ni nárok, nepomohlo, že jim všechno sepsala. Všechno, co si o tom všem myslela, se rozdávalo vytištěné v deskách. Přesto v příštích dnech, kdykoliv si někam sedla, vynořovali se jako stvůry z hlubin, kladli otázky, kterým nerozuměla. Odkazovala je na agenturu, někdo ji přece zastupuje, sakra, platí si přece lidi. Co vlastně dělá Knutová, spolumajitelka té agentury? Tahá z ní jen peníze, jinak o ní člověk neví.

Klesla po vyčerpávajících dnech na židli u Klamové, když do dveří strčila hlavu ředitelka Volfová a za ní bzučel přichystaný roj promísený se zuřivým štěkotem zmatené dogy.

„Birgit, je tu televize, chtějí o tobě natočit medailon. Jsou to slušní lidé, znám je, vědí, že jsi ostýchavá, dohodnout se můžete, jak budeš chtít.“ Jedním dechem přitvrdila, se psí tlamou u pasu: „Je to pořád skvělá reklama pro divadlo, Birgit, skvělá reklama.“

A v euforii už propouštěla rozbzučený roj dovnitř. Birgit couvala. Už neměla kam, tak se rozječela, přehlušila všechno, vystrnadila je svým jekotem. Klamová dunivě vyběhla a na chodbě řvala: „Běžte pryč, běžte pryč, proboha, dejte jí chvíli pokoj.“

Jekot ustal.

„Tohle já nepřežiju, tohle já přežít nemůžu. Najdou mě všude, vytrhli mě tak, že jsem za poslední týdny nenapsala ani slovo. Užuju se skláním, a než se tužka dotkne papíru, vtrhnou a vybafnou na mě. Z těch úleků se vzpomínám dlouho.“

„Měla byste psát na počítači,“ chabě odváděla pozornost Klamová a vložila Birgit na sulcovitě rozechvělý, zvlhlý jazyk pilulku, která mizela v peci.

„Na počítači!? Psaní je obřad. Dotyk tužky s papírem je obřad s pečlivou předehrou, dlouho připravovaný styk. Z mé hlavy se přelévají do ruky a z ruky na papír myšlenky, spletence milostivých slov. Kdyby tak šlo položit hlavu na papír, zatrást s ní, aby se písmena sama sesypala a řadila podle pokynů shůry. Jenže to nejde. A dobrovolně mezi sebe a papír postavit výsměšného nepřítel? Dobrovolně si nastavit překážku? Past? Nejsem blázen! To opravdu nejsem! Nejsem blázen, paní Klamová!“

Birgit zmuchlanou obálku s dopisem pečlivě, systematicky trhá. Jakápak morální povinnost. Jestliže pojedu, pak snad jen kvůli Klamové. Ale musí jim zakázat klást mi jakékoliv otázky.

Nakonec stejně pojedeš.

Nakonec stejně pojedu.

Objala se, hlavu položila na překřížené ruce, dívala se na špičatý pravý loket se svaštělou kůží, vyčuhoval uprostřed hrudi, vklíněný do levého. Objala se pevněji. Teď bych to mohla zvládnout. Vcházet do ulic tohoto města je nebezpečné, vždycky jde o život. Město je úlisné, podlézavé, připravené kdykoliv zradit, nečitelné a vyčkávající. Bez noblesy. Prolezlé těmi pomalu se sunoucími načervenalými červy.

Prolezlé skrz naskrz.

Johanka přešlapuje ve frontě malého knihkupectví, sune se k pokladně, za pokladnou noblesní pán s prošedivělou bradkou a bordó motýlkem pod krkem, vzít knihu do ruky je pro něho obřad. Proto sem Johanka ráda chodí, i když se za ní v řadě čekajících ozve občas štíplavé uchechtnutí. V náručí hraničku knih pro své děti; pro sebe knihy o problémových a týraných dětech. Nalepila se na ni zpráva o mrtvém chlapci v cizím městě. Zpráva, jakých se denně tisknou tisíce, už se jí nezbavila. Musela se soustředit, až našla jednoduché řešení. Vystoupila z té omračující zprávy směrem ven, sloupila ji ze sebe jako had kůži: kontaktovala Fond ohrožených dětí, nabídl se jako dobrovolnice zatím jen na víkendová odpoledne do azylového domu, kde přechodně pobývaly bezprizorní, vnitřně poničené děti. Bude to vyčerpávající, řadu dní opatrně strhávat strupy hnisajících ran, nechat vyřinout hnis, ránu obvazovat, ztišovat bolest. Jak ale vysvětlit, že takové věci se dějí, že se zbytečné rány hromadí. Z čeho pak splétat ochranný obal, z jakých slov, kterými je nutné zacelit pukliny? Na to sebelepší a sebecitlivější věty a jejich spisovatelé nestačí. Je unavená. Snažit se být v lidské společnosti cíleně dobrým člověkem znamená denně vynakládat smrtelnou námahu.

Před ní poklidně, trpělivě čeká semknutá rodina; muž, žena a přibližně patnáctiletá dcera popocházejí v pevném šiku. Žena spíš s dobráckou pýchou než vyčítavě kývne směrem ke třem knížkám, které dcera vyrovnává do hraničky před přísného soudce za pokladnou: „Takových knih pořád kupuješ, vždyť by sis je mohla vypůjčit z knihovny.“ Na zadní straně nejtlustšího špalku Johanka zahlédne sestřin nezvykle se usmívající obličej, křeč, tu fotografii museli hledat dlouho.

„Na co porád ten sráč kupuje takovejch knih?! Ať si je pučí z knihovny. Prolhaná je, jen co votevře tu svou křivou hubu. Kdo by s ní moh bejt, nikdo, každej by jí musel dát rovnou přes držku. Johance se směje, když si pustí Abbu, zato vona je chytrá jak hejno lišek.“

Rychlé přehození výhybky směrem k otci.

„Co je tohleto za ponožky, to je čistý, nebo co to je?“

A bryskní návrat. „... nebo jak vona se vo sebe stará. Ta kdyby měla nasráno na hlavě, tak de tak. Jak vona to řekla, že mě nenávidí, ne nesnáší. A co ty si myslíš, že snad snášeš druhý tebe? Zrůdu sem porodila, protože sem na jinou zrůdu narazila a neprokoukla ji včas. A řekne, že ji nikdo nechtěl. Jo, holka, když si nad každým vohrnovala rypák. Po základní škole si měla táhnout z baráku, na internát sem tě měla dotáhnout za pačesy, vyučit se a šlus. Co já za ty roky mám, sobě nic nekoupim, všecko vám koupim a eště se směje, když si prohlíží fotky, jak je sousedovic kluk postrojenej ale maj vatu, ty stvůro! Vatu! Studovat?! Pro normální holku to nemá cenu. Dneska to vidim. Natožpak pro takovej vodpad. Jen to vysává rodinu, tu zdravou část. Jeden shnilej výhonek a všechno do sebe nasákne. Vona mi připadá, jako když je jí čtrnáct, eště by snad studovala pět let na vysoký, dyť se jí leknou, neví, co se sebou. Dyť si studuj, ale živit se budeš sama. Potáhneš. Na držku potřebuje. Kdyby to byl byt k něčemu, ale smradlavej podnájem! Kam bude cpát prachy, který dluží mně! Studovat?!“

Johanka se Birgit nahlas nezastávala, ví, že nic nezachrání; slova, která dokážou cíleně zabíjet, všechny ochromí. Johanka letmo Birgit pohladí a zakoulí očima, napodobuje matku. O samotě se pak snaží Birgit marně rozesmát. Birgit mlčí a Johanka má v očích slzy. Birgit utekla z domu, studuje a vydělává si, přesto se vrací, masochisticky se nechává slovy bičovat znovu a znovu. Matka jí kupodivu něco málo přispívá, asi z radosti, že odešla, něco málo, které v jejích očích bobtná do podoby neslýchané oběti a Birgit svazuje nohy a krk pocitem nevýslovné viny a vděku.

Otcova strategie byla vždycky jiná, snažil se turbulenci sebenaštvávacího rituálu otupovat a zarazit okázalým souhlasem, nebo diplomaticky a pokaždé marně odvádět pozornost.

„Ne, jistě, Marie, to skutečně nemá cenu. Kdyby to alespoň mělo nějakou perspektivu.“

„Ne, vid', vona mně připadá, že je jak praštěná, to zapáchající střevo.“

Johanku dlouho mátlá ta nesourodá, dvojí, rozštěpená matčina tvář. Strohá vlídnost. Ale stačilo jen vyslovit Birgitino jméno, stačilo letmo škobrtnout banálním slůvkem a rozpoutalo se peklo. Dlouhá léta se zdálo, že Birgit odolává jen díky svéhlové lhostejnosti, s jakou si později vyšlapávala svou vlastní, houževnatou a neortodoxní cestu. Dlouhá léta se zdálo, že celým tím nenápadným peklem prochází nepoznamenaná. A Johanka věřila, že ochranný obal pomáhala vystavět i ona, naivně věřila, že je nepropustný.

Je na řadě. Teď je na řadě Johanka. S překvapenou rozjíveností se vynoří ze vzpomínek. Pán za pokladnou potěžkal a zdvihl do výšky svých prsou každou z knih, jako by jim v duchu žehnal, přejel křečovitou rukou se zakulaceným pětinoým pavoukem několikrát obal, vypadalo to, jako by po papíře překuloval neviditelný tenisový míček. Na konci obřadu placení zhodnotil svou reakcí každého zákazníka, snad z nakupovaných knih k němu vzlínala tajemná moudra, promlouvaly neslyšné vzkazy, knihy panny se s důvěrou otvíraly, ošumělé nabíraly sebevědomí.

Na Johanku se usmál.

Připadala si, že v náročné zkoušce obstála.

Chtěla vystoupat těch několik schůdků pod úrovní ulice, když si všimla, že mohutný shrbený muž za ní hýčká na rukávech tmavohnědé elegantního kabátu s kožesinovým límcem knihy od jediné autorky. Birgit Stadtherrové. Nápadný elegantním oblečením, milou slušností, samozřejmou pozorností, s jakou pomáhal odcházející důchodkyni posbírat rozkomíhané drobné mince. Pravděpodobně cizinec. Ještě pořád se odlišujeme a myslíme si, že se odlišují oni.

Nenápadně chvíli otálela u pultu s knižními novinkami. Namátkou prolistovávala jednu z nich, byla zvědavá, jak cizinec u zkouš-

ky obstojí. Ač soustředěně připravená, trhla sebou a upustila zkoumanou knihu. Stejně udiveně se otáčeli čtenáři rozestí po místnosti, stejně zvědavě se ze středového husího pochodu směrem k pokladně vychýlily na povel hlavy zprava i zleva.

Muž za pokladnou se rozesmál, ohryzek mu zběsile skákal. A nebyl to úlevný smích.

Spíš prskavý výsměch.

Na reakci podrážděného cizince už nečekala.

*Stojí javor u potoka,
říkají mu petrklíč.
Na koho to slovo padne,
ten musí jít z kola pryč!*

Birgit si v duchu pečlivě projíždí celou trasu. Metr za metrem. Každou noc před usnutím procvičuje varianty nástupů a výstupů, přemítá, kde je nejvýhodnější a nejméně nebezpečná pozice, na co bude intenzivně myslet, aby přetrumfla okolní valivý šum a vymazala jeho atakující významy. Promítá si výjevy, které se budou míhat za okny. Budovy a prostranství, která nemůže minout. Naprogramuje se. Tentokrát cestu zvládne. Bez přestupu. Poslední úsek dojde pěšky.

Boj je zahájen. Vklíní se úplně dozadu, mhouří oči. Nikdy nechodí do přední části tramvají, potom by si sedali a srocovali se za jejími zády, útočili by, vysávali a brali energii, v každém člověku přece vězí masový vrah.

Dojede.

Skutečně dojela, skutečně došla. Do historické budovy plně tísně, do rozčeřené studánky emocí, která ji popouzela a rozčillovala. Chovali se k ní obezřetně, reagovali opatrně. Jako by šlo o nebezpečnou výbušninu. Neznámou trhavinu, jejíž spouštěč je umístěn neznámo kde. Byla nečitelná jako město, ve kterém žila. Jen Klamová ji přivítala věcně, bez rozpaků, jako by se viděly včera.

„A Buch je kde? Doufám, že s ním se nepotkám!“

Klamová se musela jízlivě zasmát. Jak všichni pozorně střeží jen to své políčko a zapomínají, že jsou součástí obrovského lánu bez konce a začátku. Já, já, já. Nejdřív se s Buchem nahánějí jako děti, hrají si na schovávanou, teď se cíleně vyhýbají.

„Před pár dny se mu udělalo zle, hodně zle, byl nemocný, už je to v pořádku a premiéra ohrožená není. Ale musí se v každém případě šetřit, přece jen už je to starý pán a jeho pracovní tempo je vražedné. Myslela jsem, že jste se o tom dočetla v novinách,“ neodpustila si štiplavou poznámku.

„Noviny nečtu. Jen je kupuju.“

A na užasle udivený pohled Klamové unaveně dodala: „Protože ostatní je také každé ráno kupují!“

„Ano, jistě, určitě, taky důvod. Ehm, jsem moc ráda, že jste přijela, že jste si našla chvílku času. Máme tu hodně hostů ze zahraničí. Stačí, když na té tiskovce řeknete krátce něco o své hře a dalších záměrech. Bude je asi určitě zajímat i spolupráce s Buchem.“

„S nikým nespolupracuju!“

„Tak vaše nespolupráce s Buchem, to je přece jedno.“

Klamová vzdychla a za zády nic netušící Birgit, která mizela v sále, naznačila odbouchnutí, z nafouklých tváří posílala výstřel.

„To je přece jedno, ty sobecká Briketo, to je přece úplně jedno.“

Oujezdský sedí v baru. V této hodině sám. Opuštěný. Čepici naraženou do čela, kterým se opírá o semknuté, nedopité skleničky na stole. Zdá se, že tvrdě spí. Pak zvedne hlavu a uprostřed čela má obtisknuté kolečko.

Terč.

Jen vystřelit.

Kolem něj houstne dav. Oujezdský zaostří zkalené oči a v ústech si chystá a hromadí slinu, kterou vystřelí na nejbližší oběť. Zatím jen cvičí: „Připosraní, upocení inkousti a zkorumpovaní pisálkové.“

To už přicupitá elegantní Volfová s obrovitou, věrnou psí vlečkou, a aniž ubere na záři jásavého úsměvu, sykne Oujezdskému mezi oči: „Teď zvedneš tu svou prdel a vypadneš, nebo zavoláme Johaně!“

Oujezdský se nadechne a nevyplivne. Spolkne svou zášť a pomalu se koncentruje na chůzi. Zastaví se až na nábřeží, opře se o zábradlí, zakloní a prudce plivne. Dlouhou oprat'. Minuty se dívá do vody, která odplouvá, dívá se do stejné vody, u které stylizoval před mnoha lety stranickým bossům svůj dopis. Pořád vstupujeme do stejné a neměnné řeky života, nejen dvakrát, tisíckrát, milionkrát, pořád si dáváme repete.

Oujezdský se předkloní, vidí tekuté modrošedé nekonečno a zamrazí ho podél celé páteře, odshora až dolů.

*Až se louka zazelená,
kleknu si tam na kolena,
natrhám si kvíteček,
upletu si věneček,
vyměřím si hrobeček.*

Když se hlučně posazovali, šoupali židlemi a zmateně rozřazovali do půlkruhu, před sebou houf nachystaných novinářů a fotografů, Klamová si viditelně oddechla. Nesnášela sice tenhle nutný cirkus, házet drobtý nezaskvěným, útržky, které o celku nevyprávějí nic, jen zkreslují. Svět se však bez médií neobejde. I my musíme prodat, co se dá. Ale pořád to bylo snesitelnější, než zůstat s nevyzpytatelnou Birgit o samotě.

Všechny oči se napíchny a soustředily výhradně na Birgit Stadtherrovou. Potěžkávaly ji, přeměřovaly, otáčely s ní ve vzduchu, předávaly si ji, svlékaly její nevyžehlenou džínovou košili, popotahovaly a ždímalý sukni sahající až po paty, z jejíhož lemu odkapávala špinavá břecha a vytvářela mokrý, ďábelský kruh kolem Birgitiny židle; sčítaly kusé informace o jejím životě.

„Ano, ano, uvádíme v české premiéře už pátý text Birgit Stadtherrové. Snoubí se tu šťastně dramaturgie témat i titulů,“ načala radostně, ihned po teatrálním zahájení uměleckého šéfa, hlavní téma ředitelka Volfová, poněkud zastíněná kultivovanou psí hlavou. Vykrmená doga byla usazená na jevištátku vedle své paní. Na židli. Vbořená do rudého, sametového polštáře. S vyplazeným růžovým jazykem a obdivně zrychleným dechem sledovala ucho své vládkyně a chvílemi jí oblízla levou tvář. Mladičká hosteska opatrně a poněkud rozpačitě postavila na stůl před psí tlamu stříbřitou misku s vodou. A papírový tácek se dvěma šunkovými chlebičky.

„Ale k tomu by asi pár slov měla říct především naše paní dramaturgyně Klamová.“

Podmračená Klamová na rozdíl od ředitelky nevstala, ani se neusmála. Kávy se nedotkla.

„Chceme-li se vyslovit trefně a neuhýbavě k dnešku, těžko nalézáme u současných dramatiků skutečně žhavé texty. Až na Birgit Stadtherrovou. Nebojí se. Odhodila poslední špetku autocenzury. A odmítá se připojit k proudu oné umělecké produkce, která dnes buď za každou cenu šokuje morbidností a sexuální otevřeností, nebo glajchšaltuje minulost.

Převažující umělecká výpověď o dnešku či včerejšku pokud neposuzujeme profesní kvality literární či filmové, ale především vnitřní pravdivost, vyznění a morální dopad tedy ona umělecká výpověď, kterou vítězně zastupují a českou zemí jako nezničitelná loď proplouvají všechna ta báječná, pelíškovitá pupenda, taková výpověď uspává výčitky, obelhává, urychluje mravní rozklad.“

Odmlčela se a počkala, až odezní chlemtavé psí vymývání misky a lidský shon kolem doplňování zásob čerstvé vody a šunky.

„To je strašlivé nebezpečí, od kterého se distancujeme. Snaha lakovat minulost narůžovo. Vymalovávat útěšlivý obraz jedné velké národní prima party, smíchávat katy a oběti. Narůžovo, co bylo krvavé. Nikdo nezastírá, že jsme se tehdy nezasmáli, ale drsný

humor lze zaznamenat i v Osvětimi, což neznamená, že vymizí-
kujeme fakt, že se jednalo o vyhlazovací tábor.“

Všechny oči se jako na povel postupně odlepily od Birgit a udi-
veně přistály na Klamové.

„Autoři takovýchto výpovědí zastírají podstatu, omlouvají tota-
litní režimy, podporují návrat komunismu, starých dobrých časů.
Napomáhají tomu, že si komunisté s konečnou platností oddechli,
objali se s ostatními mlaskavými, masitými polibky, co jsme si, to
jsme si. Umazávají viny a definitivně pohřbívají oběti, odkopávají
je na samotné dno zapomnění, definitivní pohřbení, definitivní.
Podtrhují, že oběti byly marné.“

V sále zavrzaly židle, rozmohla se epidemie kašle, morseovková
staccata, což Klamovou rozdráždilo o to víc.

„Nacismus i komunismus byly lemovány tisíci, miliony mrtvých.
Byly založeny na ponižování a týrání, což přece pokračovalo ve
věznicích, běžném životě i v letech sedmdesátých a osmdesátých.“

Zvedaly se první ruce, aby si objednaly kávu a chlebičky, které
roznášely hostesky; kávu dolévaly ze skleněných buclatých konvic.
Ale Klamová je nevysvobodila. Nikoho.

„A my se tváříme, že tak horké to nebylo. Bylo to vařící!“

Dívka s umně zapleteným copem, v červené minisukni polila
proplešatělému muži rukáv, zaskvrnila mu sněhobílou svěžest,
první skvrna toho odpoledne, a začala se polohlasem omlouvat do
okolního šumu. Klamová zvýšila hlas.

„Ti, co se raději vzdali života než cti a mravních principů, ti
vlastně překážejí, o ně se škobrtá a klopýtá, jsou dokladem, že
skutečnost se skládá z mikrosvětů, které se nemusejí protnout,
nelze je zalátat povrchní bžundou. Jediný obraz se nemůže tvářit,
že vypovídá o celku.“

Taková díla snímají hříšníkům z beder jejich hříchy, uspávají ná-
rod hlubším a sprostším sebeobelháváním. Žijeme v zemi, kde jsou
na místě koncentračních táborů výkrmny prasat, kde magistráty

a starostové měst i vesnic bezostyšně povolují pochody nacistů, kde se bývalí agenti StB a straničtí funkcionáři přerodili v podnikatele a politiky dnešní, kde se roky a roky vlečou souduy s komunistickými zločinci, k nimž se marně vláčejí ti, co chtějí svědčit, a jejich řady řídnu. Ubíjíme je definitivně a ochucujeme to nesmírným ponížením.“

V zadních řadách zazněl potlesk. Hosteska v průsvitné blůze, s obrovskými ňadry, zvedla obřadně podnos s pyramidou žlutkových věnečků nad hlavu a několik vteřin ho udržela na temeni, s očima vykloubenýma jako středověký světec. V poslední chvíli sladké mámení zachytila, až se jí dva mladistvé, plné míče rozhoupaly. Zrůžovělá výkonem se koketně ukláněla. Zúčastnění mužského pohlaví se spontánně roztleskali.

„A Stadtherrová tohle všechno mapuje. Výsostně uměleckým stylem. Na modelu rodinného pekla sem ozvěnovitě pronikají všechny krutosti doby. Stadtherrová ukazuje, že dnes, místo abychom řešili hrůzy minulosti, začínáme se k nim tulit a hýčkat si je. Abychom vůbec mohli zvolit prezidenta, potřebujeme komunisty. Jaká je asi cena za jejich hlasy? Umělci oněch usmiřujících zábav tomu napomáhají. Stadtherrová prostě pootáčí a nasvěcuje z jiných úhlů, v čem se tak pohodlně uhnízdujeme. Vykopává lidi z pohodlných pelíšků. Nechceme inscenovat protestsongy, to v žádném případě. Chceme se uměleckou výpovědí dopracovat odlišné reflexe, odlišné varianty davových stereotypů.“

Šuškáni se nezadržitelně rozmohlo, Pranýřová mávala na Knutovou a významně poťukávala na ciferník svých hodinek. Dva divadelní recenzenti strkali své vizitky dívce se žlutkovými věnečky do kapsičky těsné sukénky, zčervenali tou námahou, třetí jí svou výškou dosahoval k pupíku, přesto se svých šancí nevzdával a úporně hučel do mladého masa. Kdyby zaklonil hlavu, zacpala by mu vousatou pusou bradavkami a udusila ho necudným masem. Káva se dopíjela.

Klamová utáhla kohoutek, přestože by nejraději vypustila dravější proud: „Bože, ke komu já se tady vykecávám, ke komu tu žvaním?“ Obejmula Birgitino zápěstí, stiskla a přiléhající náramek povolila, až když si byla jistá, že je Birgit mezi nimi. Strkala do ní loktem už během úvodních proslovů ředitelky a uměleckého šéfa, Birgit si brouzdala ve vzdálených krajinách. Ani teď se na nikoho nepodívala, jen na svou ruku, kterou položila na bělostný ubrus, okolo sklenky s červeným vínem, obezdila sklínku do račích klepet, palec přimknutý k ukazováčku a prostředníku proti osamělému prsteníku, k němuž se choulil malíček, všechny s černou korunkou špíny zalezlé pod nehty.

Její vnitřní absence však byla jen klam.

„Místo dlouhého plkání stačí ocitovat Orwella: Společnost lze ovládnout zfalšováním její paměti.“

Sál ztichl. Klamové ztvrdly rysy.

„Jistě, děkuju vám, paní Stadtherrová, ale čas jste nám mohla ušetřit na začátku.“

Rozesmátá Volfová, která laškovně přibližovala plátek šunky k psí tlamě a před secvaknutím čelistí rychle ucukávala, rozverně hupsla do třesutého napětí mezi oběma ženami.

„Je známo, že Birgit Stadtherrová je mistr zkratky, přesto bychom ji poprosili o několik ehm – srozumitelných – vět.“

Ticho.

Birgit několikrát pošoupla po ubruse ruku směrem od sklenky k hraně stolu a zase zpět. Když se Volfová užuž znovu nadechovala, Birgit promluvila. S pohledem na své prsty.

„Já už vlastně nemám... tedy píšu, ale nemluvím, já prostě jenom odmítám selektivní amnézii. Každý si upravuje minulost a historii vlastního života. Co se mu nehodí do krámu, zapomíná, zkresluje, zamlčuje, vymazává. Stejně tak národy. Co jim špiní štít, který si stejně pokálely jen vlastními lejny, to zamlčují, zlehčují. Soudy s válečnými, promiňte, komunistickými zločinci se vlečou, nikdo nebyl,

není a nebude potrestán, protože odmítáme přijmout vlastní podíl viny, každý.“

Zvedla oči a zmrazila své pobavené publikum.

„I vy a vy a vy a vy.“

Sjela zpátky pohledem k račímu klepetu.

„Lidé chtějí zapomenout a současné umění jim v tom vydatně pomáhá. Já chci paměť oživovat. Rozhodla jsem se, že budu zacelovat bílá místa ve svém vlastním životě, že zjasním kontury a rozzáříím rozmazané šmouhy. Tím budu zacelovat i rány společenské. Člověk je divná bytost. Všichni, jak tu sedíme, vidíme jiný výsek skutečnosti, a přece budeme tvrdit, že jsme zažili totéž, že jsme byli na tomtéž sezení...“

„Tiskové konferenci, Birgit, to je tisková konference...“

Úlevný řehot. Novináři smíchy přepadávali ze židlí, s ryčným prskali, rozevřená ústa přeplněná žloutkovým krémem. Birgit jen nevzrušeně mrkla po Volfové.

„Cože? Ano, tiskovce, tiskové... seanci. A v tom je ten problém. Člověk je divný druh. Každý ten svůj úhel rozhledu a svoji zkušenost zaměňujeme za skutečnost. Jenže která skutečnost je skutečná, říct mi to nikdo z vás nemůže. Tak já si na to posvítím a prosvítím ze všech úhlů, já si ty postavy chytám do dlaně a prohlížím si je lupou, já si ty postavy tahám ze svých vnitřností, vymotávám je ze střev, vyškrabuju ze srdce a namáčím je v mozkové kašičce a pak si je rozestavím, nutím je do situací, které jim jsou odporné, stavím je do situací, které je prověří. Nikdy nezklamou. Obstojí jen hrstka z nich. Jen zanedbatelná hrstka. Ale naděje zůstává. Protože všichni chcípáme. Celé to tupé stádo.“

Birgit si oddechla. Takhle se to žádá, projev originální autorky. Navíc byla upřímná, naprosto upřímná. Takové pěkné, rozpačité ticho, už snad může odejít.

Ředitelka Volfová se nervózně zasmála, strčila si dvěma prsty plátek šunky do úst, tak se ptejte. Ptali se. Pršely dotazy, vějířovité spekt-

rum absurdit. Zaměřili se na Bucha. A tentokrát si ostražitě hlídali, aby ani koutkem oka nezavadili o Stadtherrovou, která si je postupně, jednoho po druhém měřila stále zamračenějším pohledem.

Patrně už byla stejně zase duchem jinde.

Ředitelka s Klamovou ocenily, že Buch vyloupl z temného proudu Birgitina textu komediální tón. Birgit rozhořčeně vyštěkla, čímž Volfovou dezorientovala.

„To nemusel vylupovat! Byl tam! Od začátku! Stejně se nakonec promění v škleb.“

„Ano, jistěže tam byl, samozřejmě, od začátku, jen dovedně ukrytý, protože...“ zamlouvala ředitelka Birgitinu podrážděnost a dogma se rozštěkala. Obě, dogma i její majitelka, si viditelně oddechly, když se Stadtherrová náhle vztyčila, až převrhla sklenku. Červená tekutina se vsakovala a třísnila panenskou bělobu, už navždy nevypratelná skvrna. Kráčela k východu, aniž komukoliv věnovala jediný pohled.

Volfová trnula. Ať už je za dveřmi, snad už tu pusou neotevře. Nic, zaplatřpámbu nic.

Až u dveří se Birgit prudce otočila.

„Byl tam od začátku, komediální tón, je tam vždycky. Jako skrytý pramen. A vytrysknout může kdekoliv.“

Práskla dveřmi.

Atmosféra se uvolňovala pomalu. Než zmizela poslední pachová stopa Birgitina těla. Dolévala se chladnoucí káva, osiřelé chlebičky padaly do jícnů. Tentokrát se neomalené otázky stočily na Stadtherrovou. To jsou ti géniové! A má vůbec ona někoho, s kým žije? Pamatujete na ten skandál, co stvůrného udělala s vlastními dětmi? A co konflikty s Buchem? Určitě se zhroutil z ní, z té její nemožné namyšlenosti. Na červen je hlášená premiéra v Londýně a chystá se film podle té její hry, no té, však víte. Vstávali s bublinami mikrofonů před sebou, do krabiček diktafonů lapali slova a jako by je už ve vzduchu prosévali. Natahovali na skřípec. Lámali. Cenzurovali. A vyhlazovali.

Klamová nechala Volfovou pošťkávající smečce napospas. A vytratila se.

*Šel blbeček na kopeček,
hnal před sebou svůj mozeček.
A poslední svědomí,
nesmál se on. Ani my.*

Za pár minut postávala Klamová s Birgit u vchodové brány. Birgit byla nesvá, pořád drmolila o tramvajích, žmolala v prstech tramvajový řád proškrtaný vykřičníky a otazníky, záhadnými poznámkami. Klamová s údivem rozluštila větu *Tudy ne!* Ač dotčená Birgitiným výpadem, pokusila se Birgit zadržet, doveze ji domů autem, ale ta tvrdohlavě odmítala a jako nesmírné tajemství jí horkým dechem do ucha zašeptala: „Dokážu to tramvajemi,“ a vítězoslavně zazářila.

„Musím za nimi, chci za nimi, těším se na ně, musím za Iris a Peregrinem, jsou doma sami.“

Klamová se rozhodla o přímý útok, aby měla vůbec nějakou šanci ochránit Stadtherrovou.

„Birgit, ty postavy, o kterých teď píšete, Iris a Peregrin, nejsou živé, jsou to literární postavy, mrtvé, oživnou až na jevišti.“

„To je přece jedno, živí nebo mrtví, musím za nimi tam i tam, bez nich nejsem celá. Všechno dělám jen kvůli nim, kvůli nim jsem vstoupila mezi lidi a nechala se vykrváčet. Bez nich to nemá smysl, nic by nemělo smysl. Patřím k nim.“

„Birgit, my vás máme taky rádi, Johanka vás miluje, Buch si vás váží, třeba jen kvůli nám byste měla trávit víc času mezi živými. Neupínat se k mrtvým.“

„Živí nebo mrtví. Jaký je v tom rozdíl. Musím za nimi. Oni jsou můj svět. Vzdala jsem se reality, abych mohla realitu pochopit.“

Takovou cenu platit za výjimečný talent. Ostatní se od Birgit podvědomě odtahují a s podivně důraznější radostností chrání své vyrovnané, prefabrikovanými názory modelované životy. Jen patologičtí jedinci a narušení nebo snobsky povrchní a tupí kolem ní kroužili.

Klamová k ní za ta léta nepronikla ani o píd'. Je vážně tak ujetá, nebo to jen hraje?

Uhranutá pozorovala Birgit, jak kvapně odchází. Zmenšovala se, a než jí zmizela za domem, zastavila se, poskočila na jedné noze, stepovala, sehnula se a něco prozkoumávala na zaprášené dlažbě. Teprve pak se rozběhla.

Ted' stojí v hloučku na refýzi. Přišoural se had tramvaje, rozevřel boky. Birgit nelogicky ustupovala, čekala, až všichni nastoupí a teprve potom, těsně předtím, než se dveře secvakly, si jednou rukou povytáhla sukni až ke kolenům, tryskem naskočila a s nebývalou mrštností se zachytila tyče, přitáhla se k ní a křečovitě se držela.

Klamová zvedla unavené oči. Z domu naproti ji za oknem pozorovala stará žena v brýlích, téměř neznatelně kývla hlavou. Á, paní doktor Lauschmannová, vyhlíží své budoucí pacienty. Klamová jí spěšně zamávala a zmizela v chřtánu budovy. Myslela na Birgit.

V tomto městě nezáleží, kam Birgit jde, stejně ji budou všude nenávidět. Obchází jednoho po druhém a vytahuje zrcátka z kapes, nastavuje je uhýbajícím a kličkujícím tvářím, pevně každého stiskne pod krkem a vrazí mu zrcadlový střep těsně před oči. Co tam uvidí, před tím už neutečou. Za to ji budou vždycky nenávidět, i když se farizejsky přiživují a rozvalují v její dnešní slávě.

Vědět tak, jak jí pomoci. Psychiatr zkonstatoval, že je naprosto duševně zdravá, k jinému odmítla jít. Prý má své lékaře. Vlastní specialisty.

„A přece v určitém bodě už nic nezmohou ani oni, ani nikdo jiný,“ dodala záhadně.

Oujezdský už celé hodiny sedí u řeky. Zachumlal se do kabátu a zpoza kšiltu pozoruje pomalou, tekutou masu. Línou. Odpudivou. Temnou a hučivou. Řeka si nasliní miliony chtivých prstů a chňapne kdejaké smetí, klacky a prázdné plastové obaly, samý humus, pohrává si s tím, potěžkává. A pak znuděně odšplouchne, navěsí slizké fáborky na stromy podél toku. Odplivne je a zůstane mokrý podpis. Pomíjivý.

Před lety si s ním, s Oujezdským, také tak pohrávali, byl smetím na povrchu, ale teď už si tok svého života pevně hlídá, zpevňuje břehy a určuje směr. Tehdy ne. Tehdy vládl On, vedle Něho nebylo místa, všechno zastínil, to Jeho všude vítali. Talentovaný, přímý, sympatický. Naivně laskavý. Už na škole šel z role do role. Neměli rovné šance, Jemu povolili všechno, nikomu jinému z ročníku ne, nikomu, jenom Jemu. A Oujezdskému zatrhli i tu jedinou filmovou nabídku, roli napraveného příslušníka Lidových milicí, což je ze zpětného pohledu vlastně dobře, mohl si o pár let stěžovat, že za komunistů nesměl. Ale tehdy to bylo nesnesitelné. A tak si jednoho večera sedl s levným ovocným vínem k Vltavě a napsal dopis. Jak to, že antisocialistický živel, navíc homosexuál, který svoje úchytky kryje studentskými, přelétavými známostmi, může nejen studovat na socialistické umělecké škole, ale ovlivňovat široké masy pracujících z televize, filmu a z jeviště prvního stánku divadelního umění Československé socialistické republiky, přímo z prken Zlaté kapličky? Jak to, že si to příslušné orgány neuhlídaly? Co vlastně dělají stranické výbory jednotlivých institucí? Bdí tu někdo? Bdí tu někdo, na startu předposlední dekády dvacátého století? Zajímá někoho, s kým se On stýká? Že je to On, kdo mezi studenty roznáší a distribuuje texty Charty 77 a v kavárnách vysedává s vyvrženci a podvraceči našeho zřízení?

Oujezdský těch dopisů odeslal několik. Napsaných na břehu Vltavy, napájených ovocným vínem.

Zjistil, že se nemusí nechat zmítat náhodnými vlnkami, zjistil, že se stačí ponořit, zjistil, že se stačí propojit se spodním, neznamenným, temným a studeným, ale směřodatným tokem.

A už mu nikdy nic nestálo v cestě.

Neboť nikdo nic nevěděl a alibi měl písemné. Protože to byl On, On s cejchem vyvržence, kdo v dopise na rozloučenou napsal, že měl jediného opravdového přítele, jediného člověka, který se Ho neštítel a který se odmítl účastnit i té poslední, tiché, ponižující a přezíravé štvance. Přítele Jiřího Oujezdského.

Za devět let bude Oujezdský mezi prvními, kdo podepíše *Několik vět*. Cizích. Ty své se podepsat bál.

Mýlil se v jediné věci.

Že všechno je a bude zapomenuto.

Klamová si do horního patra vyběhla jen pro červené sako a tašku. Lekla se mohutné vymydlené postavy, vklíněné do jejího křesla. Ve vyžehlené košili, kravatě, učesané, s nezvykle napjatou tváří. Pochopila ihned.

„Strašně spěchala, má ještě nějaké povinnosti. Jako já,“ zdůraznila.

„Měla jste ji zadržet, dát mi znamení, zavolat. Přece za ní nepoběžím. Když jsou dole rozmnoženi ti přenašeči myšlenek.“

„Nešlo to, skutečně to nešlo. Že vůbec přijela na tu tiskovku, už to je heroický výkon.“

Bylo jí Bucha neskonale líto. A ta lítost přiživila nenávist vůči Stadtherrové.

„Pane Buchu, ona vám skutečně stejně nic víc, než je v té hře, neřekne a s ničím vám nepomůže. Nikomu nepomáhá, není to v jejích silách, říká. Popíšu, nezměním.“

„Nakoupil jsem si všechno, co napsala i co vyšlo o ní samotné.“

„A?“

„Nejsem z toho moc moudrý.“

„To byste si nepomohl, ani kdybyste ji poznal osobně.“

„Aspoň ze slušnosti by přece mohla...“

„Birgit slovům vkládá různé významy, nečekané. Nevím, co vnímá pod slovem slušnost. Pojd'te se mnou, zavezu vás do hotelu.“

„Počkám tady. Až všichni odejdou.“

„Dobře, jak chcete. Nezapomeňte zamknout!“

V témže okamžiku by svou poslední větu nejraději vcucala zpátky a spolkla. Buch se vztyčil, zvedl a opět nasadil pomuchlanou masku umíněné autority.

„To snad, paní Klamová, ještě svedu. Tohle ano. I když popravdě řečeno promluvit s autorkou hry, kterou inscenuju, s autorkou, která je jen několik metrů ode mě, vypadá také jako banální úkon.“

*Černé oči, jděte spát,
černé oči, jděte spát,
však musíte pochcípát,
stejně musíte pochcípát.*

Buch ztrácí půdu pod nohama, kamsi se propadá a zase vzlétá. Cítí teplé a zpocené tělo Stadtherrové, rozprostřené přes celou oblohu. Zachytávala ho dlaněmi, proklouzával jí, proměnil se v žok písku. Ona do něho píchala ukazováčkem, písek se sypal trhlinami, když jednu vyspravil, objevilo se tucet dalších.

Leží v hotelovém pokoji, propátrává protější zeď, kterou si rozčlenil na jednotlivé čtverce, aby nic nevynechal, propátrává strop, umanutě hledá puklinky a stopy narušující bělost, propátrává tu zářivou čistotu, bělobu rozetřenou do všech porů.

Klamová se nebála skandálu, Klamová se bála o inscenaci. Vztekala se na vrtošivou Birgit. Kdyby se s ním jedinkrát krátce setkala, jednou jedinkrát, starý pán by se zklidnil. Je asi chorobně vztahovačný a ješitný, přecitlivělý a přepjatý je určitě, navyklý, že všichni se v davech hrnou k jeho dveřím, přepadávají za nimi, fronty

ctitelů i zájemců o spolupráci. Není zvyklý na takovou ostentativní lhostejnost, téměř urážlivý nezájem. Má se poradit s psychologem, nebo rovnou psychiatrem? Nebo nechá Bucha nejdřív jen pořádně odpočinout?

Rozhodla se nečekaně.

Zavolala Johance.

Ani Klamová se nikdy nedozvěděla, o čem ti dva spolu mluvili. Buch jen řekl: „Ona mi zachránila život. Ona není člověk. Je to anděl. Anděl, paní Klamová.“

Johanka seděla u Bucha celé dva dny. Krmila ho. Tiše spolu mluvili a ještě častěji mlčeli. Odmítala cokoliv prozradit, odmítala cokoliv komentovat.

„Snad už to bude v pořádku,“ zašeptala, „snad už to bude v pořádku.“

O týden později rozpouštěla Johanka špínu kolem Birgit, špínu, která se tu s rafinovanou rychlostí množila. Mezi rozpouštěním mastných skvrn na sporáku a odškrabáváním přischlých syrových vajec se zmínila, že se setkala s režisérem Petrem Buchem.

Birgit ožila, teprve když Johanka naznačila okolnosti, za jakých ji Klamová kontaktovala. A začala vyzvídat.

„Birgit, já jsem slíbila, že o tom s nikým mluvit nebudu.“

„Řekni to nikomu. Řekni to mně.“

„Ne.“

„Johanko, já to ale potřebuju vědět.“

„Proč?“

„Protože mě teprve teď začalo zajímat, kdože to opečovává moje dítě. Chci si jen prostě ověřit, jestli se stalo, co tuším, co si myslím. Potká to každého, kdo si něco začne s touhle mojí hrou.“

„A co si myslíš?“

„Chtěl se zabít. Ale je to zbabělec. Nakonec odvahu nenašel. A i ten poslední náznak odhodlání jsi ty odfoukla jako pápěří.“

Johanka odevzdaně kývla.

„Je to až únavné, jak máš vždycky pravdu, přestože se tváříš, že neumíš do pěti počítat. Pravdu o druhých. Jen o druhých.“

„Mě odsuň, mluv o Buchovi.“

„Ano, ano, ano. Chtěl se zabít, když ti to pomůže. Protože prý nevidí smysl v ničem, co dělá. Vytušila jsem jen, že stojí na okraji prázdnoty. Přišla jsem v den, kdy o tom už nejen přemýšlel. Začal se připravovat. Vytušila, vycítila jsem to mezi řádky jeho nesouvislých vět, hodně vzpomínal na otce. Slovo za slovem, větu za větou, příběh za příběhem rozevíral hrud', obnažoval ránu za ranou, až kvílel bolestí. Ten poslední úsek pravdy, ta nejhlubší rána byla nevyslovitelná, nepřebolitelná. Nevyslovitelná. Nepřebolitelná. Cítila jsem, jak našlapuje ten poslední úsek, jako by šel po střepch bosou nohou.“

„Měla jsi ho nechat, nevstupovat na jeho území, měla jsi ho nechat svobodě, volnosti, bylo to jeho právo, které jsi zadupala!“

„Křivdíš mi. Nezasáhla jsem razantně. Nezasahuji do cizích životů, jenom je tak zpovzdálí pozoruji, na dálku hledím obrys těla, strachuju se o ně. Nezasahuji do takových velkých rozhodnutí, ale teď už jsem nemohla, nemohla jsem nezasáhnout.“

Johanku mátlo, že výčitky ji zaplavily mnohem prudší vlnou, než kdyby neudělala nic a nechala ho, aby svůj úmysl dokonal. Protože vstoupila na posvátné území vnitřního vesmíru cizí duše. Kde už neplatí zákonitosti vezdejší logiky, argumentů, emocí, které vnucujeme s takovou vehemencí. Bojíme se, nebo závidíme takový díl statečnosti?

Birgit se ironicky rozesmála.

„Ztratil smysl života, postrádá otce. Co to má být? Něco chybí, chybí hlavní článek, tohle není pevný, souvislý řetěz... rozhoduje vždycky detail, drobnost... zdánlivě bezvýznamný detail spustí s rachotem konečný sesun, jako když ležíš v tmavém sklepě a vysypou na tebe tunu uhlí, prachem se zalkneš. Detail z minulosti,

přítomnosti nebo budoucnosti, čas je souvislý, jenom my si parcelujeme, je mimo naše vnímání, že čas je souvislý.“

„Nemůžu vědět, co přesně prožíval! Víím jen, že je to citlivý a unavený člověk. Vyprávěl mlčky.“

Pobavený Birgitin pohled, vědoucí a výsměšný, kterým už odmrštila tolik lidí, kvůli němuž má za sebou tolik mrtvol.

„Tak mlčky?! To se obelhává nejsnáze.“

Johanka ztrácela trpělivost, zlostná na sebe, že prolomila rozhovor na nesdělitelné téma, že má nad ní Birgit takovou moc.

„Beritko, seděla jsem, držela ho za ruku a on plakal. Nemohla jsem se vyptávat. Třásl se a plakal.“

Posedlá Birgit neustávala s otázkami, neúnavně kroužila kolem Johanky a bodala jako vosí roj.

„Ale něco se přihodilo. Něco zásadního. Co ho skutečně postavilo na nohy. Co to bylo? Co to bylo, Johano? Co to bylo?“

„Řekla jsem, nevím proč, nevím, co mě to popadlo, řekla jsem, prostě to ze mne vyklouzlo, řekla jsem, že bys mu to ty nikdy neodpustila.“

„A on?“

„Že s tím tedy musí počkat. Dokud se tvého odpuštění nedočká.“

„Nedočká! Mám dost práce s tím, abych dokázala odpustit sama sobě!“

Duben

*Bude už čtvrtek Zelený,
bude beránek pečený,
budeme jíst jidáše,
s medem kousek kaše
a tři lžičky medu
vezmem proti jedu.*

V následujících dnech se v kulturních rubrikách většiny novin objevila zpráva, že se chystá fantastická divadelní inscenace, přesahující regionální význam, na které se finančně podílejí Česko i Německo a evropské fondy podporující kulturu, světlou budoucnost a porozumění mezi národy. Světoznámý režisér Petr Buch hostuje v Divadle Pod lupou a s nebyvalou invencí zrežíroval bláznivou komedii Birgit Stadtherrové o žhavých seancích mužů a žen, ano, té Stadtherrové, která je prý v zahraničí považována téměř za žijící klasičku českého dramatu a společně s Buchem obdivuje současnou českou filmovou tvorbu. Setkání dvou kontroverzních osobností se neobešlo bez konfliktů a rvaček. Zjistili jsme, že režiséra Bucha přepadla náhlá vyčerpanost a srdeční slabost, už podruhé se nervově zhroutil. Proslýchá se, že vztah autorky a režiséra překročil běžný rámec pracovních povinností, a taková pozdní, prudká vášeň dává vytiženému umělci v letech zabrat, v každém případě se očekává velká kulturní událost, ano kulturní, ehm...

Klamová chtivě prolistovala několikery noviny. A smála se divoce, až jí tekly slzy, běhala po chodbách divadla, vrážela do kanceláří a mezi smíchem probublávala: „Četli jste to? No četli jste to, to je neuvěřitelné, to jsou ale pitomci pošahaní!“

Smích ji zmohl, vyčerpál. Zklidnila se.

„Ano, jistě. Ano, samozřejmě. Jejich vztah skutečně překročil všechny běžné rámce. Přece se všem rámcům dávno vymyká. Ale úplně jinak, vy pitomci, úplně jinak.“

Birgit opatrně a se zatajeným dechem překlápěla listy jedněch novin. A plakala zarytě. Štítivě držela noviny, neměla jsem to rozevírat, stačí, že to kupuju, plakala tiše, vztekla. Svině, pořád stejný svině. Člověk jim rozumí. A čím víc lidem rozumí, tím spíš s nimi nemůže žít.

Vzala noviny do dvou prstů, palcem promáčkla oko řediteli televize, který po ní žádal, aby zaplatila, co on ukradl. Ukazováčkem nos politikovi, který v Čechách už tolik let surfuje nejrůznějšími stranami a funkcemi. Toto se u nás vydává za seriózní tisk. Přistoupila k oknu do dvora, vystrčila ruku, obličej schovaný za záclonou, a propustila hejno potišťených ptáků, hejno, které se roztrhlo a slétlo do různých stran.

Pak chvíli stála, neznatelně pohybovala obličejem. Zašedlá, kdysi bílá pavučina ji omotávala, hladila, letmo se dotýkala, hýčkala. Bude to úleva, říká si, úleva. Ale ještě o tom nebyla přesvědčená úplně.

Pak už sama nesnesla ten zápach, který dosáhl prahu jejího vnímání. Rozhodla se ale, že boty nebude drhnout. Hodila je do igelitového pytle, ovázala jej pevně provazem, pak ten poloviční bonbón strčila do tašky. Vyhodí to, až ráno půjde pro noviny. Čerstvý nasrávací příděl. Smála se, opravdu se nahlas rozesmála, ten pach otupil intenzitu, ale ne vtípnost zážitku. Šlápnout nedaleko divadla po té tiskové seanci do psího lejna, drhnout marně hnědou mazlavost o dlažbu, uvidět cár novin, otřít o něj zbytek nánosu a pak zaostřit. Mezi hnědými skvrnami prosvítala její vlastní tvář, informace o její divadelní tvorbě, chystané inscenaci. Smíchat hovna s hovnama.

*Co si počít, co si počít,
kam dát uplakané oči?*

Klamová se pokoušela Birgit dovolat, pokoušela se jí napsat několikrát, přestože věděla, že na premiéru určitě nepřijde. Na premiéry přece už dlouho nechodí. Jedno období, když inscenovali její druhý text z plánovaného triptychu, se Birgit náhle k netajené radosti Klamové i tehdejšího režiséra rozhodla, že bude chodit na zkoušky. Zvolila kupodivu decentní a cudný způsob: připomínky psala každý den drobným trhaným písmem a nechávala je režisérovi na stole, jako by mávnutím proutku v sobě proměnila a uspala všechno eruptivní a nesnášenlivé. Výbuch přišel naprosto nečekaně. Zhroutila se z náhodně vyslechnutých slov produkční, která pronesla, že Stadtherrová je na zkouškách na dvě věci a spíš tam ostatním překáží. Závistivý a nedůležitý shluk slov od neschopné ženy, která navíc nedávno dostala výpověď, ranila Stadtherrovou tak nečekaně a s takovou silou, až se zdálo, že vykrvácí. Otevřelo se tolik ran, odtékávající čůrky odnášely poslední zbytky energie, pracně shromažďované každé ráno. A nedala si vymluvit přesvědčení, že je to názor všech, všech, celého světa.

„Chtěla jsem. Měli jste mi to říct, netušila jsem, že je to tak hrozné, že to kazím, že jsem obrovský balvan na cestě a musíte mě obcházet a přelézat, že o mě zakopáváte. Takhle jsem to nechtěla, byla to zkouška. Doktor řekl, že se nemám vystavovat konfliktům a kontaktům s mnoha lidmi, že nemám nervová vlákna obalená, že trpím za druhé a s druhými, ale já jsem chtěla obstát. Když jsem porodila děti, chtěla jsem jim ukázat, jak žít normálně, být aktivní. Když už jsem je vhodila na tento svět a neptala se jich, chtěla jsem sebe stavět do situací, které jsou mi nepříjemné, a obstát důstojně. Chtěla jsem se zařadit, zjistit, vyloučit. Byla to zkouška, když v ní obstojím sama před sebou, můžu pokračovat. Neobstála jsem ani před sebou, ani před ostatními, stala se chyba, chyba se stala a já na to přijdu, kde se stala, já na to přijdu.

Vždycky jsem to věděla, věděla jsem to, neměla jsem se vdávat, neměla jsem mít děti, neměla jsem se o nic pokoušet, přece jsem to věděla, a přesto neskončila hned, přesto jsem pokračovala, zvědavá sama na sebe. A nezklamala jsem. Jsem nedodělek, panchart, který se vřadit nikam nemůže, vyštípou mě hned, protože nemám ochranná zbarvení, nemám vlastně žádnou kůži, paní Klamová. Sáhnete si, já nemám kůži, zaryjte prsty do krvavého masa, vždycky jsem to věděla. Jestliže chyběl den do stvoření člověka, kolik dní asi chybělo do stvoření Birgit Stadtherrové?“

Nervové zhroucení jen stvrdilo image výjimečné autorky. Tím spíše po úspěšném přijetí inscenace samé a především poté, co sama hra byla přeložena do několika světových jazyků. Pro Klamovou bylo nicméně zásadní, že se tehdy bezděky dozvěděla o existenci dětí. Po kterých sama marně toužila.

Ale to už bylo Stadtherrové jedno, svou šanci vřadit se jak byla přesvědčená propásla. Nepřijímala pravidla druhých, odmítla i předstírat radost a přijímat uznání někoho, od koho se dobrovolně oddělila. Na premiéru už nepřišla nikdy. Na žádnou. Do žádného divadla už nikdy na představení nevkročila. Krom jediné výjimky, kdy se podvolila Adamovi. Přesto z ní divadla tyla, přisátá na jejím talentu a obraznosti. Čeho se ale kupodivu nevzdala, ač předstírala opak, a čím se nechala permanentně popouzet, byla živná půda událostí, které proudily kolem ní a ke kterým chtě nechtě byla nucena vyjadřovat svůj názor, a skrze něž se prokousávala k sobě samé. Příímá cesta by byla možná pohodlnější, ale zavádějící. Poháněla ji snaha odkrýt i poslední vrstvu.

„Já na to přijdu,“ říkala si vyčerpaná, „já na to přijdu.“

Buch se extrémně zklidnil, pozorovala s ulehčením Klamová. Konečně se snad za pomoci Johanky zbavil té obsese s Birgit.

Na předpremiérový shon byl klidný až moc. Málo mluvil. A jen v momentech trapného čekání, kdy to bylo nezbytné. Nevyhnutelné.

Nevytáčely ho ani štiplavé poznámky Krásové, kterou tím urážel ještě víc, než kdyby ji seřvával. Objevil se po generální zkoušce, v předvečer premiéry.

„Paní Klamová, já tentokrát na premiéru nezůstanu. Ohlíďte to sama, máte moji plnou důvěru. Přijedu na některou z repríz. Bez premiérových, nedůvěřivých, žádostivě nenasytných pavouků.“

„Ale v hotelu se chystá velký večírek na vaši počest.“

„Já vím. Tak ať je třeba na počest herců, celého divadla, však víte.“

„Stalo se něco? Čeká tu ten mladík, co o vás chce točit dokument. S prvními záběry počítal před samotným představením.“

„Domluvím si s ním termín na jindy. Ať přijede raději do Mnichova, tam se nám bude pracovat i dýchat volněji.“

„Dobrá, jak myslíte. Doufám, že to není naše poslední spolupráce.“

„To já nikdy nemohu říct, v mém věku. V životě je to stejné jako na divadle, paní Klamová. S postupujícím věkem ubývá rolí, které člověk může hrát.“

„Ale může. Vystavuje se jen riziku nemístné trapnosti. Myslela jsem třeba na tu vaši komediální dramatizaci Kafkova Zámku.“

Rozesmáli se.

„Ano, ano, jistě. Ale to už nebude třeba.“

„Prosím?“

„Nic. Promiňte.“

Políbila ho na skrání a naposledy viděla zblízka odpudivý chomáč chlupů trčící z ucha, jako by se ven dral porost, který už neměl kam odrůstat.

Květen

*Tomu, koho hra unaví,
dáme palicí do hlavy.*

Birgit Stadtherrová zemřela nečekaně.

Ačkoliv sama se smrtí počítala a dlouho s ní smlouvala.

Johanka ji na Zelený čtvrtek, několik málo hodin před Velkým pátkem, našla ležet na zadrobených parketách vedle oblýskané černé pohovky. Pod konferenčním stolkem. Přeplněným hnjícími zbytky těžko identifikovatelných jídel.

Teď tu Johanka stojí v uklizeném, vycíděném Birgitině bytě. Naleštěném. Srovnaném. Přehledném. Čitelném. Cíví na rozkvetlou třešňovou snítku v útlounké skleněné váze s rozevřeným hrdlem a nehýbe se. Kdy začal tenhle vnitřně zjitřený, sebezraňující stav? Slza permanentně usazená na startovní čáře dolního víčka, třaslavá slaná perla. Obtěžující. Panovačná.

Birgitiin pohřeb. Jak by je za takovou pokryteckou, pompézní trapnost nenáviděla. A ten muž na závěr obřadu, chrčivý obr v černém vypůjčeném saku a tmavých plandavých kraťasech, které podtrhly černobílý kontrast, upozorňovaly tím více na bíle ovázané kotníky, naboulené a odpudivé. Obr, který smetl květiny do černého igelitového pytle a připravoval cedulku s dalším mrtvým. Tohle monstrum je věčné. Před čtvrtstoletím tu takhle sázelo jiná písma, s vyplazeným jazykem namáhavě slepovalo skládanku jména Birgitiiny tajené lásky, mladého hereckého kolouška, pro kterého Birgit začala intenzivně psát další hru do šuplíku, talentovaného kolouška, kterého lovci uštvali, ač se jim v tom Johanka kvůli Birgit snažila zabránit. Marně.

Chybí mi, ona mi vážně chybí, už nikdy naplněnost až po okraj. Když zemřou, chybí nám stejně přátelé i nepřátelé, protože proměňují k nepoznání teritorium našeho přebývání. Díry, z nichž s nerosvratelně větší námahou budeme vytahovat zabořené končetiny. Chybějící větve, jichž jsme se při klopytání zachycovali špinavýma rukama. Pružné větve, které se jen prohnuly pod tou zátěží a vymrštily zpět. I ony suché proutky, které praskly i pod jemným, letmým dotykem. Už nikdy nedorostou na zmizelých kmenech. A kolik mladého proutí kdy vyroste zrovna podél té mojí, zbývající pěšiny? Jestli vůbec nějaké.

Petr Buch poslal jímavou, omluvnou kondolenci prošpikovanou oblíbenými knižními citáty, ale osobně nepřijel. Přestože se ostatní sjížděli jako mouchy na lep z celého světa a mluvili o někom, koho Klamová mezi adjektivy jako *skromná, citlivá, jemná, ohleduplná, geniální* a *pokorná* stěží rozeznávala. Buch, stejně jako prezident, poslal skutečně dojemnou kondolenci.

Klamovou neobelhal. Prosvítala mezi řádky jakási úleva, že na tomto světě ho Birgit Stadtherrová už ohrožovat nebude, i radostná naděje, že už mu neunikne. Teď už je více než jisté, že se jednou setkají.

Tvou jistotu ti, chlapče, závidím, pomyslela si Klamová.

Rozevřela bránu do divadla a mýjela tučnou, mastnou žlutou svíci s radostným, dlouze mihotavým plamenem. Ohnul se a poklonil, když vstupovala. Potom se zase rázně vzpamatoval a dál plápolal pod černě olemovanou fotografií, tou jedinou rozesmátou Birgitinou fotografií značující přebaly všech jejích knih, všech těch stránek potřísněných marností, kterou Johanka vystrachala v krabici od bot, v krabici zasunuté ve spíži pod těžkými vrstvami starých novin a časopisů. Těch nikdy nečtených. Přečtené v periodických záchvatech Birgit vyhazovala a obtiskovala do paměti, aby se během následného hektického nákupu čerstvých novin jen utvrdila ve svém problému.

„Mám dva problémy, které mi zabraňují strávit realitu, natož přežvýkanou novináři,“ říkala. „Že nezapomínám. A že umím číst mezi řádky.“

Nad svíci viselo parte. Přišpendlené dlouhými, štíhlými jehličkami s neznatelně nabodnutými průsvitnými máčky hlaviček. *Birgit Stadtherrová prohrála svůj dlouholetý a naprosto osamělý boj se zákeřnou chorobou dne...*

Klamová s náhlou rozhodností vkročila do své pracovny. Vyhnula se špitajícím hloučkům v kancelářích, které u ranní kávy přetřásaly události posledních dnů, nemilosrdně vyhnula novou produkční, která aktivně vtrhla s náručí novinových výstřižků a servilně je před Klamovou vyhlazovala a rozkládala: „No podívejte se, paní Klamová, jen se na to podívejte, co napsali v souvislosti s paní Stadtherrovou o našem divadle. Tady píše divadelní kritička Pranýřová, že se s autorkou dobře znala, že prý jsme ji jen zneužívali a nedocenili její talent, ale jinak nám byla lhostejná. Jinak prý bychom přece museli vědět.“

Klamová sykla: „Ven, ven, psát teď budou všechno možné, pravdě zardousí krkem, bude skomírat někde v koutě, nenápadná a všední. Ven, ven, odnese si to pryč, ven.“

Pak začala psát vyčerpávající dopis.

*Vážený pane Buchu,
zdravím Vás a vím, že ani Vám není zrovna lehké, protože i kdybyste teď na zvonek skutečně dosáhl, už se stejně nedozvoníte.*

Birgit si po celý život vedla deník, třebaže to vehementně popírala. Tajně, aby svému životu dala nějaký smysl a tvar, jak píše v úvodu všech těch stránek nasáklých jejím životem. Se svolením Birgity sestry, kterou ostatně sám dobře znáte, Vám posílám kopii posledního sešitu s modrým obalem. Posílám Vám kopii, abychom alespoň trochu pochopili a sami v sobě

poopravili obraz toho, co se vlastně dělo a stalo během těch týdnů, kdy jste v zimní Praze pobýval. Johanka odmítla splnit Birgitino přání a deníky zničit. Tvrdí, že to by znamenalo jediné: Birgit zabíjíme podruhé. Rozhodně to však není čtení určené pro veřejnost.

Opatrujte se a brzy se ozvěte! Ostatně i Johanka Vás moc zdraví a líbá.

P. S. Inscenace má mezi diváky nebyvalý ohlas. Doufám, že se brzy uvidíme na některé z repríz.

Vaše Klamová

Dopis zalepila do máslově žluté obálky, chtěla ten vyvážený geometrický tvar přiložit k deníku na dno obdélníkové krabičky z tvrdého, drsného papíru.

Zarazila se.

Ještě jednou hustě popsané listy vyškrábala. S jakousi pověřčivostí. A opatrně. Nehtem ukazováčku levé ruky. Od srdce. Aby ji snad Birgit nepřistihla. Zalistovala namátkou a s ostychem, dokonce už i s odporem. Už se nechtěla hrabat v něčím nitru, i když věděla, že takový Buch se bude přehrabovat dychtivě a nestoudně. Ale bylo to silnější než ona. Jako by mohla nahlížet i do sebe samé, každé lidské bytosti, když tu může beztréstně přehrabovat vnitřnosti ukončeného života. Přesně ohraničeného.

Birgitino neuspořádané, přesto dobře čitelné písmo svažující se od levého rohu stále více dolů, jak řádka pokračovala, jako by písmena stahoval nepřekonatelný zákon zemské přitažlivosti nebo jako by ruka bezmocí klesala.

Červen

Bojím se, že se probouzí. Po tolika letech vím, že se jí nikdy nezbavím, ale naučila jsem se ji zkrotit, být jejím pánem. Dlouhé měsíce spala. A teď se probouzí. Doufala jsem, že bude spát

desetiletí. Ale probouzí se. Posilnila se a zahryzla se do mě zevnitř s novou silou. Trhá už nejen vnitřnosti, zachutnalo jí maso, kosti. Ve čtvrtek odpoledne, když jsem šla za Johankou, mě nečekaně rafla. Vyděsila jsem se, protože dříve si označila teritorium břicha a neopouštěla ho. Teď se začala roztahovat, prokousala se na hrud'. Až ke krku. Jako by co chvíli měla vykuknout ústy, nosem, ušima. Ta bolest byla ostrá, intenzivní, zběsilá. Jako vždycky jsem ji ignorovala. S nadějí, že je to JEJÍ útok, JEJÍ agónie. Že se loučí.

Měla jsem pravdu. Loučila se. Ale moje tělo si chtěla vzít s sebou.

Klamová se neudržela a nechala s jakousi slastnou úlevou vytékat slzy. Přeskočila špalek listů.

Září

Vždycky jsem ztichla, když mi zevnitř otáčejícím nožem v mase dávala znamení, že existuje. Uprostřed dialogu, práce, společenských povinností. Ticho, abych energii zkoncentrovala na její ignorování. A tak jsem měla pověst tiché, plaché, divné a stydlivé bytosti. To ale není můj charakterový rys. Paradoxně jsem v oněch chvílích mlčení byla v nejprudším boji, pnutí a činnosti. Paradoxně jsem v oněch chvílích vnější lhostejné laxnosti byla v nejprudším víru touhy zvítězit, neprohrát, pokračovat. Ale všechno se odehrávalo uvnitř. Mého soupeře nikdo neviděl. Jenom já jsem pocítovala rejstřík zbraní a stupně jejich ostrosti. Bojovat sám proti sobě je vysilující.

Klamová listovala dál, občas se zarazila, zaškobrtla a nemohla se odtrhnout. Záměrně se mučila bezmocí, s jakou se nesetkala. Tváří v tvář nemohoucnosti rozluštit navzájem své osudy. Rozluštit navzájem své životy, porozumět citům, prožívání. Nemohoucnost provrtat se do vidění světa těch druhých. Myslíme si, že víme všech-

no, a nevíme nic. Zavřeme druhého prvními dojmy do krabičky se skleněným víkem, uzamkneme do své představy. Ten druhý marně vysílá signály, buší. Buší pěstmi. Se zkřivenou, vyděšenou tváří. Nepomůže mu nic.

Prosinec

Tentokrát je to jiné. A nevím, co s tím počít. Ona zlhostejněla k mé lhostejnosti. Neposlouchá věty, obehnané mantry, které jí posílám přes mozkové centrum: Jsem zdravá. Bolest ustupuje. Jsem zdravá. Bolest ustupuje. Jsem...

Nejsem zdravá a bolest neustupuje.

A tak mi to došlo. I osud, i boží milost lze uprosit jen na určité době. I statečností si lze život vykoupit jen nakrátko. Do dnešního dne po dlouhá léta kdosi nadržoval mně. Ode dneška budou nadržovat Jí. Jak spravedlivé.

Klamové chladly a chvěly se drobné prsty, papíry položila na pevnou desku stolu.

Leden

Od toho dne jsem se sice nevzdávala, ale zároveň počítala s nejhorším. Začínala jsem se loučit. S každým a se vším. V duchu. A pevně se pažemi objímala, abych se nerozpadla dřív, než to bude bezpodmínečně nutné.

A vrážela si pěst do pusy, abych se nerozpovídala dřív, než to bude bezpodmínečně nutné.

Klamovou zaplavila vlna zoufalství. Už se nedojímala nad tím, že se dojíká. Byla možná jediným člověkem, který dokázal dohlédnout hloubky Birgity samoty. A osamělosti. Ze života přece zůstane jenom konstatování. Zůstane jenom lítost.

Copak jsem to nevěděla od začátku? Copak jsem to nevěděla už v momentě, kdy jsem sem vstoupila poprvé?

Každé setkání s lidmi je jako malá smrt.

Absolutní samota. Absolutní zbabělost. Mít tak sílu se zabít. Zabít. Zabít.

A poslední zápis.

Duben

Opět pláč, který nešel zastavit. Vyplavila jsem ty curůčky slzí do záchodové mísy. Poezie a próza se smíchaly dohromady. Proud vytrysklý po únavném týdenním vypětí? Přetlak emocí? Moje chyba, už tři dny jsem nevezala prášky. Protože jsem se cítila pevně, silně, neohroženě. Pápěří se tak cítit může, ale zůstane pápěřím a při prvním lehounkém závanu vzduchu, vydechnutí dětských úst, nepatrném náznaku kýchnutí je odmrštěno neznámo kam. A když v tom neznámu ztrácím jakýkoliv povědomý bod, propadám panice, tápavě šmátrám po neexistujícím zábradlí, šlapu vodu, už dlouho nevydržím. Podklesnu, rezignuju. A pak sedím, jako teď, na záchodovém prkénku a odplavuju tu vetřelkyni v sobě, která se zachytila drápy, zavrtala do masa a pomalu mě s uspokojujícím šklebem nechává vykrvácet. Pomalu, velmi pomalu.

Ty slzy, to jsou její plivance.

Epilog

*Mlýnek mele, až se třese,
vodička všem zkázu nese,
mlýnek mele, jen se točí,
zhoubná vlna přes něj skočí.*

Když drobounká, elegantní paní Buchová nesla rychlými, ťapkovými krůčky balíček adresovaný z Prahy od jakési paní Klamové svému muži na zkoušku do divadla, kde připravoval svého dalšího Shakespeara, byl již několik minut nezvratně mrtvý. Mrtvice, řekl narychlo a hystericky přivolaný doktor změti vyděšených, povykujících tváří.

Diagnózu potvrdil i rodinný lékař, pan profesor Weiss. Vědělo se jenom tolik, že Buch byl vyčerpaný z mnohaleté intenzivní práce a vůbec se nešetřil: první příznaky se přece projevíly už v Praze. Tomu, že ho krátce předtím navštívili dva muži z kriminální policie v Saarbruckenu, nevěnoval pozornost nikdo.

Úhledná paní Buchová se kdysi nevďávala za Petra Bucha, ale brala si Režiséra Bucha, slovuťného divadelníka. Pracovala tehdy jako umělecká tajemnice mnichovského divadla. Oba byli padesátiletí, zachovalí, vyrovnaní. Žili spolu více než dvacet let prakticky v platonickém vztahu. On na cestách, rád hostoval na evropských scénách, přezdívali mu Bludný Režisér, vyhýbal se stálým angažmá; ona snobská, frigidní a věrná. Takové paralelní spolužití vyhovovalo oběma. Vypracovávala pro manžela rešerše, vedla domácnost, škrobila a žehlila modré povlečení pro jeho ložnici a pečlivě spravovala archiv. Právě ten se stane primární studnicí všech pozdějších biografických dat a paní Buchová bude hrát skvěle roli První vdovy a utvrzovat obraz nesmírně talentovaného, moudrého, čestného

a andělského zjevu Petra Bucha, jehož múzou byla právě a jen ona sama.

Balíček odložený ve spěchu na pracovním stole dramaturga mnichovského divadla prozatímně pohodili do krabice s nápisem *PETR BUCH POZŮSTALOST* k ostatním písemnostem, fotografiím, poznámkám a pod příslušným kartotéčním číslem později uložili do oddělené skříně divadelního archivu. Z materiálů čerpali autoři řady monografií, včetně pražské docentky Knutové, původkyně kompilovaných vzpomínek, ale dovedně maskovaného a hluboce spícího kostlivce neprobudil nikdo. A také už nikdy neprobudí.

A i kdyby probudil, co by si s ním počal?

O Petru Buchovi se v Praze, za cinkotu desítek barevných, rozjařených tramvajů, intenzivně mluvilo a psalo i přespříští rok. V souvislosti s jeho otcem. Ralf Buch byl v Praze vyznamenán, in memoriam, nejvyšším státním vyznamenáním za neobyčejnou statečnost, jakou projevil za druhé světové války, když zachránil život dvěma židovským dívkám, které ukrýval ve svém pražském bytě. Vyznamenání přebírala pyšná paní Buchová, snacha Ralfa Bucha, v novém, elegantním modrém kostýmku. Z rukou samotného prezidenta v obdobně elegantním tmavomodrém obleku, prezidenta, jehož do úřadu vynesly komunistické hlasy a jenž se rozpustí v evropském kotli. I s paní Buchovou.

Přesto se nikdo nikdy nedozví, co skutečně dělal muž jménem Ralf Buch za války. Obě dívky totiž dávno, dávno nežijí.

A vůbec: to už je přece úplně jiný příběh.

Možná ještě veselejší.

Leden–srpen 2003

Radka Denemarková
A já pořád kdo to tuče
(temná komedie)

Fotografie na obálce Ivan Popovych/Shutterstock.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 25. 10. 2019

ISBN 978-80-274-0245-8 (epub)
ISBN 978-80-274-0246-5 (pdf)
ISBN 978-80-274-0247-2 (prc)